

DANSKE HERREDERS SEGL

DANSKE HERREDERS SEGL INDTIL 1660

M. M.

DANSKE
HERREDERS SEGL
INDTIL 1660

HERUNDER LANDS- OG BIRKESEGL
MED SUPPLEMENT TIL DANSKE KØBSTÆDERS SEGL

VED

POUL BREDO GRANDJEAN

AVEC UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS

GENGIVNE VED FOTOTYPI
AF PACTH & CRONES EFTERFØLGER

Udgivet paa Bekostning af Staten og af Carlsbergfondet

KØBENHAVN
I KOMMISSION HOS AS J. H. SCHULTZ FORLAG
1946

KØBENHAVNS
KOMMUNEBIBLIOTEKER
HOVEDBIBLIOTEKET
LÆSESALEN

sh
90.85
gr 25
dh

ex. 2

J. H. SCHULTZ A/S
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

L. M. BÅÅTH TILGNET MED TAK FOR MANGE AARS TROFAST VENSKAB

480221 HB *las*

FORORD

Manuskriptet til nærværende Arbejde har henligget færdigt siden Vinteren 1938, ligesom Arbejdet med Opsættelse af Fotografier til Reproduktion da var tilendebragt. Forskellige Omstændigheder har hidtil sinket Udgivelsen. De med denne forbundne, ikke ubetydelige Omkostninger er nu afholdte, dels ved en mig paa det høje Undervisningsministeriums Foranledning tilstaaet Finanslovsbevilling, dels af Carlsbergfondets Midler. Jeg tillader mig herfor at udtale min ærbødige Tak, ligesom jeg takker Fondets Direktion for den mig ogsaa til dette Arbejdes Fuldførelse meddelte Understøttelse.

Som det let vil ses, frembyder de her gengivne Segl et særdeles vanskeligt Materiale i reproduktionsmæssig Henseende. De store Besværligheder under Fotograferingen blev dog overvundne paa rent forbløffende Maade af Indehaveren af Firmaet Pacht & Crones Efterfølger, Fabrikant J. F. v. Huth, der med aldrig svigtende Interesse og overlegen Teknik personlig optog alle Pladerne, og overfor hvem jeg betragter det som en kær Pligt at udtale min mest erkendelige Tak. Kun nogle ganske enkelte Segl blev fotograferede i Stockholm.

Som allerede tidligere meddelt vil Segl fra Slesvig til sin Tid blive behandlede under Et.

Ganske i Lighed med Udgaven af Købstadsseglene bringer ogsaa den nærværende Afbildninger og Beskrivelser af en lang Række Segl fra vore tidligere skaanske Provinser, hvorfor den vil kunne blive fælles Kildeskift for svenske og for danske Forskere. Ud fra denne Betragtning kan det maaske være mig tilladt at smykke mit Arbejde med et Navn, som bæres af en af vort Broderlands Videnskabsmænd, en Mand, der ved sine Forskninger ypperlige Resultater, med Hensyn til Skaanes Historie, paa en saa betydningsfuld Maade har tjent og gavnnet baade Sverige og Danmark.

København, 2. April 1946

P. B. GRANDJEAN

FORKORTELSER

A. M. = Den Arnemagnæanske Samling, Universitetsbibliotheket.

D. B. og H. V. = A. Thiset: Om danske By- og Herredsvaaben, Tidsskr. for Kunst-
industri, 1894.

Hyld. = Hylding.

I. t. R. & h. S. = Indlæg til Registranterne (fra 1559 til Registre og Tegnelser) samt
henlagte Sager.

K. & I. t. — R. (T.) = Koncepter og Indlæg til — Sjællandske (Sjæl.), Fynske, Jyske,
Smaalandske (Smaal.), Skaanske (Sk.) — Registre (Tegnelser).

Klevenfeldt = Sigilla præpositorum, sacerdotum etc., Sigilla publica communitatum
(Rigsarkivet).

Langebek = Langebek's Samlinger af Segltegninger, Fasc. 3 (Rigsarkivet).

P. o. V. = Papir over Voks.

Henry Petersen = Henry Petersen's Segl-Notater, Pakke 4, 7 og 8 (Rigsarkivet).

Seglsamlingen = Rigsarkivets Seglsamling.

Sk. B. og H. V. = A. Thiset: Skaanske By- og Herredsvaaben i den danske Tid, Hist.
tidskr. för Skåneland I (1903).

uf. = ufarvet.

V. = Voks.

INDLEDNING

Uden som Helhed at kunne staa paa Højde med danske Købstadssegl frembyder de Segl, der i Tiden før Enevældens Indførelse benyttedes af Herrederne (supplerede af faatallige »Landssegl«), aldeles ubestrideligt et saare værdifuldt Materiale, saa vel i sigillografisk som i kulturhistorisk Henseende. Det ligger i Sagens Natur, at en forholdsvis primitiv Smag undertiden gør sig gældende. Adskillige af disse Segl er dog fuldtud jævnyrdige med kulturelt udviklede Samfunds. — For den, der søger til nærværende Arbejde, vil det være lønnende at gøre Bekendtskab med Indledningen til »Danske Købstæders Segl indtil 1660«.

Selv om et ikke helt ringe Antal af Herredsseglene som eneste Udsmykning kun viser mere eller mindre plumpt gengivne Bogstaver, prydes dog Størsteparten af BILLEDLIGE FREMSTILLINGER, sacrale som profane, ofte vidnende om baade Fantasi og Opfindsomhed, i visse Tilfælde yderligere om virkelig god Gravørteknik og Guldsmedekunst.

Ved Brev af 10. Februar 1447 tillod Kong Christoffer, at Løg Herred maatte føre en Løve i sit Segl, en Ret, som blev stadfæstet ved aabent Brev af 8. Juli 1552¹⁾.

Noget lignende kan sikkert ikke berettes om kongerigske Herredssegl. Med Hensyn til Valget af Figurer henvises til nogle under Galt Herred fremsatte Bemærkninger.

Som venteligt er de bibelske Motiver i Mindretal. Man træffer den Korsfæstede (Hillum I, 8 a)²⁾, den hellige Jomfru med Barnet (Fakse I, 3 m, Tybjerg I, 18 i, her med Bogstaverne V F o: Vor Frue, Skodborg, 16 e, Tølløse, 18 o), disse to Personer sammen med andre bibelske Figurer (Bornholms Øster II, 21), en Kombination, der nærmere omtales nedenfor, samt forskellige Helgener: Sankt Clemens med Anker (Bornholms Nørre, 2 g) og Sankt Laurentius med Rist (Stevns I, 17 g), idet Bogstaverne S C og S L tjener til nærmere Oplysning, en Bisp eller Abbed med Krumstav og Bog (Skrin), ledsaget af Initialerne S N (Bjeverskov I, 2 a), der maa opfattes som betegnende Sankt Nicolai, skønt denne Helgen sædvanlig fremstilles bærende et Skib, endvidere en Mandsskikkelse med Nøgle og Bog (Baarse I, 1 o), sikkert Sankt Peder, hvortil kommer den hellige Valborg, ledsaget af Initialerne S V (Voldborg I, 20 e), samt en kronet Helgeninde med Bog og Palmegren (Bjerger i Skaane, 22 a og b). Langt tidligere figurerede Sankt Mathæus i Laalands Sigil (10 p), samtidig med at denne Helgens Navn læses i Omskriften. Skikkelsen i det af Fejø og Fæmø benyttede ærværdige Segl (4 d) maa vel ogsaa henregnes til Helgenskaren. — En særlig Kombination vises, idet Sankt Laurentius med Risten er fremstillet, halvvejs skjult, staaende bag et Skjold, hvori Jomfruen med Barnet, atter delvis dækkede af et lille Skjold med Sankt Jacobs Billede (Bornholms Øster II, 21). Med Hensyn til dette Segls maaske tvivlsomme Art henvises til Teksten. Iøvrigt tjener Købstaden Rønnes Segl fra 1584 til en vis Sammenligning. Det sidstnævnte Herreds tidligere Segl (2 k) viste de nævnte to Helgeners Symboler — Rist og Ibsskal — samt en Figur, der ganske utvivlsomt skal opfattes som et med en Tværstreg forneden lukket M, betegnende Jomfru Maria. Laurentius-Risten (Øster, Blekinge, 29 g) og Sankt Clemens' Anker (Stokkemark, 30 c) ses endelig som eneste Mærke. En mere sublim Symbolik — Gudslammet, Agnus Dei — træffes, som i Købstadsseglene, ogsaa her (Nim II, 13 g, Sunds I og II, 17 n og o, Gulland I—IV, 23 k—n, V, 24 a). Et Anker (Tune, 18 h) viser en dobbelt Symbolik, idet

¹⁾ Kancelliets Brevbøger 1551—55, Side 170. ²⁾ Ordene Herred og Birk er ligesom Ordet Tavle udeladt i det følgende.

en hosstaaende latinsk Sentens, som nedenfor omtalt, forklarer, at Christi Kors er Livets Anker. Til disse Fremstillinger slutter sig det fra talrige Præstemænds Segl kendte Kors med den derpaa ophængte Slange (Sømme, 17 p), saa ofte benyttet i det 16. og 17. Aarhundrede.

Idet Plovmanden (Laalands Nørre II og III, 11 c og d) og i endnu højere Grad de to Roere (Slagelse, 16 g) kun kan betragtes som Led i en kombineret Fremstilling, bliver Rytteren (Gjording I og II, 6 e og f) en Ener, hvad angaar Gengivelsen af menneskelige Skikkelser. Her kan følgerigtigt nævnes det utydelige Mandshoved (Vemmehøj I, 28 g og h), nu udslidt og saa lidet kendeligt, at det efter Thiset's Mening synes at forestille en Klippe, et Dødningehoved over to krydslagte Ben (Galten III, 5 k og l), en Haand (Salling II, 15 g), et Hjerte (Hind I og II, 8 i og k) samt et saadant med Flammer (Vor II, 20 h og i). — En Arm, holdende en eller anden Genstand, er, som bekendt, en hyppigt tilbagevendende heraldisk Foreteelse. Skønt den holdte Genstand i og for sig er den centrale Figur i en saadan Komposition, maa det paa dette Sted — uden at omtale Iklædningen — være tilladt at nævne Armen, hel eller kun fremtrædende som Underarm, holdende en Morgenstjerne (Jerlev, 10 g og h), et Lys (Lysgaard II, 12 f), et Sværd (Salling III, 15 h, Vrads II, 20 l), en Krumsabel (Slavs 16 h—k) og en Fane (Øster Gønge, 24 h, Skyts II, 27 l, Ramsø, 14 k).

De danske Herredssegel viser en talrig Repræsentation for Dyreverdenen. Som det sig hør og bør, skal her først nævnes Løven, elegant udført, i »opspringende« Stilling (Løve, 12 g), heraldisk set nærmest almindeligt stillet α : oprejst, kronet, men mere klodset i Udførelsen (Ljunits II, 26 f og g) og endelig fremstillet uden Hoved, gaaende (Bare I, 21 k), venstreventd¹⁾ gaaende (Bare II, 21 m) samt opspringende (Bare III, 21 o). Endvidere træffes — uden at uvæsentlig Dekoration her skal omtales — en Okse, fra Venstre fremvoksende i Skjold (Aars I, 1 a), venstreventd staaende (Baarse II, 1 p), gaaende (Oksie III og IV, 27 c og d), venstreventd gaaende (Vester Gønge I, 24 e), to Okser, gaaende hver til sin Side, delvis stillede bag hinanden (Oksie I og II, 26 n, 27 b), en Hest, springende (Flakkebjerg I, 4 i), venstreventd gaaende, med et Træ som Baggrund (Rønnebjerg II og III, 27 h og i), et Æsel, gaaende (Sønder Asbo, 21 i) og sikkert den venstreventde Forkrop af dette Dyr (Nørre Asbo, 21 f—h), en Hjort, gaaende (Falsters Nørre, 4 a), venstreventd gaaende (Ginding II, 5 n), to Hjorte, opspringende indefter mod et Træ (Sønder Dyrs I, 3 g), en Bjørn, paa Ryggen bærende et Skjold, hvori en Krone (Fers I, 22 i, 23 a) og, uden dette Tilbehør, »opstigende« mod Venstre (Fers II, 23 b), en Ulv, venstreventd, løbende? (Ulvborg IV, 19 f), en Ræv, springende med et Træ som Baggrund (Kjær III, 10 m) og venstreventd, lodret stillet, staaende (Refs, 14 l), et Vildsvin, springende (Fleskum II, 5 c), venstreventd springende (Galten II, 5 i), en Hare, springende (Harager I og II, 24 m, 25 a), venstreventd springende (Hassing III, 7 n) og endelig en Bæver, gaaende, med Træer som Baggrund (Bjeverskov II, 2 b). — Ogsaa enkelte Dele af Pattedyr forekommer, saaledes et Tyrehoved, »i Visir« (Hornum II, 9 r), to Okse- eller Tyrehorn (Nørre Horne, 9 k, Øster Horne, 9 n, Hornum I, 9 q), et Hundehoved (Hundborg I, 10 c) og et Bukkehoved sammen med Græs og Planter, en helt naturalistisk Fremstilling (Hvetbo, 10 f), der ligesaa vel kunde henføres til de senere omtalte Seglbilleder af »landskabelig« Karakter.

Blandt Fuglene indtager en i heraldisk Henseende fuldkommen korrekt udført Dobbeltørn (Arts I og II, 1 k og l) en Særstilling, idet dog ogsaa en »flyvefærdig« Falk (Gislum I, 5 p) maa siges at være af heraldisk Type, hvilket imidlertid ikke gælder en vis Høg, siddende (Høgs I og II, 25 g og h) og venstreventd siddende (Høgs III, 25 i). Hertil kommer Svanen, venstreventd staaende (Falsters Sønder I, 4 b), svømmende paa Bølger (Falsters Sønder II, 4 c, Bjærge i Fyen II, 2 e), fremstillet paa denne Maade, men venstreventd og bærende en Ring i sit Næb (Vends II, 20 a), en And, staaende (Andst, 1 g), en Hane, staaende (Elbo II og III, 3 k og l, Han III og IV, 7 c og d), venstreventd staaende (Hindborg I og II, 8 l og m) og saaledes stillet, øverst paa en Lillie (Han II, 7 b), en Due, venstreventd siddende (Onse I—III, 27 e—g), en Krage, venstreventd med venstre Fod løftet (Odense, 14 c), en Pelikan, venstreventd staaende med løftede Vinger og hakkende sig i Brystet (Fuglse, 5 g) og endelig en Trane, staaende (Langelands Nørre I, 11 f), venstreventd, holdende en Sten med den løftede venstre Fod (Langelands Nørre II, 11 g). Denne sidste Fugl symboliserer saaledes først Aarvaagenheden ved sin senere Fremkomst. De i Herredsseglene forekommende Fugle er let kendelige. Naar en enkelt Art

¹⁾ Den højrevendte Stilling nævnes ikke.

synes tvivlsom (Elbo I, 3 i), tør man, den senere af dette Herred benyttede Hane tagen i Betragtning, ogsaa her regne med, at det drejer sig om denne Fugl. Gruppen kan afsluttes med at omtale Fremstillingen af en Busk af tre Fjer, stukne i en Slags krydsformet Fodstykke (Fjære I og II, 23 c og e).

For Fiskenes Vedkommende bliver en Identifikation straks vanskeligere, for ikke at sige helt umulig. I det følgende er hverken nævnt de Bølger, som, ofte paa uregelmæssig Vis, findes anbragte i Feltet, eller Fiskens Retning mod Højre eller Venstre. Naar man har talt om tre over hverandre stillede Aal (Hillerslev II og III, 8 g og h), er den stærkt indskaarne Halefinne sikkert neppe særlig bemærket, idet en saadan jo ikke kan henføres til denne særprægede Fisk. En Flynderart (Hundborg II, 10 d og e) turde rimeligvis være kendelig. Ogsaa tre som Sild opfattede, sammenslyngede Fisk (Langelands Sønder I, 11 h) og de to krydslagte Sletter (Slet III, 17 c) kan, det sidstnævnte Mærke betragtet som »talende«, antages at være korrekt bestemte. Tre langnæbbede Fisk (Taasinge II, 18 e) maa vel nærmest kaldes Hornfisk. Sallinglands Beliggenhed tyder paa, at Betegnelsen Sild med Rette kan gælde tre Fisk uden særlige Kendetegn (Nørre i Salling II, 15 k). Iøvrigt forekommer en enkelt Fisk (Fjends II og III, 4 f og g, Møen I og II, 13 e og 30 a, Rinds I og II, 14 m og n, Ølstykke, 20 m), to (Rødding II, 15 b) og tre, stillede i Trekant (Hindsholm II, 8 o). — Denne Figurgruppe kan passende efterfølges af en Salamander, omgivet af Flammer (Kjær II, 10 l), tre Tudser (Tudse, 18 g) og et »Havuhyre« (Vandfuld II, 19 i).

Figurer fra Planteriget opviser langtfra et saa stort Antal som Dyrenes. Helt heraldiske er tre Lillier (Holmans, 9 h), et »oprevet« Træ (Baag I, 1 m, Skads, 15 n), et paa en stiliseret Høj voksende Træ, bærende Frugter og Blomster (Mols, 12 q) samt paa Sæt og Vis en Tjørnebusk (Torne II, 28 a—c), i et tidligere Segl (Torne I, 27 m og n) strengere heraldisk stiliseret og da fremstillet saaledes, at man nærmest — om det da ikke drejede sig om et talende Mærke — vilde mene at have et Egetræ for sig. Ogsaa »voksende«, helt naturalistiske Træer forekommer, eventuelt i Forbindelse med andre Figurer og da ikke omtalt her, nemlig et enkelt Træ (Baag II, 1 n, Hindsted I og II, 8 p og 9 a), fornedet »ledsaget af« to Roser (Bjevskov III, 2 c), tre Træer (Sokkelund, 17 e, Lunde I, 12 b) og et ikke nærmere kendeligt Antal (Lunde II og III, 12 c og d). Hertil slutter sig en voksende Bregne (Bregne 22 d). En stærkt forenklet »Lyngbusk«, over Initialer (Nørlyng I, 13 n) bliver senere til en naturalistisk Gruppe af saadanne Buske (Nørlyng III, 13 p). Samme Plante (Sønderlyng I, 18 b) vilde neppe være kendelig, om ikke Herredets Navn gav Forklaringen, hvilket iøvrigt ogsaa kunde siges at gælde Fremstillingen i Nørlyng Herreds ældste Segl. En Gren med to Blomster og tre Blade (Skam III, 16 c), tre voksende Aks (Fjends IV, 4 h) og et paa højst forskellig Maade stiliseret Neg (Halmstad I—III, 24 i—l) skal endvidere nævnes paa dette Sted. Tre Agern, udadvendte, samlede med Stilkene og stillede som et nedadvendt Gaffelkors (Tyrsting I, 18 m), indadvendte, uden Stilke og stillede som et sædvanligt Gaffelkors (Tyrsting II, 18 n), denne Betegnelse i begge Tilfælde dog at opfatte *cum grano salis*, samt tre Bygkorn (Malt, 12 h), der her — tilmed i Skjold — virkelig er anbragte som dette ganske særlige »Kors«, falder godt ind under heraldisk Stil, hvilket ligeledes gælder en »bjælkevis lagt« Gren, hvoraf opstaar en Stilk med et enkelt Agern (Nørre i Salling I, 15 i), og en Stamme med tre saadanne, her i Forbindelse med Bogstavet G (Ginding I, 5 m). En Stilk med to Egeblade og tre Agern (Ginding III, 5 o) viser Overgang til ren Naturalisme, hvor stilfuld denne Fremstilling iøvrigt end maa siges at være.

Medens kun en eneste af Landets Købstæder — Nykjøbing i Sjælland — valgte Maane og Stjerner som egentligt Mærke, idet der her ses ganske bort fra rent dekorative Bifigurer af denne Art, viser flere Herredssegel disse Himmeltegn. Saaledes ses en femoddet Stjerne, »lagt paa« koncentriske, cirkulære Bølgelinier og maaske, efter visse heraldiske Mønstre (»Sporehjulet«), gennembrudt i Centrum, om der da ikke blot forefindes Mærke af Gravørens Passer (Ods I, 14 d), senere stillet i en femdelt Ramme (Ods II, 14 e), en seksoddet Stjerne (Bornholms Vester, 2 i, Bølling I, 3 a), en saadan over to »Bølger« (Vandfuld I, 19 g og h) og »lagt paa« en solformet Figur, mellem hvis bølgede Straaler smaa Hjerter er anbragte (Bølling II, 3 b), endvidere en seksoddet Stjerne, omfattet af en tiltagende Maane (Nørre, Dyrs I og II, 3 e og f) og samme Kombination, dog med — ikke helt regelmæssigt stillet — nedadvendt Maane (Hjerm I, 9 c og d). En Fremstilling, der utvivlsomt skal opfattes som Skyer (Himle I og II, 25 d og e) er vistnok helt enestaaende.

De arkitekturelle Fremstillinger spiller, som venteligt er, kun en beskedet Rolle her. Hyppest ses en Kirkebygning (Amager, 1 f, Børglum I og II, 3 c og d, Fakse II, 3 n, Jerslev, 10 i, Merløse,

12 i, Vennebjerg, 20 b), stillet mellem to Høje (Tørrild II, 19 b) og — ligesom disse — set i Fugleperspektiv (Tørrild I, 19 a). En stærkt forenklet Borg (Ulvborg III, 19 e), tre sammenstillede Taarne (Nørlyng II, 13 o), noget mindende om Staden Kjøbenhavns Mærke, en realistisk Fremstilling af Frederiksborgs tre Hovedtaarne (Frederiksborg, 5 f) og en Vandmølle (Kregome, 10 n) viser isolerede Kompositioner, hvilket i endnu højere Grad kan siges om en Bro med et Hus for den ene Ende og hvorover flyvende Fugle, Solstraaler og Skyer (Aasum I—III, 1 c—e) og en meget utydelig Gengivelse af Træer? og forfaldne Mure? (Holbo, 9 g), der er opfattede som forestillende Søborg Slots Ruiner, en Hypothese, til hvilken der ikke skal tages Standpunkt. En paa Jord staaende Søjle eller Pæl (Skampæl?), hvorpaa en Slags Kapital eller Overligger og anbragt mellem to Siddepladser? (Skam I, 16 a), maa nærmest henføres til Bygningsgruppen.

Skibstyper er af gode Grunde endnu mindre talrige. Her ses et enmastet Fartøj (Langlands Sønder II, 11 i, Mors' Nørre I og II, 13 a og b), bemanded med to Roere (Slagelse 16 g), og en Tremaster (Laalands Sønder, 11 e, Skippinge 16 d), hvortil kommer et Skib uden Master (Stevns II, 17 h). Af maritime Genstande vises et Anker (Ning II, 13 i, Tune, med den særlige Betydning, omtalt ovenfor, 18 h) og to krydslagte Aarer (Samsø, 15 m, Aarstad 21 a).

Den største Gruppe tæller Eksempler paa de Figurer, der efter heraldisk Klassifikation kan benævnes kunstige Genstande: Redskaber og Værktøj, Udrustning og Vaaben, Faner o. s. v. Her ses forskellige Plovtyper, en stærkt forenklet og fortrinlig stileret (Vindinge I, 20 c), venstrevendt, mere primitivt udført (Nim I, 13 f, Vindinge II, 20 d) og »pælvis« stillet (Øster Lisbjerg I, 11 m), idet en anden pælvis stillet Figur (Hovlbjerg I, 10 a), hvis Art har vakt Tvivl og Formodningen om »et Markredskab, lignende en Økse eller Le (?)«, sikkert ogsaa skal opfattes som Plov. Hjulploven forekommer ligeledes (Onsild II, 14 h), kørt af Bondemand og trukket af Heste (Laalands Nørre II og III, 11 c og d). Sidstnævnte Herreds ældre Segl (I, 11 b) er saa udslidt og slet aftrykt, at Seglbilledets Detailler er usikre. Af andre Landbrugsredskaber træffes en Harve (Harre I—IV, 7 e—h), samme Figur under et Skjold, hvori en Krone (Herrestad I, 25 b), en Le? (Nørhald I, 13 l), Økse og Le, krydslagte (Galten I, 5 h), to krydslagte Forke (Gjerlev, 6 b), temmelig sikkert et Seglblad og et Forkjern, korslagte (Støvring, 17 k—m) samt Rive og Fork, korslagte (Onsild I, 14 f). Endvidere skal af andre Redskaber nævnes en Hammer (Hammer I og II, 6 k og l), med Skaftet »lagt paa« eller stukket igennem en bomærkelignende Figur (Hammerum I, 6 n og o), to krydsvis gennem et Hjerte stukne Hammere eller, om man vil, et Hjerte »lagt paa« to krydslagte Hammere (Hammerum II, 6 p), en Tang og en Hammer jævnsides, begge pælvis (Villands I og II, 29 a—c) og et Økseblad (Sønderhald, 17 q). Fra Huset er hentet en Stige af varierende Type (Brusk I—IV, 2 m—p), en Tønde (Tøndersø I og II, 28 d—f), en Kande (Mors Sønder, 13 c), henholdsvis et, to og tre Drikkehorn (Nørre Horne I, 9 i, Øster Horne I, 9 m, Vester Horne, 9 l) og en Nøgle (Jerrestad 25 m, 26 a). Af Genstande hørende til den personlige Udrustning kan nævnes en Hjelm (Hellum II, 8 b), en Stormhat mellem to Hellebarder (Ingelstad I og II, 25 k og l), en Hat af skiftende Mode (Hatting I—III, 7 o—q), et Jagthorn (Horns i Sjælland, 9 o, Horns i Jylland 9 p) og en Træsko (Skovby, 16 f). Kronen (Herrestad II, 25 c, se ovenfor) og en saadan, stillet over en Figur, som ikke kan tydes (Ljunits I, 26 d og e) maa, ligesom de sammen med tidligere nævnte Figurer benyttede Kroner, betragtes som symbolsk Dekoration. Med Henvisning til de af en Arm holdte, allerede nævnte Genstande afsluttes denne Gruppe med en Fane (Froste, 23 f, Skyts I, 27 k), en Hellebard (Lister, 26 b og c) og en Armbørst (Vrads I, 20 k). For visse Figurers Vedkommende er Arten omdiskutabel. Er de Thiset »ganske ubekendte« Redskaber (Skam II, 16 b) ikke at betragte som Torturinstrumenter?, for at nævne et Eksempel. Særlig Tvivl kan let opstaa, hvad angaar et mærkeligt Redskab (Albo IV, 21 e), der, naar man kender Herredets tidligere Segl (I og III, 21 b og d), maaske maa opfattes som en hel ukendelig Forvanskning af en Økse.

Under den fra heraldiske Lærebøger velkendte Rubrik »Bjerge, Jord og Vand« kan nogle højst forskellige Fremstillinger mest passende rubriceres. Man ser seks med Græs og Planter bevoksede Høje i stærkt Relief (Bjærge i Fyen I, 2 d), et paa en bevokset Grund staaende Bjerg, under Skyer (Flakkebjerg II, 5 a), et andet, meget utydeligt i Aftrykket, men dog sikkert visende en huleagtig Aabning, »hult Bjerg« (Hovlbjerg II, 10 b), jvfr. Baron Ludvig Holbergs Vaaben, og en af Bølger opstaaende, med Planter bevokset Høj, hvorover en aaben Krone (Blekinge, 22 c), unægtelig langt bedre udført end de foregaaende Fremstillinger. En af Bølger omgivet Holm, hvorpaa en Kirke, flere Træer m. v.

(Hindsholm I, 8 n), maa betragtes som set i Fugleperspektiv, skønt Kirken f. Eks. ses fra Siden. Forskellige Vækster (Kjær I, 10 k) skal formentlig forestille en bevokset Sump, et Kær, og en lignende Fremstilling, hvori en Hare dukker op i heraldisk venstre Side, en Mose (Musse, 13 d). Tre Bølger (Thorsager, 18 f) er ene om udelukkende at repræsentere det vaade Element. Om et afstribet Seglfelt (Nørvangs I, 14 a), hvad Thiset antyder som en Mulighed, virkelig skal vise en Vang, bliver svært at fastslaa. Et helt glat — »slet« — Felt (Slet I og II, 17 a og b) kan opfattes som »talende« og dermed identificeres, ogsaa hvis nogle smaa opstaaende Smaaspidser nederst i Feltet — Thiset nævner denne Mulighed — skal betragtes som spirende Græs og saaledes fremstille en Slette.

En smal Bjælke (Fauraas I—IV, 22 e—h) repræsenterer de heraldiske Figurer i aller snævreste Forstand. Til disse Figurer henregnes dog, som bekendt, ogsaa det »svævende« Kors (Gudme I og II, 6 g og h), stillet under en Krone og »kantonneret« af fire Rosetter (Smørum, 17 d) samt et ligeledes svævende Andreaskors (Luggude I—III, 26 h—k), maaske to som et saadant stillede Stave. Tre Kugler i dekorativ Indfatning (Vemmenhøg II, 28 k) har været antagne for Høje, sete i Fugleperspektiv. En særpræget, ikke helt uheraldisk Figur (Ulvborg I og II, 19 c og d) omtales paa sin Plads, ligesom enkelte tvivlsomme Fremstillinger (Ringsted II, 14 p, Rougsø, 14 q, Viske I og II, 29 d—f).

At en lang Række beskedne Herredssegel kun viser BOGSTAVER kan ikke vække Forundring. Fra tidlig Tid kendes et kronet g af gotisk Type (Gønge I—III, 24 b—d), medens et M (Medelstad I og II, 26 l og m) og et S (Sorø, 17 f), begge ligeledes kronede, er af senere Datum. Et W (Vends I, 19 h), et H (Hjerm II, 9 e) og de sammensatte Bogstaver N W (Nørvangs II, 14 b), i alle tre Tilfælde dog anbragte i elegante Skjolde, tyder ligeledes paa Lavmaalet af Opfindsomhed. Uden Skjold er Seglet med det enkelte H (Hjerm III, 9 f) vel hele denne Samlings mindst bemærkelsesværdige. Disse Eksempler viser, som det ses, blot Navnets Initial. Under de enkelte Beskrivelser er der ingen Grund til at forklare, at H H f. Eks. betyder Hads Herred.

Man vil kunne henføre flere samtidig benyttede Bogstaver til tre Hovedgrupper: sammenføjede (o: i Ligatur), sammensatte (-slyngede) og sammenstillede (jævnside stillede). I Reglen fremtræder Bogstaver baade som Angivelse af Navnet og af Betegnelsen for Jurisdiktionen, H for Herred, B for Birk. Det maa særligt anføres, at den enkelte af Navnets Stavelser kan være markeret med Begyndelsesbogstav, saaledes Hasle: H L, Lysgaard: L G, Lisbjerg: L B og — mindre logisk — Antvorskov: A S. — For den første Hovedgruppes Vedkommende har to Bogstaver en Stav fælles. Den midterste af de tre lodrette Stave i to sammenføjede H'er er saaledes fælles for begge Bogstaver (Hads Herred, 6 i, Hasle Herred II, 7 k, Hids Herred I og II, 8 c og d, Hjemslev Herred, 9 b). Det ses let, at samme Fremgangsmaade er fulgt andensteds: F H (Framlev Herred I og II, 5 d og e), N H (Ning Herred I, 13 h), W H (Vor Herred I, 20 g), R H, det første Bogstav graveret omvendt (Rødning Herred I, 15 a), A B (Antvorskov Birk I, 1 h) samt endvidere ogsaa, naar det gælder tre Bogstaver: V L H (Vester Lisbjerg Herred, 11 l) og, med Markering af Stavelser, H L H (Hasle Herred, 7 i), T B H (Tybjerg Herred II, 18 k), idet en Stav altsaa nu kan være fælles for tre Bogstaver. En særlig Kombination viser Ø L H (Øster Lisbjerg Herred, 12 a). H har her den første Stav fælles med L og fremtræder samtidig som Stregen gennem Ø, af gode Grunde vertikal. N L H (Nørlyng, 13 u) sammenføjes saaledes, at den første lodrette Stav er fælles for alle tre Bogstaver, den anden for N og H som afsluttende Stav. Kun i faa Tilfælde anvendes sammensatte (-slyngede) Bogstaver: G H (Gjern I og II, 6 c og d), M H (Middelsom, 12 m), S H (Sabro I og II, 15 d og e), til hvilken Gruppe nærmest henhører Fremstillingen af Initialerne L H (Lyng o: Sønderlyng II, 18 c), G H (Gislum II, 5 q) og C B (Kronborg Birk, 10 o). Faa Eksempler kan ligeledes kun anføres paa sammenstillede Bogstaver: S H (Bornholms Sønder, 2 h), W H (Wonsild o: Onsild IV, 14 i). I nogle Tilfælde foreligger en kombineret Fremgangsmaade: A S B (Antvorskov, 1 i), L G H (Lysgaard, 12 e), V L B (Vester Lisbjerg, 11 k). — Undertiden er Bogstaver kombinerede med Figurer: G og Agern (Ginding I, 5 m), to H'er omkring Hammer (Hammer II, 6 l), to H'er over ubestemmelig Figur (Hassing I, 7 l), to H'er over Antoniuskors (Hillerslev I, 8 a, se den særlige Betydning under Beskrivelsen), et H under Jagthorn (Horns i Jylland, 9 p), Bogstaverne H B (Hundborg) og T (Ting) henholdsvis over og under et Hundehoved (Hundborg I, 10 c), to H'er over Fisk (Hundborg II, 10 d og e), N L H under Lyngplante (Nørlyng, 13 x), T i en Blomsterkrans (Taa-singe I, 18 d), et Aks og et gotisk g (Gers II, 23 h), to Aks og Bogstaverne G H (Gers III, 23 i). Et

særligt Tegn under et lille Blad (Onsild II, 14 g) kan neppe opfattes som andet end et W (Wonsild), Bogstaverne R H i en Fane (Ramsø, 14 k) skal endelig sikkert ogsaa betegne Herredets Navn. Et Talmonogram (Voldborg II, 20 f) staar som et isoleret Fænomen. — Af ganske anden Art er selvsagt Initialerne I H S, der, ikke mindst naar henses til den traditionelt formede Kontraktionsstreg foroven, kun kan opfattes som Christi Monogram (Salling I, 15 f), endvidere — uden Kontraktionsstreg (Sønder Herred Dyrs II og Hovbjerg II) samt ogsaa Frederik 3.s kronede Navnetræk (Vester Gønge II, 24 f og g). Herredsfogeders Initialer skal omtales senere.

En lang Række Herreder har, som det let ses, ført direkte og regulært TALENDE MÆRKER eller Fremstillinger, der paa mere eller mindre spidsfindig Vis hentyder til Navnet. Det skal straks siges, at der i det følgende ikke tages nogetsomhelst Standpunkt, hvad en muligvis fuldkommen urigtig Etymologi angaar.

Direkte talende er en Hammer (Hammer I og II), en Hane (Han I—IV), en Harve (Harre I—IV), Horn, uanset Arten, det være sig Drikkehorn, Jagthorn eller almindelige Oksehorn, idet Antallet ingen Rolle spiller og derfor ikke nævnes (Nørre Horne I—II, Vester Horne, Øster Horne I—II, Horns i Sjælland, Horns i Jylland), en opspringende Løve (Løve), en Ræv (Refs), et Vildsvin, »Galt« (Galten II), tre Tudser (Tudse), Lyngbuske (Nørlyng III), en Bregne (Bregne), en Høg (Høgs I—III), to Fisk af Arten Slette (Slet III). Dobbelttalende er en Bæver med Træer (Skov) som Baggrund (Bjeverskov II), en Hare, springende i Græs eller Ager (Harager I og II) og et »hult« Bjerg (Hovbjerg II) samt maaske ved første Øjekast ikke helt umiddelbart indlysende som talende Mærker: seks Høje, »Bjerger« (Bjerge i Fyen), flere Træer, »en Lund« (Lunde I—III), en bevokset Sump, »et Kær« (Kjær I), en Mose (sic) (Musse), Buskvækst, sikkert en Lyngbusk i ukendelig Skikkelse (Sønderlyng II, Nørlyng I), tre Fjer (Fjære I og II), Bølgelinier, utvivlsomt at opfatte som Skyer, »Himmel« (Himle I og II) og en Tornebusk, oprindelig, som tidligere nævnt, stiliseret saaledes, at Tvivl om Vækstens Art kunde opstaa (Torne I og II). I flere Tilfælde gælder Fremstillingen kun Navnets sidste Stavelse, er altsaa kun delvis talende, saaledes et Bjerg (Flakkebjerg II), en Holm (Hindsholm I) og tre Træer, »en Lund« (Sokkelund), idet det jo i disse Tilfælde er den uvæsentlige Del af Navnet, som markeres billedligt. Det modsatte kendes dog ogsaa, saaledes et Lys, holdt af Arm (Lysgaard II), et Hundehoved (Hundborg I) og en Ulv (Ulvborg IV). Ganske kuriøst havde sidstnævnte Herred tidligere ført en Slags Borg (III) og da altsaa lagt Vægten paa den anden af Navnets Stavelser. Et Æsel eller Forkroppen af et saadant, »Asen« (Nørre og Sønder Asbo, »Asenets Bo«) kræver straks større Forstaaelse.

Fremstillinger, der snarere hentyder til Navnet eller en af dets Stavelser, kan gøre dette mere eller mindre tydeligt, Etymologien stadig uomtalt. Her forekommer en And (Andst), en Hare, tysk Hase (Hassing), en Hat (Hatting I—III), en Hjelm, tysk Helm (Hellum II), en eller to Hammere (Hammerum I og II), en Hane (Hindborg, »Hønborg« (sic), I og II), to Horn eller et Oksehoved med saadanne (Hornum I og II), en Træsko (Skovby), to Aarer (Aarstad), tre Aal?, paa tysk, som bekendt, udtalt som Al, en Del af Fremstillingen (Albo I, III og IV), en eller to Okser (Oksie I—IV) og en Tønde (Tøndersø I og II). Andre Figurer kan paa særlig Maade hentyde til Navnet, saaledes et Vildsvin, »Flæsk« (Fleskum II, samme Herreds Segl I viser maaske en Flæskeside), en Pelikan, Fugl (Fuglse) tre Bygkorn (Malt), en Stjerne med fem Odder (Ods), et Neg (Halmstad I—III), en Søjle eller Pæl, som man tør opfatte som en Skampæl (Skam I), afløst af to Torturinstrumenter? (II), et Skib uden Master, men selvsagt med Stævn (Stevns), alt dog nævnt med Forbehold. Med de her nævnte Mærker in mente fristes man næsten til at gaa saa vidt, at Korset (Gudme) kan betragtes som »talende«. — Det afstribede Sigilfelt (Nørvangs I) og et Felt med smaa opvoksende Spidser nederst? (Slet I og II) er allerede nævnt under Omtalen af Mærkernes Art. Til Slut skal anføres Fremstillingen af Tveje Merløse Kirkes Tvilling-Taarne (Merløse) og af Jelling Kirke mellem de to Høje, først vist i Fugleperspektiv (Tørrild I og II), Seglbilleder der, om ikke i Ordets heraldiske Betydning, dog indirekte »taler« om de to Herreder. At Tranen, ovenikøbet ledsaget af Ordet Trane (Langelands Nørre I og II) hentyder til Tranekær og at Fuglen er valgt netop af det Herred, hvis Stolthed nævnte Sted sikkert har været, kan passende anføres i Forbindelse med de to foregaaende Herredsmærker.

Selv om samme Mærke, forskelligt stiliseret og udstyret, stadig er benyttet af mange af Herrederne, har et bemærkelsesværdigt stort Antal af disse en eller flere Gange valgt en hel ny Figur-fremstilling. Naturligvis ses der i denne Forbindelse ganske bort fra rene Bifigurer og end mere fra Anvendelsen af simple Initialer. Over et halvt Hundrede Herreder (og Birker) har kun betjent sig af et og samme Signet; andre Segl kendes i hvert Fald ikke. I nogle Tilfælde har et Herred efter tidligere traditionsmæssigt at have reproduceret et ældre Segl derefter foretrukket en ny Fremstilling, saaledes afløses det tomme Felt, som omtalt med spirende Græs (Slet I og II), af to Fisk (Samme III), en ubestemmelig Figur (Hassing I og II) af en Hare (Samme III), to Okser (Oksie I og II) af en Okse (Samme III og IV). Man har endog ladet en først i to Segl benyttet Figur Tid efter anden afløse af to forskellige: en Slags heraldisk, bomærkelignende Figur (Ulvborg I og II), en Borg (Samme III), en Ulv (Samme IV). Her kan endvidere nævnes en bomærkelignende Figur (Fjends I), Fisk over Bølger, der — gentagen — burde have vundet Hævd (Fjends II og III), men derefter Aks (Samme IV). Modsat holder man sig til samme Mærke, efter at et tidligere er forladt, et T-formet Antoniuskors, sikkert dog blot at opfatte som et dekorativt T ∞: Ting (Hillerslev I), tre Fisk (Samme II og III), Gren med Agern (Nørre i Salling I), tre Fisk (Samme II og III). I et Par Tilfælde genoptager man en tidligere Fremstilling, saaledes Gren med Agern, i Forbindelse med Bogstavet G (Ginding I), Hjort (Samme II), Gren med Agern (Samme III), Lyngbusk, over Initialer (Nørlyng I), tre Taarne (Samme II), Lyngbuske (Samme III). — Som Eksempler paa to forskellige Fremstillinger kan nævnes en Okse (Aars I), en afgrenet Stamme (Samme II), Helgenfigur (Baarse I), Okse (Samme II), Høje eller Bjerge (Bjerge i Fyen I), Svane (Samme II), Vor Frue (Fakse I), Kirke (Samme II), Hest (Flakkebjerg I), Bjerg (Samme II), den Korsfæstede (Hellum I), Hjelm (Samme II), Holm (Hindsholm I), Fisk (Samme II), Plov (Hovlbjerg I), »hult« Bjerg (Samme II), Hundehoved (Hundborg I), Fisk over Bølger (Samme II), tre Fisk (Langelands Sønder I), Skib (Samme II), Plov (Nim I), Agnus Dei (Samme II), St. Laurentius (Stevns I), Skib (Samme II), Stjerne over Bølger (Vandfuld I), Havuhyre (Samme II), Helgeninde (Voldborg I), Talmonogram (Samme II), Armbørst (Vrads I), Arm med Sværd (Samme II), Okse (Vester Gønge I), Frederik 3.s Navnetræk (Samme II), Krone, over udslidt Figur (Ljunits I), Løve (Samme II), Mandshoved? (Vemmenhøg I), tre Kugler (Samme II). En Rive og en Fork (Onsild I) afløses af et Bogstavsegel (Samme II) og dette atter af et Segl, hvori en Plov (Samme III). — Hertil kommer tre forskellige Fremstillinger: Helgen (Bjeverskov I), Bæver og Træer (Samme II), Træ og to Roser (Samme III), Økse og Le (Galten I), Vildsvin (Samme II), Dødningehoved (Samme III), bevokset Sump (Kjær I), Salamander (Samme II), Ræv og Træ (Samme III), Christi Monogram (Salling I), Haand (Samme II), Arm med Sværd (Samme III), Skampæl? (Skam I), Torturinstrumenter? (Samme II), Stængel med Blomster (Samme III). Ulvborg Herreds tre Fremstillinger er allerede nævnt. I visse Tilfælde er der et Slægtsskab mellem de forskellige Fremstillinger, saaledes Sankt Laurentius-Risten, Ibskal og M (Bornholms Øster I), de tre Helgener (Samme II), en Flæskeside? (Fleskum I), et Vildsvin (Samme II), et Drikkehorn (Nørre Horne I), to Oksehorn (Samme II), to Drikkehorn (Øster Horne I), to Oksehorn (Samme II), to Oksehorn (Hornum I), et hornet Oksehoved (Samme II). En Detaille er i et enkelt Tilfælde ophøjet til eneste Mærke, idet et Skjold, hvori en Krone, over en Harve (Herrested I) afløses af Skjoldet med Kronen (Samme II).

Ligesom Købstædernes Mærker Tid efter anden fandt Plads i SKJOLDE, hvorved Vaabener opstod, kom Skjoldet ogsaa paa Mode i Herredsseglene. To skaanske Herreder (Luggude I og Vemmenhøj I) viser allerede Skjold i meget tidlig Tid.

BESKRIVELSERNE af Mærkerne er i Hovedsagen affattede efter det Princip, som blev fulgt i Ud-gaven af Købstadsseglene.

Hvad OMSKRIFTERNE — LEGENDERNE — angaar, kan Herredernes Segl ikke staa Maal med Købstædernes. — De ældgamle Landssegel viser naturligvis latinske Omskrifter: S' secretum terre Gothlandie eller blot Secretum Gothlandie, Sigillum de terra Møn, S' terre Blecungicensis, foreløbig kun disse anført, idet flere nævnes nedenfor i anden Forbindelse. Hertil slutter sig iøvrigt, men ganske vist

først sent, Omskrifterne Sigillum nomarchiae¹⁾ Ringo(stadii, stadiensis)²⁾, Endelsen helt udslidt, og Insulae Tossingensis sigillum 1610. — En Række Omskrifter er affattede i en Blanding af Latin og Dansk. Det er næsten overflødig at bemærke, at ortografiske Fejl stadig kommer igen, dog uden sigillografisk Interesse og kun Udtryk for Uvidenhed eller Gravørens Mangel paa Omtanke. Som Eksempler paa blandede Omskrifter anføres: Sigillum Ingelstads Herit, Sigillum de Nørre Hærit. Ordet Herred forekommer ogsaa i latinske Tekster, f. Eks. Scriptum sub sigillo nostri hæryth (o: Kalslund), 9. Aug. 1365 (Repert. [2771]). Enkelte Gange suppleres Ordet Herred, hvis Stavemaade stadig varieres, med latinske Betegnelser, saaledes Sigillum territorii Wendts Herret, Sigillum provincie Berghe Herit, Insignium (!) provinciae Bog Herret. Ogsaa naar en dansk Omskrift begynder med et S (S'), som Forkortelse af sigillum eller secretum, kan der selvsagt tales om en Blanding af Latin og Dansk. Som en særlig Affattelse skal nævnes Omskriften Hic Hare Herid Inhabitantibus, idet det første Ord, om det er rigtig anvendt, maa opfattes som betydende her, altsaa »Her — underforstaaet et Segl— (til Brug) for Harre Herreds Indbyggere«. Man vilde unægtelig have foretrukket det demonstrative Pronomens Neutrumsform, altsaa hoc (dette o: Segl), svarende til sigillum. Af andre enkeltstaaende Omskrifter nævnes Secretum Jerlef Herret Valet, In provincia Fiare Herit 1573. — En lang Række Omskrifter giver Oplysninger om Beliggenheden, f. Eks. Sømme »i Sielland«, Vester »paa Bornholm«, Nørre »in insula Bornholm«, Fuglse »y Laaland«, Sønder »paa Langeland«, hvis man da ikke har foretrukket en snævrere Angivelse: Arts »i Kallundborge Len«, Børglum »i Wendsøssel«, Hindborg »i Salling«. Ordene Sønder Herit i Halvbue over det som Mærke benyttede Skib suppleres i en ydre Halvbue af Angivelsen Langlandia Danorum.

De rent danske Omskrifter viser som Regel ingen bemærkelsesværdige Affattelser, men hyppigt urigtige Konstruktioner som f. Eks. Mierløse Herret Seyl, uden en Genitiv. Blandt bemærkelsesværdige Omskrifter i Modersmaalet kan de følgende anføres: Dete Signet er til Tørsteng Herret, Thete er Luge (o: Luggude) Herrits Indsegle, Rønebers Herret Men deres Insegil samt fremfor alle: s. theta ar ther insegla af Skodborg som bigga oc bo i Skodborg herid.

Ordet Segl kan være underforstaaet: Fiendz Heritz 1610. Enkelte Segl viser slet ingen Omskrift, saaledes Baag I, Hillerslev I, Hundborg I, idet kun Initialer er anvendt i Seglet, henholdsvis B H, H H og H B T (o: Hundborg Ting). Initialer findes dog ogsaa i Forbindelse med Omskrift (Hammer II, Horns i Jylland, Hundborg II, Refs m. fl.), hvortil kommer alle de mange Tilfælde, hvor de helt erstatter en billedlig Fremstilling. Nogle Omskrifter maa undersøges paa de respektive Steder i nærværende Arbejde. — Helt udenfor de vanlige Rammer er de to Affattelser: S' Konnigh Cristiernn thel Froste Høreth thette Inseyle og Frederik udvalt Kong Ierreste Hred S³⁾ samt den Beretning, som Lensmanden paa Ørum Slot, Ludvig Munk, lod gravere i Signeter til de fire under ham lydende Thy-Herreder, Hassing, Hillerslev, Hundborg og Refs, og som, kun visende uvæsentlige Ændringer, paa Nutidsdansk lyder: Ludvig Munk lod mig gøre, til — Herred lod han mig føre 1584.

Anbringelsen af Helgeninitialer i Seglfeltet er allerede nævnt under Omtalen af de billedlige Fremstillinger. Et Helgennavn dominerer ganske det Segl, der viser Omskriften: Sigillum Sancti Mathei pathroni (!) Lalandie, et andet begynder Omskriften: S' Sancti Laurencii Oster Herred (Øster, Blekinge), et tredje endelig — Sankt Clemens' — anbringes ved hans Symbol, Ankeret (Stokkemærke, 30 c). Ordene Christi crux est anchora vitæ finder Plads i Seglfeltet sammen med og som Forklaring til det viste Anker (Tune, 18 h), idet der her foreligger en i virkelig Forstand skabt Devise med Sentens og Billede, Sjæl og Legeme⁴⁾. Omskriften Christus er det evige Lius forklarer Seglbilledet, en Arm, holdende et Lys (Lysgaard II, 12 f), ogsaa et Eksempel paa Devisen. Intet kommer dog op paa Højde med det berømte Gullandsegls Omskrift: Gutenses signo Christus signatur in agno.

At Herredsfogederne Jacob Jensen og Søren Nielsen lader deres Navne, skrevne helt ud, figurere i Omskriften (Gjording II, 6 f, Vrads I, 20 k) er Undtagelser. Adskillige af disse to Mænds Embedsbrødre har indskrænket sig til at anbringe deres Initialer i Seglet paa en mere eller mindre fremtrædende Maade.

¹⁾ o: Herred, Ordet ogsaa benyttet om gejstlige Herreder. ²⁾ Ringstadium (jvfr. Graesse: Orbis latinus). ³⁾ Se nærmere Forklaring under Jerrestad Herred. ⁴⁾ Se »Dansk Heraldik«.

Med Hensyn til GENGIVELSEN AF LEGENDERNE er her fulgt de i Indledningen til Købstadsseglene opstillede Regler. Uden at gentage den nærmere Motivering eller Forklaring skal disse Regler blot resumeres som følger: For Majusklers og Minusklers Vedkommende benyttes kun to Skrifter, Brødskriftens almindelige store Bogstaver og Fraktur, i Regelen smaa Bogstaver. Der er intet Hensyn taget til omvendte Bogstaver f. Eks. S for S eller N for N, ligesom der ses ganske bort fra, at man for at skaffe Plads har fremstillet to Bogstaver i Ligatur, et enkelt i formindsket Størrelse eller endelig helt tilfældigt anvendt et lille Bogstav blandt lutter Versalier. Virkelige Fejl markeres ved et (!). En Stavemaade som Sigillum, en fonetisk Ortografi eller — naar ikke den aldeles utvivlsomme Fejl foreligger — særegne Stednavneformer staar dog i Regelen uden en saadan kritisk Anmærkning. U anvendes ogsaa her stadig for V, naar Talen er om en Vokal, altsaa SIGILLUM, ikke SIGILLVM, hvorimod W ikke er erstattet af V. Enhver Abbreviation opløses, idet de udeladte Bogstaver er tilføjede med Kursiv. Bogstavet H som Forkortelse af Ordet Herred eller S i Omskriftens Slutning, betydende Segl eller Signet, er dog ikke opløst, da den tænkte Ortografi eller Ordet jo ikke kan fastsættes; et Punktum sættes efter et saadant Bogstav for at vise, at der er Tale om en Forkortelse. Begyndelsesbogstavet S for Sigillum (Secretum, Signetum) er selvsagt ikke opløst og i Gengivelsen altid efterfulgt af ' — altsaa S' — selv om det kommalignende Tegn ikke findes i Seglet eller om dette Tegn der er erstattet af et Punktum. Da man for Frakturskriftens Vedkommende ikke disponerer over nogen Kursiv, benyttes i Stedet for smaa kursiverede latinske Bogstaver. Frakturskriftens lange f er stedse bibeholdt. Ofte er det ikke let at afgøre, om dette Bogstav eller et forstørret c forefindes. Flere Legender viser i anden Henseende slet udførte Minuskler, f. Eks. u for n. Her er Ordet gengivet, som det bør læses, uden noget kritisk Apparat.

I de Tilfælde, hvor et Ord eller blot en Del af dette ikke kan læses, er det manglende, idet ingen Tvivl er opstaaet, tilsat i []. En almindelig rund Parenthes — ( ) — viser, at den deri staaende Tilføjelse er hypotetisk; et Spørgsmaalstegn markerer yderligere det særlige Tvivlstillfælde. Meget ofte kan Omskriften være fuldt tydelig i et Segl, som, hvad selve Seglbilledet angaar, er læderet og ganske uegnet til Reproduktion, medens den i det Eksemplar, der for Figurens Vedkommende er udtaget som smukkeste og derfor gengives, modsat er mangelfuld. En Rekonstruktion har da fundet Sted efter et eller flere forhaandenværende Eksemplarer. Lodrette Streger, før og efter det tilføjede, angiver Forholdet, f. Eks. H|ER|RET 16|4|8. De i saa Henseende benyttede Segl nævnes altid blandt Citaterne. Det vilde føre for vidt at gøre Rede for, om Rekonstruktionen er foretaget efter flere Eksemplarer. Den, som ønsker at udføre en Idealtegning af det paagældende Segl, maa i saa Fald undersøge samtlige citerede. I nogle faa Tilfælde er Omskriften rekonstrueret efter en ældre Tegning, udført efter et nu forsvundet Segl eller efter et eksisterende, nu læderet, men tidligere intakt Eksemplar. Hvad der tilføjes efter en saadan sekundær Kilde er sat med en mindre Type. — Er et Stednavn eller et andet Ord delt i to Stavelser, uden nærmere Anledning, sammensættes disse. To lodrette Streger || viser, at Delingen er motiveret, idet en af Seglbilledets Figurer er ført ud i Omskriften, saaledes at Ordet overskæres. Disse forskellige Angivelser kan naturligvis være benyttede samtidig. En vandret Streg angiver, at et enkelt Ord er ulæseligt, eventuelt en Del af Ordet, idet Forslag til Læsning da ikke fremsættes. To saadanne Streger viser, at en ubestemmelig Del af Omskriften ikke kan tydes, tre Streger er endelig undertiden benyttede, om denne Del gaar lige til Slutningen. Et, to eller flere Punkter anvendes, hvis Antallet af manglende Bogstaver med fuld Sikkerhed kan fikseres, uden at en Rekonstruktion, i visse Tvivlstillfælde, er foretaget. Det Kors, der saa ofte begynder Legenden, er altid udeladt, hvilket ligeledes gælder de smaa Rosetter, Kors, Kugler o. s. v., som stadig genfindes mellem de enkelte Ord, sjældnere mellem Ordets enkelte Bogstaver. En Imitation vilde altid være fuldkommen ufyldstgørende, ikke mindst, naar det drejer sig om de ofte primitive Herredssegel. Hvis Omskriften ikke begynder paa normalt Sted o: øverst til Venstre — i heraldisk Betydning — for derefter at fortsætte Seglet rundt mod Højre, er Undtagelsen markeret ved det kendte Tegn Q, anbragt i en forskellig Position, som dog ofte kun er tilnærmelsesvis, uden at særlig Forklaring paakræves.

Naar et enkelt af de i denne Samling opførte Segl — dog ikke et Herredssegel — viser Artsbetegnelsen S' (o: Sigillum) secretum (Gulland IV) er man fuldtud berettiget til at regne med et Sekret i

egentlig Betydning. For Herredsseglenes Vedkommende vil der iøvrigt ikke kunne tales om SEGLETS ART. At Betegnelserne Sigillum, Sekret og Signet samt yderligere Segl eller Indsegl af Herrederne er anvendt ganske i Flæng, maa betragtes som saa aldeles utvivlsomt, at der ingen Grund er til at søge nogensomhelst Forklaring. Det er overflødig at anføre Eksempler paa Ortografi eller Fejlstavninger af de nævnte Ord.

Der er kun bevaret os nogle enkelte af de faatallige »Landssegl«, med hvilke Landstingenes Domme besegledes, de foreliggende stammende fra Middelalderen. Som det ses nedenfor, kendes en Del Herredssegl af betydelig Ælde eller dog Omtalen af saadanne, idet deres ANVENDELSE nævnes i Teksten. Allerede tidligt besegledes Herredernes skriftlige Udfærdigelser imidlertid blot med Fogedens og Skriverens personlige Segl. En Gennemgang af utallige Tingsvidner o. l. viser, at dette — saaledes som det da ogsaa siges i nedennævnte Kongebrev fra 1597 — var den alt overvejende Sædvane, fra hvilken der kun i yderst sjældne Tilfælde gjordes Undtagelse, uden at en nærmere Forklaring synes at foreligge. Det ses, at Herredsseglets Anvendelse undtagelsesvis ligefrem blev paabudt. I et Missive af 20. Oktober 1556 til Lensmændene skulde disse forfare, om Almuen ønskede, at der udstedtes Forbud mod at udføre Korn. En saadan Begæring skulde da tages beskrevet under Herredets Segl¹⁾. — Ved Hyldingerne benyttedes som Hovedregel de respektive Herredssegl. Man tør maaske betragte dette som et Udtryk for Herredets højtidelige Optræden. Mange af Hyldingsbrevene besegles ikke des mindre kun med enkelte Personers Segl, ovenikøbet naar det kan betragtes som sikkert, at et Herredssegl har været for Haanden, idet et saadant — kendt fra en senere Lejlighed — i sin Omskrift netop viser den paagældende Hyldings Aarstal. Naturligvis kan det tænkes, at et bestilt Signet ikke er blevet færdigt til rette Tid. At man meget ofte skyndte sig med at anskaffe et Herredssegl i Anledning af de forskellige Hyldinger, er sikkert og vist. I saa Tilfælde har man enten ønsket et tidligere anvendt erstattet af et nyt, anskaffet et saadant af den simple Grund, at det ældre var bortkommet, eller slet ikke ejet noget før. I 1637 blev Gønge Herred delt. At de to Herreders — Vester og Øster Gønges — for første Gang paatruftne Segl begge bærer Hyldingsaaret 1648 i Omskriften, er vel et uomstødeligt Vidnesbyrd om, at man paa disse Steder i over en halv Snes Aar havde klaret sig uden at eje noget Herredssegl. Adskillige i Omskrifterne daterede Herredssegl, hvis Aarstal ikke kan henføres til en ydre Begivenhed, fortæller om en, Tid efter anden opstaaet Trang til Anskaffelsen af det synlige Tegn paa Herredets Myndighed, blot saa uforklarlig sjældent paatruftet. I enkelte Tilfælde har Gejstligheden benyttet det verdslige Herreds Segl under et Hyldingsbrev. Modsat har Herredet rent undtagelsesvis betjent sig af et Søgne- eller Kirkesegl. Dette er i saa Fald *ikke* medtaget i nærværende Arbejde. Til sidst bør det ikke lades uomtalt, at Herredsseglet kan have været laant ud, om man saa maa sige. Jungshoved Birk f. Eks. forseglers med Baarse Herreds Segl, som, trods dets Omskrift, i Teksten betegnes »woris Birckis Inndsegle«.

Ifølge et aabent Brev af 29. April 1583 skulde Herredsseglet i hvert Herred i Sølvisborg Len herefter holdes i 12 Herredsmænds Forvaring og ikke i Tingfogdens, idet Kongen finder det meget betænkeligt, at Seglet forvares af en enkelt Mand. Herredsmændene fik dog ingen Magt til at besegle noget, uden Tingfogden satte sit Segl hos²⁾. Bestemmelsen kan passende anføres paa dette Sted, ligesom der endelig her skal meddeles en vistnok enestaaende Tildragelse. Ved Missive af 7. Oktober 1597 til Lensmanden Knud Grubbe fik denne af Kongen, som havde erfaret, at de Øster Herreds Mænd i Blekinge havde misbrugt deres Herredssegl, Besked om, at de herefter intet Herredssegl skal have, men forsegle det, der forhandles inden Tinge, med Herredsfogedens og Herredsskriverens Segl, saaledes som det er sædvanligt andensteds i Riget, hvorfor han straks skal tage Seglet (o: Signetet) til sig og sende det til Kongen. Da Knud Grubbe imidlertid gik i Forbøn for Herredsmændene, fik han ved et nyt Missive — dateret 30. Oktober 1598 — Befaling til at lade dem faa Seglet igen »ved allerførste Lejlighed«, en Naade, som Kongen tilstod i den Forhaabning, at de ikke mere vilde misbruge det³⁾.

¹⁾ Kancelliets Brevbøger 1556—60, Side 49. ²⁾ Ssts. 1580—83, Side 667. ³⁾ Ssts. 1596—1602, Side 213 f og 340.

Da Herredsseglene, som sagt, kun sjældent fandt Anvendelse, kan det ikke forbavse, at adskillige kun er fundne i ET ENKELT EKSEMPLAR, som derfor nødvendigvis er gengivet, hvor slet Aftrykket end viser sig at være. Naar det ses, at flere af de nu kun i Teksterne omtalte Segl ikke tør identificeres med de paagældende Herreders først paatrufne, viser dette, at man ogsaa maa regne med Begrebet INTET EKSEMPLAR FUNDET, saa meget mere som ogsaa beseglede Breve forlængst kan være gaaet tabt.

Forskellige Forhold gør sig gældende, hvad angaar DATERINGEN af de her behandlede Segl. — Det først kendte Herredssegl — det sønderjyske Kalslund Herreds — hænger under Pergamentsbrev af 9. August 1365 (Repert. [2771]). Ogsaa de nærmest følgende maa henføres til Landet sønden Aa: Hviding Herreds under Brev af 24. April 1385 (Repert. [3474, kun Brudstykker), suppleret med helt Eksemplar fra 10. Maj 1434 (Repert. [6693]), og Højer Herreds under Brev af 22. Januar 1406 (Repert. [4735]). Man bedes erindre, at alle sønderjyske Segl henvises til et særligt Bind. Møens Landssegl benyttes 1326 (Tavle 13 e), to i Breve nævnte Landssegl, Laalands fra 1390 — sikkert identisk med et Eksemplar af langt senere Dato (Tavle 10 p) — og Falsters fra 1414, er begge affaldne, Blekinges Landssegl anvendes 1445 (Tavle 22 c), men er betydeligt ældre. Hertil kommer Gullands berømte middelalderlige Segl (Tavle 23 k). De følgende Aarstal henviser til en Omtale af kongerigske Herredssegl, som nu er affaldne af Originaldokumenterne, om disse da simpelthen ikke kun kendes fra Afskrifter. Segl ses saaledes i det 15. Aarhundrede omtalt som ført af efternævnte Herreder Vest og Øst for Sundet: Vester Horne 1440, Gønge og Øster Lisbjerg 1446, Hindborg 1459, Mols 1467, Albo 1470, Harager 1471, Rønnebjerg 1473, Fers 1478 (hænger ved Brevet, men er helt udslidt), Fauraas 1484 og Nim 1488. Henvisninger til Repertoriet turde være overflødige. Det er neppe nødvendigt at bemærke, at man i de givne Tilfælde kan have betjent sig af et Stempel fra et langt tidligere Tidspunkt. Om nogen virkelig Datering er der selvsagt ikke Tale. Flere af de i ovennævnte Aar omtalte Segl har, som anført under de respektive Herreder, maaske været Aftryk af samme Stempel, som benyttedes, hvad angaar paatrufne Segl under Breve af senere Dato.

Da mere end en Stempelskærer og vel navnlig de mindre fremtrædende sikkert har været inspireret af Forgængeres Arbejde, frembyder de foreliggende Segl ikke noget Materiale, som kan dateres med virkelig Sikkerhed. Tavlerne viser dog nogle Segl, som man uden Tøven kan henføre til den sene Middelalder, f. Eks. Andst Herreds (Tavle 1 g), Fæmøs (Tavle 4 d), Gjørding Herreds (Tavle 6 e), Hatting Herreds (Tavle 7 o), Vester Horne Herreds (Tavle 9 l), Øster Horne Herreds (Tavle 9 n), Øster Lisbjerg Herreds (Tavle 11 n), Mols Herreds (Tavle 12 q), Nim Herreds (Tavle 13 f), Skads Herreds (Tavle 15 n), Skodborg Herreds (Tavle 16 e), Tyrsting Herreds (Tavle 18 m), Bjerger Herreds i Skaane (Tavle 22 a), Fers Herreds (Tavle 22 i), Gønge Herreds (Tavle 24 b) og flere andre, de gullandske Segl ikke at forglemme.

Overordentlig mange danske Herredssegl viser Aarstal som Led i Omskriften eller staaende i selve Seglfeltet, undertiden kun markerede ved Tier og Ener, hvilket ikke anføres i det følgende. Her skal først nævnes en Række spredte Aarstal, der viser det tilfældige Aar for Anskaffelsen af vedkommende Signet, saaledes 1531 (Bregne, 22 d), 1535, ovenikøbet med Tilføjelsen »i Dimelug« ɔ: Ugen før Paaske (Tørrild I, 19 a), 1552 (Medelstad I, 26 l), 1554 (Hind I, 8 i), 1556 (Ginding I, 5 m), 1558 (Ning I, 13 h), 1559 (Brusk III, 2 o), 1570 (Fauraas III, 22 g), 1573 (Fjære II, 23 e), 1574 (Gisselfeldt, 6 a), 1576 (Høgs III, 25 i), 1578 (Fauraas IV, 22 h) og 1580 (Herrestad II, 25 c). Ved Hyldingen 1584 anskaffedes op mod et halvt Hundrede Signeter med indgraveret Aarstal, ligesom et »1610« for adskillige Segls Vedkommende viser, at de skriver sig fra Tiden for den næste Hylding. Nogle Aar før havde dog et Par Herreder anskaffet Signet: 1607 (Oksie II, 27 b) og 1608 (Mors' Sønder, 13 c). Endvidere ses Aarstallene 1620 (Skyts II, 27 l), 1630 (Tørrild II, 19 b), 1631 (Vindinge II, 20 d), 1634 (Lysgaard II, 12 f, Vandfuld II, 19 i) og 1647 (Torne II, 28 a—c). Ved Hyldingen i 1648 lod over et halvt Hundrede Herreder atter gravere daterede Signeter. Nogle enkelte bærer Aarstallet 1655. — Et Segl viser et ulæseligt Aarstal, maaske 1574 (Aars I, 1 a), et andet skal sikkert være 1599 (Halmstad III, 24 l).

Ethvert Aarstal, der ikke netop melder om Tidspunktet for en Hylding, er af meget betydelig Interesse, idet det jo viser, at Herrederne ikke blot ved en saadan højtidelig Lejlighed benyttede et særligt Herredssegl, et Forhold som allerede er omtalt. Hertil kommer naturligvis i typologisk Henseende Værdien af en fast Datering, der dog ikke maa overvurderes.

Ogsaa i nærværende Arbejde er stadig det MATERIALE angivet, i hvilket Seglet er udført: Voks (V.) eller Papir over Voks (P. o. V.). Der træffes kun forholdsvis faa Eksempler paa Vokssegl, hængte under Pergamentsbrev i Rem eller Snøre, eventuelt anbragte i en Kapsel af Træ, kun i et enkelt Tilfælde (Hammer, 6 m) i Sølvkapsel, en Luksus, som kun de velhavende Købstæder kunde tillade sig. Baade selve Seglfladens og »Klumpens« Farve er ligeledes stadig anført, f. Eks. grønt V. i brunt. Betegnelsen ufarvet Voks (uf. V.) dækker ofte ikke definerbare Farvenuancer. — De saakaldte Papirssegl (Papir over Voks) er altid anbragte paa Breve, skrevne paa Papir. At Taasinge i 1610 sætter et saadant Segl paa Pergament, er en ren Undtagelse. Ved Fremgangsmaaden blev Signetet nedtrykt i et fugtigt — firkantet — Stykke Papir med en tynd Vokskage som blødt Underlag og — stivnet — som Befæstelsesmiddel. Dette Papirsstykke kan senere være affaldet. I saa Tilfælde viser den eventuelt tilbageblevne Vokskage som oftest kun et mindre skarpt Aftryk af Signetet. Ikke sjældent aftrykkede man Signetet direkte i en tynd Vokskage paa Papiret, idet et lille løst Stykke Papir derefter blev lagt over som Beskyttelse, endnu undertiden i Behold. Det kan være vanskeligt at afgøre, hvilken af de to Fremgangsmaader man har anvendt. I enkelte Tilfælde er Signetet nedtrykt i Brevets Plica 3: en nederst ombøjet Kant, hvorunder Vokskagen blev paasat, i andre danner denne Plica Beskyttelsen for et direkte i Voks foretaget Nedtryk, betydelig mere effektiv end et løst Stykke Papir, men dog i det lange Løb ikke tilstrækkeligt Værn for Seglet.

Selv om adskillige af denne Samlings Segl fremtræder skarpt og smukt, vidner Størsteparten beklageligvis dels om manglende Øvelse hos den Person, hvem Beseglingen blev betroet, dels om Tidens Ødelæggelse af et saare skørt Materiale. Det kan uden Overdrivelse siges, at Tidspunktet for nærværende Arbejdes Udførelse ikke kunde have været udsat blot en Menneskealder. Talrige af disse Segl er viede til Undergang.

Ligesom i Danske Købstæders Segl — til hvis Indledning henvises for visse bemærkelsesværdige Detaillers Vedkommende — angives Seglets STØRRELSE 3: selve Seglfladens Diameter i mm, eventuelt ovale eller paa anden Maade formede Segls Højde og Bredde, alt regnet efter Graverings yderste Grænse.

Medens det var ugørligt at nævne enhver FOREKOMST af ethvert Købstadssegl, er praktisk talt alle de paatrufne Eksemplarer af Herredssegl anførte i denne Samling.

I Lighed med, hvad der er udtalt om SIGNETER i Indledningen til Købstadsseglene, falder en Gruppering af Seglene efter Værksteder ogsaa udenfor nærværende Arbejdes Ramme. Det springer tit i Øjnene, at et større eller mindre Antal Segl skyldes samme Mester. Dette er sikkert Tilfældet, hvad angaar de af Bjeverskov, Fakse, Stevns og Tybjerg Herreder i 1584 benyttede Segl (Tavle 2 a, 3 m, 17 g og 18 i). Typen har inspireret den Mand, som udførte Voldborg Herreds først i 1610 paatrufne Segl (Tavle 20 e), hvis det da ikke drejer sig om en og samme Person. Ingen kan være i Tvivl om, at de to falsterske Herreders monumentale Segl (Tavle 4 a og b) er udførte af samme Haand, hvilket f. Eks. ligeledes gælder Rødding Herreds og Sallings Nørre Herreds Segl, begge med Aarstallet 1610 (Tavle 15 b og k). En Række Segl med Bogstaver i Skjolde er saa ens af Type, at de maa henføres til samme Gravør, se iøvrigt særlige Bemærkninger under Galten Herred I, Note 2.

Med Hensyn til GENGIVELSER er den fotografiske Fremgangsmaade stadig benyttet. I det langt overvejende Antal Tilfælde er Pladerne optagne efter de originale Segl, kun undtagelsesvis efter Afstøbning af Segl eller Aftryk i Gibs, om Signetet da endnu er i Behold.

LANDET VEST FOR SUNDET SAMT BORNHOLM

AARS HERRED

I. En fra Venstre fremvoksende Okse. Skjold.

AARS HER — — (15).4¹). — ca. 25 mm.

1610, 27. Marts, P. o. V. (Tavle 1 a), Hyld. 74, 40.

¹) Maaske 1574.

II. En afgrenet Stamme?¹).

AARS HERIT VNØRET (!). — 20 mm.

1648, 13. Juni, grønt V.²) (Tavle 1 b), trykt paa Papiret, Hyld. 96, 20; 1655, 11. Sept., P. o. V.³) (udvisket), Hyld. 121 a, 14.

¹) „en ubestemmelig Figur, nærmest lignende en Fisk eller en Træstub“ (D. B. og H. V.). ²)-³) Begge Segl paa trykt paa Hovedet, om Mærket skal opfattes som en Stamme; her gengivet i den da rigtige Stilling.

AASUM HERRED

I. En af Bølger opstaaende Pælebro med et Hus yderst til Højre, foroven to flyvende Fugle.

ASUM HERR(E)DT ANNO DOMINI
1584. — 35 mm.

1584, 24. Febr., P. o. V. (Tavle 1 c), Hyld. 41, 1.

II. Ligeledes.

(AS)UM HERRIDT ANNO DOMINI
1610. — 35 mm.

1610, 8. Marts, P. o. V. (Tavle 1 d), Hyld. 77, 11.

III. Ligeledes. Huset bærer højt Tag med ryg-

ende Skorsten (neppe lille Tagrytter med Spir); over Fuglene Skyer og Solstraaler, frembrydende fra Venstre.

ASUM HERR . . T ANNO DOMINI 1648.
— 34 mm.

1648, 10. Juni, P. o. V., Hyld. 99, 5; 1655, 6. Sept., P. o. V. (Tavle 1 e), Hyld. 122, 3.

AMAGER¹)

En Kirkebygning, bestaaende af Skib med tre slanke Vinduer og højt Tag, hvorpaa Tagrytter, bærende en aaben Krone, samt af et, med spidst fløj-bærende Spir forsynet, kreneleret Taarn, hvori en rundbuet Dør og to højtsiddende Vinduer.

AMAGER LAND — og derimellem, stillet
omvendt — 1648. — 27 mm.

1648, 16. Juni, P. o. V. (Tavle 1 f), Hyld. 102, 1; 1655, 13. Juli, P. o. V., Hyld. 123, 24.

¹) Saa vel Amager Birks Hylding 1584 som de to, henholdsvis af Hollænderne og de danske Amagere, 1610 udstedte Hyldinger viser kun private Bomærkesegl.

ANDST HERRED

En i en dobbelt, otte-bladet, rundtunget Ramme gaaende And¹) med en Gren som Baggrund.

S' PROVINCEIE HANSTH HERIT.
— 39 mm.

1523, 2. Juli, uf. V., Trøjborg Godsarkiv; 1584, 11. Juni, P. o. V. (Tavle 1 g), Hyld. 38, 61; 1610, 1. Marts, P. o. V., Hyld. 74, 58; 1648, 25. Maj, grønt V., trykt paa Pa-

piret, Hyld. 96, 37; 1655, 13. Sept., P. o. V., Hyld. 121 a, 77.

¹⁾ Herredsfogeden her, Gøde Ebbesen, førte et Segl, kendt i to udslidte Eksemplarer, i brunt V., henholdsvis under Brev af 1491, 16. Juni og af 1503, 1. Juni, visende en staaende Fugl, maaske en And, hvad navnlig det yngste Aftryk kunde tyde paa, trods de ret lange Ben, Trøjborg Godsarkiv.

ANTVORSKOV BIRK¹⁾

I. Bogstaverne A og B, sammenføjede, under en aaben Krone. Halvrundt Skjold med Kartouche.

ANTVOR||SKOV BIRCH. — Ovalt Segl,
27 mm. bredt, 30 mm. højt.

1610, 30. Jan., P. o. V. (Tavle 1 h), Hyld. 80, 24.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 benyttedes kun private Bomærkesegl.

II. Ligeledes, idet et S er anbragt inde i A'et¹⁾. Uden Skjold.

ANDERSCHOF BERCK 1648. — 34 mm.

1648, 13. Juni, P. o. V. (Tavle 1 i), Hyld. 102, 6²⁾.

¹⁾ Stednavnets første og tredje Stavelse er altsaa markerede. ²⁾ Ved Hyldingen 1655 benyttedes kun private Bomærkesegl.

ARTS HERRED

I. En Dobbeltørn.

ARS HERRIT SEIL I KALLUNDBORGE LEN 84¹⁾. — 40 mm.

1584, 4. Juli, P. o. V., Hyld. 44, 4; 1610, 27. Jan., grønt V. i Trækapsel (Tavle 1 k), Hyld. 80, 4.

¹⁾ o: 1584.

II. Ligeledes, derover 1||6||48.

ARS HERRETZ SEGEL I CALUNDBORGE LEN. — 39 mm.

1648, 26. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 31; 1655, 14. Juli, P. o. V. (Tavle 1 l), Hyld. 123, 22.

BAAG (BOG) HERRED

I. Et oprevet (heraldisk) Træ, hvorover B (H)¹⁾. — 32 mm.

1556, 2. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V. (Tavle 1 m), I. t. R. & h. S.²⁾.

¹⁾ nederste Bue af B svagt synlig, øverste Del af H, i Højde med B, skimtes. ²⁾ Ved Hyldingen 1584 benyttedes kun private Bomærkesegl.

II. Et voksende, naturligt Træ (Bog). Renæssanceskjold.

INSIGNIUM (!) PROVINCIAE BOG HERRET 1610. — 32 mm.

1610, 16. April, grønt V. i uf., Hyld. 77, 15; 1648, 12. Juni, P. o. V. (Tavle 1 n), Hyld. 99, 3; 1655, 3. Sept., P. o. V., Hyld. 122, 13.

BAARSE HERRED

I. En siddende, i folderig Dragt klædt Mandsskikkelse, holdende en Nøgle, med op- og udadvendt Kam, skraat udefter i højre, en Bog i venstre Haand.

C BOR|SØ|E || HERREDT || 1584.
— 29 mm.

1584, 23. Juni, P. o. V., Hyld. 44, 12; s. A., 3. Juli, P. o. V., her benyttet af Jungshoved Birk, idet Seglet, trods Indskriften, i Teksten betegnes „woris Birckis Inndsegle“, Hyld. 44, 31; 1610, 6. Marts, grønt V. i Trækapsel (Tavle 1 o), Hyld. 80, 2.

II. En paa Jord staaende venstrevendt Okse.

Q BAARSE HERREDT. — Ottekantet Segl, 21 mm. bredt, 22 mm. højt.

1648, 13. Juni, P. o. V. (Tavle 1 p), Hyld. 102, 30.

BJEVERSKOV HERRED

I. En staaende Bisp (eller Abbed), holdende en mod Brystet trykket Genstand — Bog eller Kirke-model (Skrin) — med højre, en Krumstav i venstre Haand; paa højre Side Initialerne S N¹⁾, pælvis.

BIEFVER || SKOVFS HE²). — 29 mm.

1584, 18. Juni, P. o. V. (Tavle 2 a), Hyld. 44, 24.

¹) Sankt Nicolai? ²) ☉: Herred.

II. En gaaende Bæver med Træer (☉: Skov) som Baggrund.

☉ BEFFVERSKOFS HERRET 1610.
— 28 mm.

1610, 1. Marts, P. o. V. (Tavle 2 b), Hyld. 80, 30.

III. Et voksende Træ (Eg?) mellem to fembladede Blomster (Roser).

BIE(FE)RSHO(VS) HERIDT SEIGEL
ANNO 1648. — 31 mm.

1648, 15. Juni, P. o. V. (Tavle 2 c), Hyld. 102, 32¹).

¹) Ved Hyldingen 1655 benyttedes kun private Bømarkeseagl.

BJÆRGE HERRED I FYEN

I. Seks stiliserede Høje¹) („Bjerge“) mellem Græs og Planter.

BIERE HERRIDT ANNO DOMINI
1584. — 34 mm.

1584, 15. Juni, P. o. V., Hyld. 41, 8; 1610, 19. Marts, grønt V. i uf. (Tavle 2 d), Hyld. 77, 1.

¹) fremtrædende i saa kraftigt Relief, at den i Midten paa den plane Flade viste Bue sikkert neppe — jvfr. Beskrivelsen i D. B. og H. V. — tør betragtes som en syvende Høj.

II. En svømmende Svane i et perspektivisk Landskab, visende øverst til Højre og nederst til Venstre smaa græsbevoksede Holme, øverst til Venstre en Kornager¹) over Bølger eller Plovfurer (!). Renæssanceskjold, hvorover N. H.²) og hvorunder S.³).

☉ Bierge Herridtz Seiggel Anno 16.6⁴).
— 36 mm.

1648, 26. Juni, P. o. V., Hyld. 99, 1; 1655, 27. Aug., P. o. V. (Tavle 2 e), Hyld. 122, 1.

¹) tydelig i Eksemplaret fra 1648, hvor de enkelte Kornaks synes at fremtræde saa skarpt, at der neppe kan være Tale om en Skov af Siv. I samme Eksemplar, der iøvrigt har visse Mangler, ses smaa Kugler (?) mellem Linierne under Ageren. Disse Liniers Betydning er tvivlsom. ²)-³) I 1648 er Byfoged i Kerteminde Niels Hansen Herredsfoged her. ⁴) Skriften er en Mellemtung mellem Antikva og Fraktur. I D. B. og H. V. gengives Omskriften helt urigtig, bl. a. sluttende med 1610, da en Peder Thomsen var Herredsfoged her. Aarstallet, grave-ret omvendt, skal rimeligvis læses 1646; det sidste Tal er sikkert. Eksemplaret fra 1648 viser en fuldkommen læderet Omskrift.

BJÆRGE HERRED I JYLLAND

Ubestemmelig, læderet Figur. Græsbevokset Høj („Bjerg“)?

☉ SIGILLUM PLACITI BIERIG
HERRET. — 37 mm.

1610, 21. April, P. o. V. (daarligt Aftryk), Hyld. 74, 68; 1648, 17. Juni, P. o. V. (slet Aftryk), Hyld. 96, 50; 1655, 8. Sept., P. o. V. (Tavle 2 f), Hyld. 121 a, 38.

BORNHOLMS NØRRE HERRED

En staaende Bisp med Krumstav i højre Haand, holdende et nedadvendt Anker med venstre, herom Initialerne S C¹). Renæssanceskjold ved hvis Sider 15||84.

S' NOR HERIDS IN INSULA BORN-
HOLM. — 37 mm.

1584, 2. Juli, P. o. V., Hyld. 47, 9; 1609, 2. April, P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1610, 26. Febr., P. o. V., Hyld. 83, 36; „1634?“, P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1648, 16. Juni, P. o. V., Hyld. 105, 7; 1655, 13. Juli, P. o. V., Hyld. 126, 8; Aftryk fra det 18. Aarhundrede, rødt Lak (Tavle 2 g), Seglsamlingen.

(Henry Petersen: 1584).

¹) ☉: Sankt Clemens.

BORNHOLMS SØNDER HERRED

Bogstaverne S H, hvorom 84¹).

SØNDER HERED PA(!) BOREN-
HOLM. — 31 mm.

1584, 5. Juli, P. o. V., Hyld. 47, 7; 1609, 2. April, P.

o. V., I. t. R. & h. S.; 1610, 20. Marts, P. o. V., Hyld. 83, 35; „1634?“, P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1648, 20. Juni, P. o. V., Hyld. 105, 8; 1655, 10. Juli, P. o. V., Hyld. 126, 11; Aftryk fra det 18. Aarhundrede, rødt Lak (**Tavle 2 h**), Seglsamlingen.

(Henry Petersen: 1584).

¹⁾ o: 1584.

BORNHOLMS VESTER HERRED

En seksoddet ¹⁾ Stjerne, hvorom 84 ²⁾.

WESTRE HERED PAA BORN-
HOLM. — 32 mm.

1584, 7. Juli, P. o. V., Hyld. 47, 6; 1609, 2. April, P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1610, 21. Marts, P. o. V., Hyld. 83, 38; „1634?“, P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1648, 15. Juni, P. o. V., Hyld. 105, 9; 1655, 12. Juli, P. o. V., Hyld. 126, 10; Aftryk fra det 18. Aarhundrede, rødt Lak (**Tavle 2 i**), Seglsamlingen.

(Henry Petersen: 1584).

¹⁾ Beskrives og afbildes fejlagtigt som otteoddet i D. B. og H. V. ²⁾ o: 1584.

BORNHOLMS ØSTER HERRED

I. En opadvendt St. Laurentius-Rist, Bogstavet M, hvorunder en lukkende Tværstreg, og en nedadvendt Ibskal, betegnende henholdsvis Østerlarsker, Øster-Mariæ og Ibsker Sogne¹⁾, hvorom 84 ²⁾.

ØSTRE HERED PAA BORNHOLM.
— 32 mm.

1584, 3. Juli, P. o. V., Hyld. 47, 8; 1609, 2. April, P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1610, 26. Febr., P. o. V. (**Tavle 2 k**), Hyld. 83, 37.

(Henry Petersen: 1584).

¹⁾ Jvfr. II. ²⁾ o: 1584.

II. St. Laurentius, holdende en Bog (?) med højre, den nedadvendte Rist i venstre Haand, staaende, skjult til Livet, bag et Renæssanceskjold, hvori den Hellige Jomfru med et langt, i et Kløverbladsornament endende Scepter ved venstre Side og med Barnet paa højre Arm, ligeledes halvvejs skjult af et mindre Skjold, hvori en opvoksende

St. Jacob med en kugleprydet Pilgrimsstav i højre Haand, alle de paagældende Personer med Glorie¹⁾.

ECLE²⁾ S. LAURENTIY ECLE³⁾
S. MARIA (!) EC⁴⁾ S. IACOBI.⁵⁾
— ca. 33 mm.

„1634?“, P. o. V., „woris fire Herritz Indsegle“⁶⁾, I. t. R. & h. S., jvfr. den samtidige Benyttelse af de tre andre bornholmske Herreders Segl; 1648, 19. Juni, P. o. V., „deris Herritz Segell“⁷⁾, Hyld. 105, 10; 1655, 9. Juli, P. o. V., „woris Herridtz Zeigel“⁸⁾, Hyld. 126, 9; Aftryk fra det 18. Aarhundrede, rødt Lak (**Tavle 2 l**), Seglsamlingen.

¹⁾ Jvfr. Symbolerne i I. ²⁾-⁴⁾ ECCLESIA eller, med underforstaaet sigillum, ECCLESIAE (ECCLESIE); her ses bort fra det manglende C. ⁵⁾ Omskriften urigtigt læst i D. B. og H. V. ⁶⁾-⁸⁾ maa vistnok betragtes som Herredssegl, modsat Antagelsen i D. B. og H. V.

BRUSK HERRED

I. En pælvis stillet Rist¹⁾, omgivet af Ranker.

~ br(u|c?) her(it s?). — ca. 34 mm.

1535, 27. Febr., P. o. V. (**Tavle 2 m**), Hyld. 18, 13.

¹⁾ neppe en Stige.

II. Ligeledes.

[S]IGILUM IN BR[US]C — — .
— ca. 34 mm.

1556, 14. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., grønt V. (Rester, **Tavle 2 n**), trykt paa Papiret, I. t. R. & h. S.

III. Ligeledes.

SIGLIUM (!) I[N] |B|RUSC HERIT
1559. — 34 mm.

1584, 23. Maj, P. o. V., Hyld. 38, 62; 1610, 3. Marts, P. o. V.¹⁾ (**Tavle 2 o**), Hyld. 74, 55.

¹⁾ paatrykt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling.

IV. Ligeledes, øverst dannende en Bue; i Feltet to seksoddede Stjerner.

BRUSCH HERRET ANNO 1648.
— ca. 33 mm.

1648, 10. Juni, P. o. V. (Tavle 2 p), Hyld. 96, 35;
1655, 1. Sept., P. o. V., Hyld. 121 a, 76.

BØLLING HERRED

I. En seksodded Stjerne, hvorover 84¹⁾.

BØLENG HERREDIS SEGEL.
— 37 mm.

1584, 11. Maj, P. o. V., Hyld. 38, 64; 1610, 19. Febr.,
P. o. V. (Tavle 3 a), Hyld. 74, 86.

¹⁾ o: 1584.

II. Stjernen Midtpunkt i en Slags Roset, hvorfra udgaar ni bølgede Straaler mellem hvilke ni med Spidserne nedadvendte Hjerter.

BØLLING HERREDTS SEIEL 1648.
— 36 mm.

1648, 12. Juni, P. o. V.¹⁾ (Tavle 3 b), Hyld. 96, 26²⁾.

¹⁾ Seglet paatrykt med Omskriften omtrent ☉, her gengivet i formentlig korrekt Stilling. ²⁾ Ved Hyldingen 1655 benyttedes kun private Bomærkesegl.

BØRGLUM HERRED¹⁾

I. Facade af en Kirkebygning med lavere Sideskib, hvori midtvejs en bred rundbuet Port; over Sideskibstaget Højkirken med seks smaa rundbuede Vinduer og Tag, bærende to søjleformede Fløje, nær Gavlene, og derimellem en aftrappet Tagrytter med Fløj. Skjold, flankeret af to Kløverblade.

BØRLUM HERRED I WENDSØSSEL.
— 47 mm.

1584, „Tirsdag, som var den 25. Marts“²⁾, P. o. V. (Tavle 3 c), Hyld. 38, 21 b³⁾.

¹⁾ og ³⁾ Ved Hyldingerne 1535 og 1610 benyttedes kun private Bomærkesegl. ²⁾ maa være 24. Marts, idet den 25. var en Onsdag. ³⁾ se ¹⁾.

II. En Kirkebygning med to rundbuede Vinduer og Tagkonstruktion, uden Tagdækning (?), samt med aftrappede, i misforstaaet Perspektiv stillede Gavle, hvori øverst Blendinger og, hen-

holdsvis i højre og i venstre, et rundbuet Vindu samt en firkantet Dør. Helt fortegnet Fremstilling. Foroven i aflang Ramme BØRLUM, forneden (HER)RETS. — 41 mm.

1648, 13. Juni, gulbrunt V. (meget slet Aftryk, Tavle 3 d), trykt paa Papiret, Hyld. 96, 77.

NØRRE HERRED DYRS

I. En seksodded Stjerne, omfattet af en tiltagende Maane.

NØR HERIT DIIRS¹⁾ SIGEL — .
— 39 mm.

1584, 18. Marts, P. o. V. (Tavle 3 e), Hyld. 38, 27.

¹⁾ det andet, skævtstaaende I kan vist neppe opfattes som Halvdelen af et V i Ligatur med R, altsaa DIVRS (DIURS), jvfr. D. B. og H. V., se II.

II. Ligeledes.

NØR HERIS DIIRS SIGEL 84¹⁾.
— 44 mm.

1610, 12. April, grønt V.²⁾ (Tavle 3 f), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 9; 1648, 22. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 45; 1655, 13. Sept., P. o. V., Hyld. 121 a, 45.

¹⁾ o: 1584. ²⁾ trykt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling.

SØNDER HERRED DYRS

I. To mod et Træ opspringende Hjorte. Renæssanceskjold.

SØNDER HERIT DYØRS¹⁾ 84²⁾.
— 33 mm.

1584, 28. April, P. o. V. (Tavle 3 g), Hyld. 38, 1; 1610, 24. April, P. o. V., Hyld. 74, 19.

¹⁾ Navnet læst DYÆØRS i D. B. og H. V. Det tredie „Bogstav“ — og noget minder virkeligt om et Æ — er dog vistnok kun at opfatte som Uregelmæssighed ved usikkert Nedtryk. ²⁾ o: 1584.

II. I seks Linier: I. H. S.¹⁾ SØNDER HERREDT UDI KALLØ LEEN 1648.
— 26 mm.

1648, 20. Juni, P. o. V. (Tavle 3 h), Hyld. 96, 43; 1655, 28. Aug., P. o. V., Hyld. 121 a, 47.

¹⁾ Maa rimeligvis opfattes som Christi Monogram. Niels Sørensen i Øster Balle var Herredsfoged her, længe før og ogsaa efter Hyldingen i 1648 (Bilag til Kalø Lens Ekstraskattemandtal 1646 ff.). Se Hovlbjerg Herred II og Salling Herred I.

ELBO HERRED¹⁾

I. En venstrevendt, staaende Fugl²⁾.

ELDBO HERRVZ (!). — 27 mm.

1584, 26. Maj, P. o. V. (Tavle 3 i), Hyld. 38, 48; 1610, 6. Marts, P. o. V., Hyld. 74, 59.

¹⁾ Ved Hyldingen 1535 benyttedes kun private Bø-mærkesegl. ²⁾ Jvfr. II og III.

II. En højrevendt, staaende Hane. Halvrundt Skjold.

EILDBO HERRET. — 29 mm.

1648, 30. Maj, P. o. V. (Tavle 3 k), Hyld. 96, 33.

III. Ligeledes. Uden Skjold.

○ EILDBO HERE(D) — — . — 34 mm.

1655, 7. Aug., P. o. V. (Tavle 3 l), Hyld. 121 a, 75.

FAKSE HERRED

I. Den staaende, kronede Jomfru Maria med det gloriesmykkede Barn paa venstre Arm, herover V F¹⁾.

FAXE || HERRIDT. — 28 mm.

1584, 18. Juni, P. o. V., Hyld. 44, 16; 1610, 23. Febr., P. o. V. (Tavle 3 m), Hyld. 80, 31.

¹⁾ o: Vor Frue.

II. En Kirkebygning, bestaaende af Skib, hvori to smalle rundbuede Vinduer, spidsgavlet Vaabehus, forsynet med stor, rundbuet Dør, lavt Kor, hvori et enkelt bredt, rundbuet Vindu, og af spidsgavlet Taarn med to højtsiddende Glugger, jævnsides, og stort, rundbuet Vindu over høj Sokkel.

FAXE HERREDT SEIGEL ANNO 1648.
— 30 mm.

1648, 10. Juni, P. o. V. (Tavle 3 n), Hyld. 102, 29¹⁾.

¹⁾ Ved Hyldingen 1655 benyttedes kun private Bø-mærkesegl.

FALSTER

Brev af 1414, 14. Marts, paa Pergament, udstedt af milites etc. ac tota communitas terre Falstrie, var beseglet med det nu affaldne „sigillum nostre communitatis Falstrie“ (Repert. [5373]).

FALSTERS NØRRE HERRED

En i en Eng gaaende Kronhjort.

○ NØRRE HERRIDT Y FALSTER.
— 55 mm.

1584, 17. Juni, P. o. V., Hyld. 41, 25; 1610, 30. Jan., grønt V. i Trækapsel (Tavle 4 a), Hyld. 77, 22; 1648, 30. Maj, P. o. V., Hyld. 99, 10; 1655, 21. Aug., P. o. V., Hyld. 122, 25.

FALSTERS SØNDER HERRED

I. En venstrevendt, paa Jord staaende Svane.

○ SØNDER HERRIDT Y FALSTE[R].
— 55 mm.

1584, 17. Juni, P. o. V., Hyld. 41, 24; 1610, 1. Febr., grønt V. i Trækapsel (Tavle 4 b), Hyld. 77, 23.

II. Svanen højrevendt og svømmende.

○ SYNDER HERRET (I) [FAL]||S|TER
ANO¹⁾ 16|48|. — 56 mm.

1648, 1. Juni, P. o. V., Hyld. 99, 11; 1655, 23. Aug., P. o. V. (Tavle 4 c), Hyld. 122, 24.

¹⁾ Usikkert Nedtryk.

FEJØ OG FÆMØ

En staaende Skikkelse, holdende venstre Haand i Siden og omfattende den ene af de to i Segfeltet

paa hver Side opvoksende Planter med den løftede højre.

SI[GILL]U[M] — — — ¹⁾. — ca. 48 mm.

1648, 26. Maj, P. o. V. (Tavle 4 d), „Fæøe“, Hyld. 99, 6; s. A., 31. Maj, P. o. V. (meget slet), „Femø Birk“, Hyld. 99, 7.

¹⁾ Rudimenter af to Bogstaver paa den modsatte Side kan neppe identificeres.

FJENDS HERRED

I. Fire bomærkelignende Tegn, stjerneformet stillede, to kors- og to krydsvis.

fiens herrits insegl. — 29 mm.

1535, 2. Marts, grønt V. (Tavle 4 e), trykt paa Papiret, Hyld. 18, 8.

II. En venstrevendt, over Bølger stillet Fisk. Skjold.

FIEN(DS) HERRETZ 1584. — 27 mm.

1584, 14. April, grønt V. (Tavle 4 f), trykt paa Papiret, Hyld. 38, 31.

III. Ligeledes.

FIENDZ HER[R]ITZ 1610. — 27 mm.

1610, 8. Marts, grønt V. (Tavle 4 g), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 6.

IV. Tre voksende Aks. Skjold.

FIEN — HERED — og derimellem — [1]6 . . .
— 28 mm.

1648, 13. Juni, P. o. V. (Tavle 4 h), Hyld. 96, 7; 1655, 21. Aug., P. o. V. (aldeles utydeligt, nederst skimtes Rester af Aarstallet), Hyld. 121 a, 9.

FLAKKEBJERG HERRED¹⁾

I. En paa græsbevokset Grund springende Hest. Halvrundt Skjold med Kartouche.

○ FLAKKE||BIERRE HERIT.
— 28 mm.

1610, 12. Febr., P. o. V. (Tavle 4 i), Hyld. 80, 17.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 benyttedes kun private Bomærkesegl.

II. En under Skyer, fra en græsbevokset Grund, hvorpaa Initialerne C. N. S.¹⁾, opstaaende Høj („Bjerg“).

FLACKEBERGS HERREDTZ SIEGL(!)
ANNO 1648. — 30 mm.

1648, 22. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 28; 1655, 19. Juli, P. o. V., (Tavle 5 a), Hyld. 123, 31.

¹⁾ I 1648 var Christopher Nielsen Herredsfoged her, idet Peder Mortensen i Flakkebjerg 22. Juni sad i Dømmers Sted; 1655 nævnes førstnævnte som boende i Haldagermagle.

FLESKUM HERRED

I. En pælvis stillet „Flæskeside“ (?)¹⁾.

FLESKOM HERRIT 1584.
— ca. 30 mm.

1610, 30. April, grønt V. (Tavle 5 b), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 73.

¹⁾ Nævnes i D. B. og H. V. som mulig Forklaring med Bemærkning om, at Figuren ligner „en bred Stub med en afhugget Gren paa sin øverste højre Side“.

II. Et springende Vildsvin. Skjold.

○ FLESCHOM HERED || 1648.
— 39 mm.

1648, 12. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 79; 1655, 27. Aug., rødt V. (Tavle 5 c), Hyld. 121 a, 17.

FRAMLEV HERRED

I. Bogstaverne F og H, sammenføjede.

FRAMLEV HERIT. — 23 mm.

1610, 4. April, P. o. V. (Tavle 5 d), Hyld. 74, 32.

II. Ligeledes Renæssanceskjold.

F|R|A|ML|Ø|F HE|RR|J|ETZ
INDSEGL|L|(!). — 28 mm.

1648, 14. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 60; 1655, 8. Aug.,
P. o. V. (Tavle 5 e), Hyld. 121 a, 31.

FREDERIKSBORG BIRK¹⁾

Tre opvoksende Taarne²⁾.

○ FREDERICISBOR(RI)G³⁾ BIRKIS
SIGNET. — 32 mm.

1648, 15. Juni, P. o. V. (Tavle 5 f), Hyld. 102, 5.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1584, 1610 og 1655 anvendtes kun private Bomærkesegl. ²⁾ Utvivlsomt — fra Højre — et af Frederiksborgs Hjørnetaarne, Klokketaarnet og Porttaarnet. ³⁾ Sidste Stavelse utydelig paa Grund af usikkert Nedtryk.

FUGLSE HERRED

En venstrevendt, staaende Pelikan med løftede Vinger, hakkende sig i Brystet.

S' FAGELS HERRIT Y LAALAND.
— 30 mm.

1584, 5. Maj, grønt V. i uf., Hyld. 41, 23¹⁾; 1648, 20. Juni, P. o. V., Hyld. 99, 15; 1655, 7. Aug., P. o. V. (Tavle 5 g), Hyld. 122, 15.

¹⁾ Ved Hyldingen 1610 benyttedes kun private Bomærkesegl.

FÆMØ se FEJØ

GALTEN HERRED

I. En Økse og en Le, krydslagte. Skjold.

GALTEN HERES S.¹⁾ M. H. S.²⁾
— 28 mm.

1556, 3. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., grønt V. (Tavle 5 h), trykt paa Papiret, I. t. R. & h. S.

¹⁾ o: Segl. ²⁾ De sidste tre Bogstaver tør i k k e be-
tragtes som Herredsfogdens Initialer. De genfindes i
andre Segl, alle af ganske samme stilistiske Type, utvivl-
somt fra samme Periode, dog første Gang paatrufne til

forskellig Tid, og rimeligvis Aftryk af Signeter, forfærdigede af en og samme Person. Den tekniske Udførelse, Skjoldets Form og de beslægtede Skjoldfigurer, den gentagne Ortografi HERES i Stedet for HERREDS, hvorefter stadig det S, der kun kan betyde Segl, alt tyder paa samme Gravør, der utvivlsomt selv har foreslaaet de valgte Mærker. Gjerlev Herreds Segl og Nørhald Herreds første Segl viser de tre Bogstaver. I Støvring Herreds ældste Segl kan kun M'et skimtes, idet der dog netop er Plads til de to andre Bogstaver, forsvundne i det slette Aftryk. Hovlbjerg Herreds første Segl viser endelig ganske klart kun de to Bogstaver: M. H. I Mangel af bedre Forklaring tør man antage, at Signeternes fælles Mester har signeret sine Arbejder med egne Initialer, en her iøvrigt ukendt Foreteelse. I saa Fald kan baade M. H. S. og M. H. lige vel betyde f. Eks. Mads Hansen, formodentlig en Randers Guldsmed.

II. En venstrevendt, paa blomsterklædt Jord springende Galt. Skjold.

GALTEN HERED SEGEL 1610.
— 31 mm.

1610, 6. Marts, grønt V. (Tavle 5 i), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 69.

III. Et Dødningshoved over to krydslagte Ben, hvorunder en opvoksende Plante. En Slags Kartoucheskjold.

○ GALTEN [HE]RET (SEGENET)
1648. — ca. 33 mm.

1648, 20. Juni, P. o. V.¹⁾ (Tavle 5 k), Hyld. 96, 67; 1655, 7. Aug., P. o. V.²⁾ (Tavle 5 l), Hyld. 121 a, 24.

¹⁾-²⁾ begge Eksemplarer utydelige paa Grund af gentaget Nedtryk.

GINDING HERRED

I. Et inde i Bogstavet G bjælkevis lagt, skraat fra Venstre afskaaret Stykke af en Gren med en opstaaende Kvist, bærende tre Agern, og herom 15||56 over to ornamenterede Kugler.

GENING HEREDT¹⁾. — 29 mm.

1584, 12. Marts, grønt V. (stærkt læderet), trykt paa Papiret, Hyld. 38, 33; 1610, 25. Jan., P. o. V. (Tavle 5 m), Hyld. 74, 75.

¹⁾ Muligvis skal S' tænkes paa den udslidte Plads foran Stednavnet.

II. En venstrevendt, staaende Kronhjort. Skjold.

○ G(E)NING HER[R]ET. — 28 mm.

1648, 22. Juni, P. o. V.¹⁾ (Tavle 5 n), Hyld. 96, 38.

¹⁾ paatrykt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling.

III. En mod Venstre krummet Egegren med tre som et nedadvendt Gaffelkors stillede Agern og med to Blade.

GINDDING HERRIT. — 28 mm.

1655, 23. Aug., grønt V. (Tavle 5 o), trykt paa Papiret, Hyld. 121 a, 80.

GISLUM HERRED¹⁾

I. En paa græsbevokset Jord staaende Falk. Renæssanceskjold.

GISLUM HERRET 1610. — 31 mm.

1610, 24. Marts, grønt V. (Tavle 5 p), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 54.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 benyttedes kun private Bømarkesegl.

II. Bogstaverne G H, sammenføjede.

○ GISLU[M] — IT 1648. — 21 mm.

1648, 3. Juni, P. o. V.¹⁾ (Tavle 5 q), Hyld. 96, 10.

¹⁾ paatrykt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling.

III. Brudstykke af Falkens¹⁾ Hale?²⁾

○ GISL[U]M HER(E)T (SE)YL (?).
— 42 mm.

1655, 15. Sept., P. o. V. (slet Aftryk, Tavle 5 r), Hyld. 121 a, 6.

¹⁾ Jvfr. I. ²⁾ ligner faktisk Bagkroppen af en Fisk.

GISSELFELD BIRK

En opvoksende (sic), skraat fra Venstre stillet Hellebard¹⁾, holdt af en harniskklædt Arm (?). Skjold.

GISSELFELDE BIRCK ANO 74²⁾.
— 26 mm.

1584, 3. Juli, P. o. V. (Tavle 6 a), Hyld. 44, 20.

¹⁾ Opfattet som Økse i D. B. og H. V. ²⁾ o: 1574.

GJERLEV HERRED

To krydslagte Treforke. Skjold.

GIERLOF HER(E)S S.¹⁾ M. H. S.²⁾.
— 26 mm.

1610, 12. Marts, P. o. V. (Tavle 6 b), Hyld. 74, 10;
1648, 19. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 71.

¹⁾ o: Segl. ²⁾ Se Galten Herred I, Note 2.

GJERN HERRED

I. Bogstaverne G H, sammensatte. Renæssanceskjold.

GIERN HERRITZ INDZGEL (!).
— 27 mm.

1610, 24. Marts, P. o. V. (Tavle 6 c), Hyld. 74, 50.

II. Ligeledes. Uden Skjold.

GIEREN HERIT. — 41 mm.

1648, 10. Juni, P. o. V. (Tavle 6 d), Hyld. 96, 62;
1655, 4. Aug., P. o. V., Hyld. 121 a, 29.

GJØRDING HERRED

I. En harniskklædt Rytter med Tøndehjelm og fældet Landse, ridende paa en opspringende Hest.

SECRETUM GYRING HERE||TH.
— 60 mm.

Stampen, forarbejdet i Bronze og med glat Bagside, findes i Nationalmuseet, 2. Afd., Nr. 21438; overleveret 1864 af Konferensraad Rafn; „skal være kommet fra Ribe“.

1556, 14. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V.¹⁾, I. t. R. & h. S.; 1584, 25. Maj, P. o. V., Hyld. 38, 63; 1610, 19. Marts, P. o. V., Hyld. 74, 2; Afstøbning i Gibs (Tavle 6 e). (Langebek: 1556).

¹⁾ Paategnet: Sigillum depictum.

II. Hesten galopperer mod Venstre, Rytteren svinger et Sværd.

GIØRING HERIT IACOB IENSEN¹⁾.
— 37 mm.

1648, 29. Maj, rødt Lak, trykt paa Papiret (slet Aftryk), Hyld. 96, 15; 1655, 20. Aug., P. o. V. (Tavle 6 f), Hyld. 121 a, 93.

¹⁾ i Tømmerby var 1648 Herredsfoged her, medens Hans Thambsen 29. Maj var Tingholder.

GUDME HERRED

I. Et Kors med udvidede Ender, derover et lille Hjerte, „lagt paa“ den indvendige Dobbeltring.

Q S' GUDME HERR.TZ. — 36 mm.

1556, 30. Okt., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V.¹⁾ (Tavle 6 g), I. t. R. & h. S.

¹⁾ paatrykt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling.

II. Ligeledes. Renæssanceskjold, udfyldt med smaa Kugler i vandrette Rækker.

[GUDME H|ERITZ INSEGE L 158|4].
— c. 37 mm.

1610, 1. Marts, P. o. V., Hyld. 77, 3; 1648, 1. Juni, P. o. V., Hyld. 99, 24; 1655, 6 Sept., P. o. V. (Tavle 6 h), Hyld. 122, 10.

HADS HERRED

Bogstaverne H H, sammenføjede.

HATZ HER[R]ITZ INDZEGEL.
— 26 mm.

1610, 26. Marts, P. o. V. (Tavle 6 i), Hyld. 74, 52; 1648, 5. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 63; 1655, 27. Aug., P. o. V., Hyld. 121 a, 28.

HAMMER HERRED

I.¹⁾ En mellem to seksoddede Stjerner pælvis stillet Hammer.

(f') hamme(r)²⁾ [h]erre[t]. — 32 mm.

1524, 25. Juni³⁾, brunt V. (Tavle 6 k), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder.
(Henry Petersen: 1524).

¹⁾ I Sk. B. og H. V. udtales Formodningen om, at dette Segl er Nørre Asbo Herreds. ²⁾ Læsningen af Navnet er usikker. De to første Bogstaver er ganske lædere, ligesom det første, men dog utvivlsomme m. Det andet m kunde maaske opfattes som er, stillede tæt sammen, hvorefter et kort eller langt s, idet der knap synes at være noget tilbage af det sjette Bogstav, ovenfor sat i Parenthes. I saa Fald skulde Læsningen altsaa være hamer³⁾? ³⁾ Dette Brev omtales umiddelbart efter Herrederne Øst for Sundet.

II. En aaben Krone over Hammeren, hvorom Bogstaverne H. H¹⁾.

Q HAMMER || HERREDT. — 27 mm.

1584, 22. Juni, P. o. V., Hyld. 44, 26; 1610, 26. Febr., brunt V. (Tavle 6 l), Hyld. 80, 3; 1648, 12. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 27.

Sølvkapsel²⁾, paa hvis Laag er indgraveret Christi Monogram og Omskriften Q HAMMERS HERRIT 1610.

1610, 26. Febr., se ovenfor, (Tavle 6 m).

¹⁾ o: Hammer Herred. ²⁾ Udført af samme Guldsmed, som har forarbejdet den af Vordingborg (III) s. A. benyttede Seglkapsel af lignende Udseende. Jvfr. Danske Købstæders Segl, Tavle 22 g.

HAMMERUM HERRED

I. En pælvis stillet Hammer med Skaftet stukket gennem (eller „lagt paa“) et Bomærke?

HAMERUM HERET CEGE[L] (!).
Spidsovalt Segl, 25 mm bredt og 44 mm højt.

1584, 9. Maj, grønt V. (Tavle 6 n), trykt paa Papiret, Hyld. 38, 30; 1610, 24. Febr., P. o. V.¹⁾ (Tavle 6 o), Hyld. 74, 38.

¹⁾ paatrykt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling.

II. To gennem et Hjerte krydsvis stukne Hammere i en Kreds af smaa Hjerter.

HAMMERUM HERREDT 164(8).
— 30 mm.

1648, 10. Juni, P. o. V.¹⁾ (Tavle 6 p), Hyld. 96, 36; 1655, 25. Aug., rødt Lak, Hyld. 121 a, 79.

¹⁾ paatrykt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling.

HAN HERRED¹⁾

I. En venstrevendt, staaende Hane, hvorunder?

Ulæselige Rester af Omskrift i Majuskler. — Spidsovalt Segl, 27 mm bredt, [50] mm højt.

1545, 8. Juni, uf. V. (større Brudstykke, Tavle 7 a), Preben Podebusk's Arkiv.

¹⁾ Ved Hyldingen 1535 benyttedes kun private Bø-mærkesegl.

II. Ligeledes, staaende paa en Lillie.

HANE HERRITZ INDSEGEL 1584.
Ovalt Segl, 29 mm bredt, 36 mm højt.

1584, 1. Juni, grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 38, 3; 1610, 26. Marts, grønt V. (Tavle 7 b), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 83.

III. Blot Hanen, højrevendt.

○ (HAN HERETS (?)) — — — . — 30 mm.

1648, 12. Juni, P. o. V. (Tavle 7 c), Hyld. 96, 85.

IV. Ligeledes.

○ HAN¹⁾ HERRET. — 38 mm.

1655, 27. Aug., P. o. V. (Tavle 7 d), Hyld. 121 a, 57.

¹⁾ ikke HANE som paa Tegningen i Trap.

HARRE HERRED

I. En nedadvendt Harve.

(figillum (h)ar(e) herre||t).
Spidsovalt Segl, 28 mm bredt, 40 mm højt.

1556, 5. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., grønt V. (Tavle 7 e), trykt paa Papiret, I. t. R. & h. S.¹⁾.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 benyttedes kun private Bø-mærkesegl.

II. Ligeledes.

HIC HARE HERID INHABITANTIBUS.
— 37 mm.

1610, 22. Marts, grønt V. (Tavle 7 f), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 12 a.

III. Ligeledes.

HARE HERRET. — 31 mm.

1648, 15. Juni, P. o. V.¹⁾ (Tavle 7 g), Hyld. 96, 1.

¹⁾ paatrykt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling.

IV. Ligeledes. Skjold.

HAARE HE[R]IDT 1655. — 28 mm.

1655, 23. Aug., P. o. V. (Tavle 7 h), Hyld. 121 a, 5.

HASLE HERRED

I. Bogstaverne H L¹⁾ H, sammenføjede.²⁾

○ HASLE HERIT 1584. — 28 mm.

1610, 16. April, grønt V. i Trækapsel³⁾ (Tavle 7 i), Hyld. 74, 66.

¹⁾ Stednavnets to Stavelser er altsaa begge markerede; ikke to H'er som anført i D. B. og H. V. ²⁾ Aftrykket ødelagt, idet en eller anden Genstand, f. Eks. Enden af Signetskaftet, er nedtrykt i Vokset, maaske for at faa dette til at sidde fast i Kapslen. Herved er frembragt en meningsløs Ring med en Kugle indenfor, hvilken sidste iøvrigt kunde være Mærke af Gravørens Passer. Ringen hører i hvert Fald ikke til Seglbilledet. En svag cirkelformet Fordybning gennem Omskriften maa betragtes som den omtalte Genstands yderste Rand. ³⁾ Seglet er hængt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling.

II. Bogstaverne H H, sammenføjede. Renæssanceskjold.

HASLE HERRE|.Z IN|DSEGLE.
— 28 mm.

1648, 12. Juni, P. o. V. (Tavle 7 k), Hyld. 96, 52; 1655, 3. Sept., grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 121 a, 40.

HASSING HERRED

I. En, nederst med et Kors forsynet, pæreformet Figur, inden i hvilken utydelig Aftegning og hvorover Bogstaverne H H. Maaske Spor af en arabeskeagtig Indramning¹⁾. Ovalt Segl, ca. 34 mm bredt, 50 mm højt, regnet fra den ydre af de to inderste Rande (Indramningen saa godt som helt afstødt).

1556, 19. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., grønt V. (Tavle 7 l), trykt paa Papiret, I. t. R. & h. S.

¹⁾ Jvfr. Hillerslev Herred I.

II. Lignende Fremstilling.

LOD[WI]G MUNCK¹⁾ LOD MEG G[IØ]R
TI(L HAS?) — og derefter i indvendig Ring —
— T LOD MEG FØR (1584).
ca. 42 mm.

1610, 22. Febr., grønt V. (slet Aftryk, i Konserveringsøjemed overklæbet med Silkepapir, Tavle 7 m), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 89.

¹⁾ Lensmand paa Ørum 1569—95; jvfr. Hillerslev Herred II, Hundborg Herred II og Refs Herred.

III. En mod Venstre mellem Planter og Blomster springende Hare, foran hvilken γ Initialerne E. I. S.¹⁾.

HASENG HERETS SIGEN|ETE| —²⁾.
— ca. 38 mm.

1648, 15. Juni, grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 96 87; 1655, 30. Aug., P. o. V. (Tavle 7 n), Hyld. 121 a, 51.

¹⁾ Eske Jensen i Skyum var 1648 Herredsfoged her, idet Mads Christensen ssts. 15. Juni sad i Dommers Sted.
²⁾ Vistnok Spor af Aarstallet 1648 (snarest kun 48).

HATTING HERRED

I. En Hat med opkrattet, bred Skygge.

S' HATTING HERRET. — 39 mm.

Stampen, forarbejdet i Bronze, med Kam og Øje paa Bagsiden, findes i Horsens Museum.

Originalt Segl ikke fundet; Aftryk i Gibs¹⁾ (Tavle 7 o).

¹⁾ Velvilligst fremsendt fra Museet.

II. En høj, rundpullet Hat med tre Fjer ved venstre Side.

⊖ SIGILLUM PLACITI HATTING
HERRET. — 36 mm.

1610, 23. April, P. o. V. (Tavle 7 p), Hyld. 74, 37¹⁾.

¹⁾ Ved Hyldingen 1648 benyttedes kun private Bomærkesegl.

III. Hatten lige foroven, uden Fjer¹⁾.

HATTING HERRET. — 27 mm.

1655, 27. Aug., P. o. V. (Tavle 7 q), Hyld. 121 a, 37.

¹⁾ Et lille opstaaende Tilhæng øverst kan neppe forklares.

HELLUM HERRED

I. Den Korsfæstede.

HELLUM HERRET SEGEL 84¹⁾.
— 38 mm.

Signetet, forarbejdet i Sølv, findes i Nationalmuseet, 2. Afd., Nr. 5220; købt 1839 paa Auktion efter Biskop Münter, se Museum Münterianum [1836—39], Additamentum 71.

1610, 20. Febr., P. o. V., Hyld. 74, 36; Aftryk i Gibs (Tavle 8 a).

¹⁾ ♂: 1584, idet der ved Hyldingen d. A. iøvrigt kun benyttedes private Bomærkesegl.

II. En forfra set Trallehjelm.

⊖ HELL — — ET. — ca. 28 mm.

1648, 13. Juni, P. o. V. (aldeles utydeligt Aftryk), Hyld. 96, 14; 1655, 4. Sept., P. o. V.¹⁾ (Tavle 8 b), Hyld. 121 a, 15.

¹⁾ paatrykt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling.

HIDS HERRED

I.¹⁾ Bogstaverne H H, sammenføjede.

HIEDST HERET. — 32 mm.

1610, 24. April, P. o. V. (Tavle 8 c), Hyld. 74, 56.

¹⁾ ikke = II som angivet i D. B. og H. V.

II. Ligeledes.

C HITS¹⁾ HERRET 1648. — ca. 34 mm.

1648, 20. Juni, P. o. V.²⁾ (Tavle 8 d), Hyld. 96, 66; 1655, 28. Aug., P. o. V. (Tavle 8 e), Hyld. 121 a, 25.

¹⁾ ikke HISS som angivet i D. B. og H. V. ²⁾ paatrykt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling.

HILLERSLEV HERRED

I. Et under Bogstaverne H H¹⁾ opvoksende „Krykkekors“, nederst svagt udadbuget og forsynet med en Slags Fodstykke, sikkert at opfatte som et stiliseret T²⁾; arabeskagtig Indramning. — Ovalt Segl, ca. 40 mm bredt, 57 mm højt.

1556, 17. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., grønt V. (Tavle 8 f), trykt paa Papiret, I. t. R. & h. S.³⁾.

¹⁾ o: Hillerslev Herreds. ²⁾ o: Ting, jvfr. Hundborg Herred I. De to Signeter skyldes utvivlsomt samme Mester. ³⁾ Brevet bærer med samtidig Haand urigtigt Paategningen „Hassing Hrt“; Fogeden nævnes imidlertid i Teksten til Hillerslev Herred, ligesom de paagældende Herredsmænds Bosteder ligger i dette.

II. Tre over hverandre stillede Aal, den midterste venstrevendt.

LODWI[G] MUNC[K] LOD MIG G(IØRE)
TIL HILLERSLOFF H. LOD HAND —
og derefter i to vandrette Linier — MIG FØRE
|| AAR 1584¹⁾. — 40 mm.

1610, 17. April, grønt V. (Tavle 8 g), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 71.

¹⁾ Ved Hyldingen dette Aar anvendtes kun private Bomærkesegl. Jvfr. Hassing Herred II, Hundborg Herred II og Refs Herred.

III. Ligeledes.

HELERSLEF HERET — og derimellem —
1648. — ca. 27 mm.

1648, 20. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 84; 1655, 4. Sept., grønt V. (Tavle 8 h), trykt paa Papiret, Hyld. 121 a, 54.

HIND HERRED

I. Et Hjerte, hvorom 15||54.

HENGE H|E|RETS INSEGEL. —
ca. 34 mm.

1584, 4. Juni, grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 38, 53; 1648, 15. Juni, P. o. V. (Tavle 8 i), Hyld. 96, 18.

II. Ligeledes. Skjold.

HIND HERRITS INDSSELL (1).
— ca. 32 mm.

1610, 1. Marts, P. o. V. (Tavle 8 k), Hyld. 74, 72; 1655, 13. Sept., P. o. V. (slet Aftryk), Hyld. 121 a, 86.

HINDBORG HERRED¹⁾

I. En venstrevendt, paa græsbevokset Jord staaende Hane.

SIGILUM HØNBØRE HERET 84. —
Ovalt Segl, 32 mm bredt, 35 mm højt.

1610, 12. Marts, P. o. V. (Tavle 8 l), Hyld. 74, 5.

¹⁾ Brev af 1459, 13. Aug., kun kendt i Afskrift, var blot beseglet med et Segl, „wort Indsegl“, uden Tvivl Herredets, Repert. II [1018; et Brev af 1556, 9. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., I. t. R. & h. S., besegledes af Herredsfogeden med flere, „thy wij icke haffuer Herritz Indsiigle“, ligesom Hyldingen i 1584 kun viser private Bomærkesegl, skønt det altsaa netop ses, at Herredet anskaffede et Signet dette Aar.

II. Paa Siderne af Hanens Hoved Initialerne I. L. || S.¹⁾. Skjold.

H|Ø|NB|O|R|G H| — — [1]648 (I?)
[S]||ALLI|NG. — 28 mm.

1648, 19. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 11; 1655, 20. Aug., P. o. V. (Tavle 8 m), Hyld. 121 a, 1.

¹⁾ Ikke L. S. som angivet i D. B. og H. V. I 1648 var Jens Lauritsen i „Estkær“ Herredsfoged her.

HINDSHOLM HERRED

I. En af Bølger omgivet, i Fugleperspektiv set Holm, hvorpaa en fra Siden afbildet Kirke, med Taarn og Tagrytter, mellem to ubestemmelige Fi-

gurer; en Række Træer foroven og Skrænter (?) forneden.

Q HINSHOLMS HERRITZ SEGL
1584. — 31 mm.

1610, 20. Marts, P. o. V. (Tavle 8 n) Hyld. 77, 7.

II. Tre Fisk, stillede som en med Spidsen nedadvendt Triangel, henholdsvis mod Venstre, skraat fra Venstre og skraat mod Højre, herover Initialerne H. K.¹⁾. Skjold.

HINDTZHOLMS SEIGEL ANNO 1648.
— 37 mm.

1648, 20. Juni, P. o. V. (Tavle 8 o), Hyld. 99, 2; 1655, 28. Aug., P. o. V., Hyld. 122, 2.

¹⁾ I 1648 var Hans Krag i Mesing Herredsfoged her.

HINDSTED HERRED¹⁾

I. Et voksende Træ, hvorom 16||10.

HENSTSTE (!) HERRET. — 28 mm.

1610, 15. Marts, P. o. V. (Tavle 8 p), Hyld. 74, 25.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 anvendtes kun private Bomærkesegl.

II. Over Træet Initialerne I. B.¹⁾. Skjold.

HENSTE HERRIT — og derimellem —
1648. — 28 mm.

1648, 22. Juni, P. o. V. (Tavle 9 a), Hyld. 96, 6; 1655, 30. Aug., grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 121 a, 13.

¹⁾ I 1648 var Jens Block i Arden Herredsfoged her, idet Niels Christensen 22. Juni sad i Dommers Sted.

HJELMSLEV HERRED¹⁾

Bogstaverne H H, sammenføjede. Renæssanceskjold.

HIELMSLEF HERRITZ INDZEGEL.
— 27 mm.

1610, 2. April, P. o. V. (Tavle 9 b), Hyld. 74, 62; 1648, 5. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 59.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1584 og 1655 anvendtes kun private Bomærkesegl.

HJERM HERRED

I. En af en nedadvendt Halvmaane omfattet seksoddet Stjerne.

š' focati¹⁾ (iorm?)²⁾ hærættin (gš).
— 34 mm.

1556, 7. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., grønt V. (Tavle 9 e), trykt paa Papiret, I. t. R. & h. S.; 1584, 1. April, grønt V. (Tavle 9 d), trykt paa Papiret, Hyld. 38, 26.

¹⁾ c: vocati; vocatus i Stedet for advocatus, jvfr. du Cange, VI (1740), 1216. ²⁾ m substitueret med en lang Apostrof.

II. Bogstavet H. Renæssanceskjold.

Q HIERUM HERRIT. — 33 mm.

1610, 7. Marts, grønt V.¹⁾ (Tavle 9 e), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 60; 1648, 21. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 41 b.

¹⁾ paatrykt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling.

III. Ligeledes. Uden Skjold.

HIERUM HERIT 1655. — 27 mm.

1655, 22. Aug., grønt V. (Tavle 9 f), trykt paa Papiret, Hyld. 121 a, 81.

HOLBO HERRED¹⁾

Paa'en Grund, over Bølger, Træer (?), bag hvilke en Trappegavl (?), herfor til Venstre en Ruin (?) og et lille Hus.

HOLBOE HER(RIT)Z (SEGEL) ANNO
16(4)8. — 31 mm.

1648, „Torsdagen den 15.“ Juli²⁾, P. o. V. (Tavle 9 g), Hyld. 102, 26.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1584, 1610 og 1655 benyttedes kun private Bomærkesegl. ²⁾ maa være 13. Juli, idet den 15. var en Lørdag.

HOLMANS HERRED¹⁾

Tre Lillier (2,1).

HOLMENS HERT (!). — 30 mm.

1584, 25. Maj, P. o. V., Hyld. 38, 54; 1610, 19 Marts, P. o. V. (**Tavle 9 h**), Hyld. 74, 63; 1648, 12. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 34; 1655, 3. Sept., P. o. V., Hyld. 121 a, 74.

¹⁾ Ved Hyldingen 1535 benyttedes kun private Bomærkesegl.

NØRRE HORNE HERRED

I. Et oprejst Jagthorn (?).¹⁾

NØR HORNS HERET. — 22 mm.

1610, 15. Febr., P. o. V. (**Tavle 9 i**), Hyld. 74, 41.

¹⁾ To runde Ophøjninger kan kun betragtes som fladtrykt overflødig Voks.

II. Et Par Oksehorn.

Q NØR HORENS HER(I)D — EG — —¹⁾.
— ca. 36 mm.

1648, 15. Juni, grønt V. (Rester), trykt paa Papiret, Hyld. 96, 17; 1655, 23. Aug., P. o. V. (**Tavle 9 k**), Hyld. 121 a, 88.

¹⁾ Rester af Aarstal?

VESTER HORNE HERRED

Tre pælvis stillede Drikkehorn, jævnsides; smaa Kors¹⁾ til Højre og øverst i Feltet.

S' PROVINCIË WESTER HORNS H.
— 48 mm.

Brev af 1440, 15. Okt., paa Pergament, var beseglet med Herredets „Indsegl“, nu affaldet, Repert. [7111, formodentlig identisk med Seglet her (jvfr. Brev af 1443, 23. Febr., kun kendt i Afskrift, Repert. [7312 s.); 1556, 28. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V. (svage Spor), I. t. R. & h. S.; 1584, 30. Maj, P. o. V., Hyld. 38, 60; 1610, 24. Febr., P. o. V. (**Tavle 9 l**), Hyld. 74, 16; 1648, 3. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 39; 1655, 25. Aug., P. o. V. (svage Spor), Hyld. 121 a, 90.

¹⁾ Disses Stilling svarer til, at Hornene staar pælvis med S' over det midterste; saaledes paatrykt i 1610, l. c.

ØSTER HORNE HERRED¹⁾

I. To pælvis stillede Drikkehorn, jævnsides.

S' Ø(STER HOR)NS HERRETS — —
SVSEL. — 47 mm.

1610, 12. Marts, P. o. V. (**Tavle 9 m**), Hyld. 74, 22.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 anvendtes kun private Bomærkesegl, skønt Herredet ejede den middelalderlige Stampe.

II. Et Par Oksehorn.

Q ØSTER HORENS HER(IDZ S) —
[1]648. — 35 mm.

1655, 27. Aug., P. o. V. (**Tavle 9 n**), Hyld. 121 a, 89.

HORNS HERRED I SJÆLLAND¹⁾

Et Jægerhorn med Gehæng.

S' HORNS HERRITH. — 27 mm.

1584, 18. Juni, P. o. V.²⁾ (**Tavle 9 o**), Hyld. 44, 18; 1648, 15. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 25.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1610 og 1655 anvendtes kun private Bomærkesegl. ²⁾ paatrykt paa Siden, men her gengivet i rigtig Stilling.

HORNS HERRED I JYLLAND

Et venstrevendt Jægerhorn med Gehæng over Bogstavet H.

Q SIGILLUM¹⁾ HOR[E]NS HERRET.
— Spidsovalt Segl, 26 mm bredt 47 mm højt.

1584, 18. Maj, grønt V. (ukendelige Rester), trykt paa Papiret, Hyld. 38, 39; 1610, 12. Marts, P. o. V., Hyld. 74, 14; 1648, 12. Juni, P. o. V. (**Tavle 9 p**), Hyld. 96, 82; 1655, 3. Sept., P. o. V., Hyld. 121 a, 59.

¹⁾ Hornets Mundstykke gaar ud i Omskriften, tilsyneladende over et paabegyndt M.

HORNUM HERRED

I. Et Par Oksehorn.

HORNUM HERRIT 1584¹⁾. — 27 mm.

1610, 30. April, P. o. V. (Tavle 9 q), Hyld. 74, 11.

¹⁾ Ved Hyldingen dette Aar anvendtes kun private Bomærkesegl.

II. Et Oksehoved „i Visir“.

HVORNUM HERIDS IND|SIGEL
164|8. — 34 mm.

1648, 12. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 80; 1655, 10. Sept., P. o. V. (Tavle 9 r), Hyld. 121 a, 16.

HOVLBJERG HERRED

I. En pælvis stillet nedadvendt Plov med Jernet mod Højre. Skjold.

HOLBIERIG HERES (!) S.¹⁾ M. H.²⁾.
— 26 mm.

1584, 19. Marts, grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 38, 15; 1610, 8. Marts, P. o. V., Hyld. 74, 57; 1655, 9. Aug., P. o. V. (Tavle 10 a), Hyld. 121 a, 21.

¹⁾ ♂: Segl. ²⁾ Se Galten Herred I, Note 2.

II. Et Bjerg med en Aabning („hult Bjerg“), hvorover I. H. S.¹⁾. Skjold.

○ — RIG HER[R]ET 1648²⁾. — ca. 34 mm.

1648, 22. Juni, P. o. V. (Tavle 10 b), Hyld. 96, 70.

¹⁾ Maa rimeligvis opfattes som Christi Monogram. Anders Seyrsen i Inslev var Herredsfoged her i Okt. 1647, Hans Jacobsen i Vormstrup i Okt. 1648 (Bilag til Dronningborg Lens Ekstraskattemandtal 1647 f). Se Sønder Herred Dyrs II og Salling Herred I. ²⁾ Aarstallet graveret omvendt.

HUNDBORG HERRED

I. Et venstrevendt Hundehoved, hvorover Bogstaverne H B¹⁾ og hvorunder T²⁾; arabeskagtig Indramning. — Ovalt Segl, 28 mm bredt, 43 mm højt³⁾.

1556, 23. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., grønt V (Tavle 10 c), trykt paa Papiret, I. t. R. & h. S.

¹⁾ ♂: Hundborg. ²⁾ ♂: Ting, jvfr. Hillerslev Herred I. ³⁾ Kendes ikke i D. B. og H. V., hvori anføres: „forøvrigt skal Herredet ogsaa have ført et Hundehoved som Mærke“.

II. En over Bølger stillet Fisk, hvorover atter Bogstaverne H H mellem hvilke en lille syvoddet Stjerne.

LODVIG MUNCH LOD ME(G GIØR)E
TIL — H. LOD HAND MEG — og derefter
i to vandrette Linier — FØRE AAR 1584.¹⁾
— 36 mm.

1610, 23. April, grønt V. (slet), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 87; 1648, 12. Juni, P. o. V. (Tavle 10 d), Hyld. 96, 86; 1655, 27. Aug., P. o. V.²⁾ (Tavle 10 e), Hyld. 121 a, 53.

¹⁾ Jvfr. Hassing Herred II, Hillerslev Herred II og Refs Herred. ²⁾ Dette Eksempel er aldeles misvisende paa Grund af gentaget Nedtryk med Signetet i ny Drejning. Det ene af H'erne over Fisken er derved paatrykt dennes Krop, ligesom Bølgerne gentages under Omskriften. I intet af Eksemplarerne er Stednavnet læseligt, hvorfor Tegningen i Trap ganske maa staa for Kunstnerens Regning.

HVETBO HERRED

En bevokset Grund, nederst til Højre et opragende Bukkehoved.

HVETBO HERRIDT (I?) |VEN(D)
SØS|SEL 84¹⁾. — 29 mm.

1610, 10. Marts, grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 74, 42; 1648, 10. Juni, P. o. V. (Tavle 10 f), Hyld. 96, 83; 1655, 18. Aug., P. o. V., Hyld. 121 a, 58.

¹⁾ ♂: 1584, Læsningen af Omskriften i D. B. og H. V. kan ikke godkendes.

JERLEV HERRED

I. En mod Højre, af en Ærmestump fremrakt Haand, holdende en Morgenstjerne, pælvis.

SECRETUM IERLEF (HER) — T¹⁾
VALETE. — 35 mm.

1584, u. D., P. o. V., Hyld. 38, 45; 1610, 28. Febr., P. o. V. (**Tavle 10 g**), Hyld. 74, 49.

¹⁾ Vistnok: HEREHT.

II. Ligeledes.

|IER|LOF HERRITZ SEC|RET|
ANNO 164|8|. — 35 mm.

1648, 14. Juni, P. o. V. (**Tavle 10 h**), Hyld. 96, 27;
1655, 5. Sept., P. o. V., Hyld. 121 a, 83.

JERSLEV HERRED¹⁾

En Kirkebygning, bestaaende af Skib med spids-gavlet Vaabenhus, lavere Kor samt af Taarn med pyramideformet Spir (eller Gavl) og to højtsidende, sammenkoblede, rundbuede Vinduer; øverst til Højre i Seglfeltet en fembladet Rose.

IERSLØF HERRIDT SEIGEL ANNO
1648. — 30 mm.

1648, 15. Juni, grønt V. (**Tavle 10 i**), trykt paa Papiret, Hyld. 96, 76.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1584, 1610 og 1655 anvendtes kun private Bomærkesegl.

JUNGSHOVED BIRK se BAARSE HERRED

KALØ BIRK se THORSAGER BIRK

KJÆR HERRED

I. Opvoksende Planter.

KIER HE(RI)DT (I) WINDSØS(E)L
84¹⁾. — 26 mm.

1584, 2. Juni, P. o. V. (**Tavle 10 k**), Hyld. 38, 7.

¹⁾ o: 1584.

II. En af Flammer opragende Salamander.

KIER HERIT I VINDSØSEL. — Svagt
ovalt Segl, 22 mm bredt, 23 mm højt.

1610, 1. Maj, P. o. V. (**Tavle 10 l**), Hyld. 74, 43.

III. En springende Ræv med et Træ som Baggrund.

KIER HER|RIDS INDG|SIGEL (!).
— 34 mm.

1648, 6. Juni, P. o. V. (**Tavle 10 m**), Hyld. 96, 75;
1655, 28. Aug., P. o. V., Hyld. 121 a, 64.

KREGOME BIRK¹⁾

En perspektivisk set Bygning med et Hjul i venstre Gavl og en utydelig højere Tilbygning for den modsatte Ende.

Ω [K]REGME²⁾ BIRKIS SIGNET
AN[NO] —. — Ottekantet Segl, 32 mm.

1648, 16. Juni, P. o. V. (**Tavle 10 n**), Hyld. 102, 4.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1584, 1610 og 1655 anvendtes kun private Bomærkesegl. ²⁾ En vis Sammentrækning af Papiret kan i Forbindelse med det utvivlsomt usikre Nedtryk have bevirket, at et O — af hvilket Spor maaske skimtes — er ødelagt mellem G og M. Der er dog snarere blot Tale om et Udtryk for den lokale Udtale af dette Stednavn („Krejme“).

KRONBORG BIRK¹⁾

Det kronede Bogstav C, omfattende et B.

CRONEBORG BIRCKES SEGEL
ANNO 1648. — 29 mm.

1648, 17. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 3; 1655, 7. Juli (**Tavle 10 o**), Hyld. 123, 20.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1584 og 1610 benyttedes kun private Bomærkesegl.

LAALAND

Den paa en Løjbænk, i en af to slanke Taarne med korsprydede Spir flankeret Portal siddende, gloriesmykkede Sankt Mathæus med en af venstre Haand holdt Bog paa sine Knæ og med den højre løftet til Velsignelse.

SIGILLUM SANCTI MA[TH]EI
PATHRONI (!) LALANDIE. — 77 mm.

Brev af 1390, 3. Aug., paa Pergament, var beseglet med Sigillum communitatis terre Lalandie, nu affaldet, Repert. [3754, rimeligvis identisk med Seglet her; 1537, 25. April, uf. V., Johan Urne's Enkes Arkiv; 1554, 31. Okt., brunt V. (**Tavle 10 p**), A. M. XII, 17.

(Langebek: „under et Lolandsfars Landstings Document af 1537, men Sigillet er langt ældre“ (**Tavle 11 a**), med følgende Anmærkning: „Inscriptionen mest afslett og ulæselig, er saaledes efter Tegnerens Gietning aftagen, som og nogenledes kan være ret, alene at de to sidste Ord PATRIS LOLANDIÆ snarere skulde være PATRONI LALANDIÆ).

LAALANDS NØRRE HERRED

I. En paa en Pløjemark gaaende Mand med en Hjulplov.

○ S' NØRRE HERRIT Y LAALAND.
— 30 mm.

1584, 12. Maj, grønt V. i uf. (slet Aftryk, **Tavle 11 b**), Hyld. 41, 20.

II. Ploven trukket mod Højre af to Heste, Skyer foroven, Græs under Plovfurerne.

○ NØR HERIDT Y LALAND 1610¹⁾.
— 31 mm.

1610, 9. Jan., brunt V. (**Tavle 11 c**), Hyld. 77, 21; 1648, 20. Juni, P. o. V., Hyld. 99, 13.

¹⁾ Aarstallet graveret omvendt.

III. Uden Skyer, Plovfurer og Græs; foroven i Seglfeltet 1655.

○ NØRRE HERREØT (!) || I
LA[L]AND¹⁾. — 40 mm.

1655, 4. Sept., P. o. V. (**Tavle 11 d**), Hyld. 122, 16.

¹⁾ Det mellem de to A'er staaende L er graveret positivt.

LAALANDS SØNDER HERRED¹⁾

Et paa Bølger for fulde Sejl gaaende tremastet Orlogsskib med ophevet Anker, splidsede Flag og et saadant agterude.

○ SØNDER HERIDT Y LALAND
1610²⁾. — 31 mm.

1610, 11. Jan., grønt V. i Trækapsel (**Tavle 11 e**), Hyld. 77, 20; 1648, 15. Juni, P. o. V., Hyld. 99, 12; 1655, 30. Aug., P. o. V., Hyld. 122, 17.

¹⁾ Hyldingsdokumentet fra 1584 (Pergament) viser, at et Segl er affaldet. ²⁾ Aarstallet graveret omvendt.

LANGELANDS NØRRE HERRED¹⁾

I. En paa en Sten staaende Trane, hvorom 15||84.

○ N(ØR) — T PAA LANGLANDT.
— 30 mm.

1610, 12. April, P. o. V. (**Tavle 11 f**), Hyld. 77, 16.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 anvendtes kun private Bø-mærkesegl.

II. Tranen venstrevendt, holdende en Sten i den løftede Klo („vagtsum“), ved dens Sider TRA||NE.

NØRE HÆRET || LANGELAND.
— 29 mm.

1648, 22. Juni, P. o. V. (**Tavle 11 g**), Hyld. 99, 9; 1655, 23. Aug., P. o. V., Hyld. 122, 23.

LANGELANDS SØNDER HERRED¹⁾

I. Tre sammenslyngede Fisk, stillede med Hovederne i Seglfeltets Midte.

○ [SØ]NDER HERRET PAA LANGE-
LA[ND]. — 28 mm.

1610, 14. April, P. o. V. (**Tavle 11 h**), Hyld. 77, 17.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 anvendtes kun private Bø-mærkesegl.

II. En enmastet Baad for fulde Sejl og med en Mand ved Roret.

○ LANGLANDIA DANORU|M| — og
herindenfor ~ — SØNDER HERIT.
— 30 mm.

1648, 17. Juni, P. o. V., Hyld. 99, 8; 1655, 25. Aug., P. o. V. (Tavle 11 i), Hyld. 122, 22.

VESTER LISBJERG HERRED

I. Bogstaverne V L B¹⁾, sammensatte, hvorover 15 og -under 84.

VESTER LISBERIG H. — 22 mm.

1610, 18. April, grønt V. i Trækapsel (Tavle 11 k), Hyld. 74, 64.

¹⁾ Selve Stednavnets to Stavelser markerede.

II. Bogstaverne V L H, sammenføjede. Renæssanceskjold.

VE[S]TE[R] LIS(BIERG HER)ITZ
IN(SEI)GLE. — 29 mm.

1648, 14. Juni, P. o. V. (Tavle 11 l), Hyld. 96, 51; 1655, 29. Aug. P. o. V., Hyld. 121 a, 41.

ØSTER LISBJERG HERRED

I. En pælvis stillet Plov med venstrevendt Jern.

[S]IGILUM RUSTIKORUM DE LYSBERG
HER. — 48 mm.

1584, 5. Maj, grønt V., i Konserveringsøjemed overklæbet med Silkepapir (slet Eksempel), trykt paa Papiret, Hyld. 38, 40; 1610, 2. Maj, grønt V. (Tavle 11 m), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 26.

(Langebek: Dipl. Rosenholm 1446¹⁾ og 1451²⁾ samt udateret; to Tegninger, forestillende hængende Vokssegl, begge formindske og 40 mm).

¹⁾ Jvfr. Repert., 30. Aug. (bis) og 27. Sept. (Afskrifter) [7616, [7617, [7620. ²⁾ Jvfr. Repert. II, 27. Juli (Afskrift) [64, se ogsaa 1454, 24. Sept. (Afskrift) [394.

II. Bogstaverne L H, sammenføjede, idet den første lodrette Stav er stukket igennem et O, der saaledes fremtræder som Ø. Renæssanceskjold.

ØSTER LISBERE HERRET [I]ND-
SE|G(LE). — ca. 27 mm.

1648, 21. Juni, P. o. V. (Tavle 12 a), Hyld. 96, 47; 1655, 5. Sept., P. o. V., Hyld. 121 a, 43.

LUNDE HERRED

I. Tre lavstammede (stævnedede?) Træer¹⁾.

Q L|UND| HERRIDT ANNO 1584.
— 34 mm.

1584, 12. Febr., P. o. V. (Tavle 12 b), Hyld. 41, 10; 1610, 21. Marts, brunt V., Hyld. 77, 10.

¹⁾ Det kunde synes, som om nogle Initialer skimtes nederst i Seglfeltet, dog kun i Aftrykket fra 1610. Maa-ske er der blot Tale om en tilfældig Udformning af Træ-rødderne.

II. Højstammede Træer.

Q [L]UNDE HER — — 48¹⁾. — 29 mm.

1648, 16. Juni, P. o. V. (Tavle 12 c), Hyld. 99, 19.

¹⁾ o: 1648.

III. Træer og Buske.

LUNDE HERRIDT 1655 H. K.¹⁾.
Ottekantet Segl, 19 mm bredt, 22 mm højt.

1655, 24. Aug., P. o. V. (Tavle 12 d), Hyld. 122, 5.

¹⁾ I 1655 var Hans Krag i Næsby Herredsfoged her.

LYSGAARD HERRED¹⁾

I. Bogstaverne L²⁾ og H³⁾, sammenføjede, hvorimellem et G⁴⁾. Skjold.

LYSGAARD(T) [H]EREDT. — 30 mm.

1584, 11. Maj, P. o. V., Hyld. 38, 25; 1610, 16. April, P. o. V. (Tavle 12 e), Hyld. 74, 29.

¹⁾ Ved Hyldingen 1535 anvendtes kun private Bø-mærkesegl. ²⁾ og ⁴⁾ o: *Lysgaard*. ³⁾ o: *Herred*.

II. En af en Sky fremrakt Arm, holdende et Lys; derover Monogrammet I P S mellem Initialerne I. P.¹⁾ og over et W.²⁾.

CHRISTUS ER DET EVIGE LIUS
1634. — 29 mm.

1648, 12. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 65; 1655, 3. Sept., P. o. V. (Tavle 12 f), Hyld. 121 a, 26.

¹⁾ Ikke to P'er som angivet i D. B. og H. V. ²⁾ kan ikke være Herredsfogdens Initialer, idet det ses, at Erik Eriksen i Bøgild baade før og efter 1634 var Herredsfoged her (Bilag til Silkeborg Lens Ekstraskattemandtal 1630—38).

LÆSØ

Brev af 1531, 24. Sept., paa Papir, udstedt af menige Indbyggere paa Øen, var beseglet med deres „lands intzegell“, nu affaldet; ca. 60 mm stor Plet paa Papiret¹⁾, Viborg Kapitel (Læsø VII, 10).

¹⁾ Henry Petersen bemærker i sine Notater, at Spor ses af Jomfru Maria med Barnet paa Skødet. Der er dog utvivlsomt kun Tale om rent tilfældige Smaapletter paa Stedet, hvor Seglet har været anbragt. — Se iøvrigt Pontoppidan's Danske Atlas IV, Side 714 f., jvfr. C. Nyrop: Danske middelalderlige Gildesegl (Kbh. 1899), Side 9 f. (Særtryk af Tidsskr. f. Kunstindustri).

LØVE HERRED

En opspringende Løve. Skjold.

LØWE HERITZ SEIL 1584. — 32 mm.

1584, 25. Juni, P. o. V. (Tavle 12 g), Hyld. 44, 21; 1610, 18. Jan., grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 80, 27; 1648, 15. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 24¹⁾.

¹⁾ Ved Hyldingen 1655 anvendtes kun private Bømarkesegl.

MALT HERRED

Tre som et Gaffelkors stillede Bygkerner.

SIGILLUM MOLT HERD (!). — 41 mm.

1535, 27. Febr., uf. V., Hyld. 18, 1; 1584, 30. Maj, P. o. V., Hyld. 38, 18; 1610, 31. Marts, grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 74, 77; 1648, 10. Juni, P. o. V. (Tavle 12 h), Hyld. 96, 23; 1655, 25. Aug., P. o. V., Hyld. 121a, 91.

MERLØSE HERRED

To, nederst forbundne Kirketaarne, i hvert et stort, rundbuet Vindu.

MIERLØSE HERRET SEYL. — 37 mm.

Signetet, forarbejdet i Bronze, findes i Nationalmuseet, 2. Afdeling, Nr. MDCCXCII; afleveret 1828 af en Studerende, fundet ved Opbrydning af en Trærod i Frederiksborg Slotshave.

1584, 21. Maj, P. o. V., Hyld. 44, 27; 1648, 15. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 23; 1655, 26. Juli, P. o. V., Hyld. 123, 13; Aftryk i Gibs (Tavle 12 i).

MIDDELSOM HERRED

I. En afgrenet Stamme over Bogstavet M.

MEL|SOM|H|ERR|ET. — ca. 32 mm.

1556, 19. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., grønt V (Tavle 12 k), trykt paa Papiret, I. t. R. & h. S.; 1610, 15. Marts, grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 74, 18.

II. Ukendelig Figur. Skjold.

MELSOM HERIT 1584. — 22 mm.

1584, 23. April, grønt V., i Konserveringsojemed overlæbet med tyndt Silkepapir (Tavle 12 l), trykt paa Papiret, Hyld. 38, 20.

III. Bogstaverne M H, sammensatte, herom 16||48.

○ MEDELSOM HERRIDT P. H.¹⁾
— 28 mm.

1648, 1. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 4; s. A., 15. Juni, P. o. V., Herredsseglet ført af Øster Velling Birk, Hyld. 96, 3; 1655, 6. Sept., P. o. V. (Tavle 12 m), Hyld. 121 a, 11.

¹⁾ Bogstaverne sammenføjede. Der kan lige saa vel være Tale om tre Bogstaver: P. I. H., idet nemlig en Prik maaske skimtes over den første vertikale Stav. I 1648 var Peder Jensen i Hiorthede Herredsfoged her; Stednavnet har sikkert været benyttet som Kendingsnavn. Jens Pedersen i Bering sad 1. Juni s. A. i Dommers Sted.

MOLS HERRED

En af Bølger opragende Holm, hvorpaa Blomster og et tredelt Træ, bærende Frugter; Feltet strøet med smaa Ringe.

SIGILL[UM] MOLNES HÆRET.
— 60 mm.

Under Brev af 1467, 22. Okt., kun kendt i Afskrift, var „hængt“ Herredets „Indsegl“, Repert. II [2315, sikkert identisk med Seglet her; 1648, 26. Juni, P. o. V. (Tavle 12 n), Hyld. 96, 48; 1655, 25. Aug., P. o. V., Hyld. 121 a, 42.

MORS NØRRE HERRED

I. Et paa Bølger staaende, enmastet Skib uden Sejl. Skjold.

NØR H[ERR]JED I MOR — — 4¹).
— 30 mm.

1610, 20. Marts, P. o. V. (Tavle 13 a), Hyld. 74, 47.

¹) rimeligvis 1584.

II. Beslaet Sejl paa Raa, skraat fra Venstre, øverst en Rose ved hver af Mastens Sider. Uden Skjold.

Q [M]ORS LAND NØR — — —
— ca. 33 mm.

1648, 13. Juni, P. o. V. (Tavle 13 b), Hyld. 96, 95; 1655, 28. Aug., P. o. V., Hyld. 121 a, 49.

MORS SØNDER HERRED

En Kande med venstrevendt Hank og et med en Kugle prydet Laag.

SØNDER H(ER)ID I MORS 1608.
— 30 mm.

1610, 26. Marts, P. o. V., Hyld. 74, 23; 1648, 12. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 91; 1655, 3. Sept., P. o. V. (Tavle 13 c), Hyld. 121 a, 50.

MUSSE HERRED

Flere af Bølger opvoksende Planter, yderst til Venstre en mod samme Side springende Hare.

MOSSE HER|R|ITS INSEGL I
LOLAND. — 32 mm.

1584, 18. Juni, grønt V. i uf., Hyld. 41, 21¹); 1648, 22. Juni, P. o. V. (Tavle 13 d), Hyld. 99, 14; 1655, 9. Aug., P. o. V., Hyld. 122, 20.

¹) Ved Hyldingen 1610 anvendtes kun private Bomærkesegl.

MØEN

I. En mellem Bølger, bjælkevis lagt Fisk.

SIGILLUM DE TERRA MØN.
— 60 mm.

1326, 22. Juni, uf. V. (Tavle 13 e), Verträge mit Dänemark, Nr. 17¹) (Geheimes- und Haupt-Archiv, Schwerin).

¹) Jvfr. Mecklenburgisches Urkundenbuch VII (Schwerin 1872), Side 372 f. (. . . . „sigilla nostra videlicet terre Møonie“ etc.).

II. Under Fiskens Hoved en seksodded Stjerne.

SIGELLUM (!) TERRE |MEG|ONE¹).
— ca. 57 mm.

1518, 26. Maj, rund Affarvning af denne Størrelse ses paa Papiret, utvivlsomt Mærke efter dette, nu helt afaldne Segl, Anders Bentsen Bille's Arkiv V; 1584, 5. Juli, P. o. V., paa Brevets Bagside paaskrevet: „Sigillum depictum“, Hyld. 44, 39; 1648, i Juli, P. o. V., Hyld. 102, 22; 1655, 30. Juli, P. o. V., (Tavle 30 a), Hyld. 123, 33²).

(Langebek: efter P. o. V., uden Datering (Tavle 30 b); Tegningen maa, om den skal forestille Eksemplaret fra 1584, være stærkt idealiseret).

¹) Rekonstrueret efter Eksemplaret fra 1584, idet det tredje Bogstav der maaske kan opfattes som Ø. Paa Tegningen hos Langebek læses MEGONE. ²) Brev af 1556, 9. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., er beseglet af Herredsfogeden personligt, I. t. R. & h. S. Ved Hyldingen 1610 anvendtes private Bomærkesegl saa vel af Vester som af Øster Herred.

NIM HERRED

I. En venstrevendt Plov; i Seglfeltet en Række smaa Kryds, følgende Randen, dog ikke paa en kortere Strækning over og under Haandgrebet.

S' PLACITI NIM HERET. — 36 mm.

Brev af 1488, 31. Dec., paa Pergament, var beseglet med Herredets „Indsegl“, nu affaldet, Repert II [6382, sikkert identisk med Seglet her; 1498, 21. Marts, brunt V. (Tavle 13 f), Privatarkiver, Kronologisk Række; 1610, 18. April, P. o. V., Hyld. 74, 1.

II. Agnus Dei¹⁾, venstrevendt, holdende Sejrsfanen, Stangen i skraa Stilling.

○ NIM H|ER|— ANNO 1648. — 33 mm.

1648, 14. Juni, P. o. V. (slet Aftryk, Tavle 13 g), Hyld. 96, 55; 1655, 5. Sept., P. o. V. (slet Aftryk), Hyld. 121 a, 36.

¹⁾ Betragtes fejlagtigt i D. B. og H. V. som en Buk.

NING HERRED

I. Bogstaverne N H sammenføjede, derover 58¹⁾.

N — — SIGEL. — 25 mm.

1610, 8. Maj, uf. V. i Trækapsel (meget beskadiget Aftryk (Tavle 13 h), Hyld. 74, 65.

¹⁾ o: 1558.

II. Et Anker. Skjold.

— M PROVIN[CI]Æ NING HERRET
1648. — 35 mm.

1648, 20. Juni, P. o. V. (Tavle 13 i), Hyld. 96, 54.

III. Bogstaverne E R¹⁾, sammenføjede, og S²⁾.

○ NING HERIT SEIL. — 22 mm.

1655, 28. Aug., P. o. V. (Tavle 13 k), Hyld. 121 a, 39.

¹⁾-²⁾ Erik Rasmussen i Enslev var 1655 Herredsfoged her, idet Peder Mikkelsen Fog i Testrup 28. Aug. sad i Dommers Sted. Initialerne fejlagtigt læst H. R. S. i D. B. og H. V. En Prik over den første vertikale Stav kan neppe bero paa en Tilfældighed i Aftrykket, men skyldes maaske en Gravørsejl.

NØRHOLD HERRED

I. En pælvis stillet Le (?) med højrevendt Blad. Skjold.

HALL¹⁾ HERES S.²⁾ M. H. S.³⁾.
— 25 mm.

1584, 24. Marts, grønt V., i Konserveringsøjemed overklæbet med Silkepapir, Hyld. 38,32; 1610, 13. Febr. P. o. V., Hyld. 74, 21; 1648, 13. Juni, P. o. V. (Tavle 13 l), Hyld. 96, 68.

¹⁾ Nørhald i Teksten 1584 ff. ²⁾ o: Segl. ³⁾ Se Galten Herred I, Note 2.

II. Et venstrevendt, gaaende Dyr (Okse?).

NØ[RH]AL HERRES SEGNET (!).
— 27 mm.

1655, 14. Aug., P. o. V. (Tavle 13 m), Hyld. 121 a, 23.

NØRLYNG HERRED

I. Bogstaverne N L H, sammenføjede, derover en (Lyng-) Plante.

†' nørlyng — — . — Spidsovalt Segl,
25 mm bredt, 34 mm højt.

1556, 14. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., grønt V. (Tavle 13 n), trykt paa Papiret med ombøjet Plica, I. t. R. & h. S.

II. Tre sammenstillede Taarne, med fløjprydede Spir, i det midterste en rundbuet Portal; i Feltet fire halvrunde Indsnit, hvert omkring en lille Kugle, en Slags Skjold?

○ NØRL . . G HERRET 1610. — 30 mm.

1610, 17. Marts, grønt V. (Tavle 13 o), trykt paa Papiret, Hyld, 74, 88.

III. Tre opvoksende Lyngplanter. Dekorativ Indramning.

○ NØRLYNG HERRIT 1648. — 32 mm.

1648, 17. Juni, P. o. V. (Tavle 13 p), Hyld. 96, 5; 1655, 15. Sept., P. o. V., Hyld. 121 a, 8.

NØRVANG HERRED¹⁾

I. Afstribet Seglfelt²⁾.

NØRWONGS HERET 1610. — 35 mm.

1610, 13. Marts, P. o. V. (Tavle 14 a), Hyld. 74, 61.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 anvendtes kun private Bø-mærkesegl. ²⁾ „En stiliseret Fremstilling af et Vænge“?, jvfr. D. B. og H. V.

II. Bogstaverne N W, sammensatte. Skjold.

○ NØRVONGS HERREDT. — 35 mm.

1648, 13. Juni, P. o. V. (Tavle 14 b), Hyld. 96, 30; 1655, 28. Aug., P. o. V., Hyld. 121 a, 72.

ODENSE HERRED

En venstrevendt, staaende Krage med venstre Fod og synlig Vinge noget løftet; en Kvist med Blomster til Venstre i Seglfeltet.

S' OTTHE|NS|E HERRIT. — 36 mm.

1556, 27. Okt., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V. (Tavle 14 c), I. t. R. & h. S.; 1584, 11. Febr., P. o. V., Hyld. 41, 16; 1610, 27. Marts, brunt V., Hyld. 77, 9; 1648, 6. Juni, P. o. V., Hyld. 99, 4; 1655, 21. Aug., P. o. V. (Tavle 30 d)¹⁾, Hyld. 122, 12.

¹⁾ Har under Nedtrykket delvis ændret Udseende — Gravør Fr. Britze samstemmer heri — og betragtes derfor i D. B. og H. V. som et andet Segl med bibeholdt Mærke.

ODS HERRED¹⁾

I. En af koncentrisk stillede Bølger omgivet, gennembrudt²⁾, femoddet Stjerne.

ODTZ HERRITZ SEGSEL (!). — 25 mm.

1610, 3. Marts, P. o. V., (Tavle 14 d), Hyld. 80, 22.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 anvendtes kun private Bø-mærkesegl. ²⁾ Maaske Mærke af Gravørens Passer.

II. Den med en Odde nedad staaende Stjerne er stillet i en femsided, paa en af Siderne liggende Ramme, prydet med Knopper paa Hjørnerne.

○ AADTS HERR(E)DTS SEIGEL 1648.
— 34 mm.

1648, 10. Juni, P. o. V. (Tavle 14 e), Hyld. 102, 21; s. A., 30. Juni, P. o. V., benyttet af Dragsholm Birk, Hyld. 102, 8¹⁾.

¹⁾ Ved Hyldingen 1655 benyttedes kun private Bø-mærkesegl.

ONSILD HERRED

I. En pælvis stillet Rive og en venstrevendt Fork, korslagt¹⁾.

si(gilum (vonsil.?) [h]eret. — 30 mm.

1556, 31. Okt., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V. (Tavle 14 f), I. t. R & h. S.

¹⁾ Seglet paatrykt og ogsaa gengivet med Figurerne i denne Stilling, omtrent svarende til almindelig Anbringelse af Omskriften. Maaske er Signetet drejet under Nedtrykket, idet Figurerne i Virkeligheden har været tænkt som opad og krydsvis stillede.

II. Bogstavet V og samme Bogstav i omvendt Stilling, sammensatte?, derover et Blad¹⁾; prikket Seglfelt.

VONSILD HERIT. — 27 mm.

1584, 2. April, grønt V. (Tavle 14 g), trykt paa Papiret, Hyld. 38, 4.

¹⁾ Fremstillingen maaske kun at betragte som et Bø-mærke.

III. En paa Plovfurer (?) staaende, perspektivisk set Hjulplov.

SIGILOM (!) WOGENSIELD HE — .
— ca. 36 mm.

1610, 17. Febr., P. o. V. (slet Aftryk, Tavle 14 h), Hyld. 74, 7.

IV. Bogstaverne W H, sammenstillede.

VOGENSI.. HERI — — ¹⁾. — ca. 40 mm.

1648, 10. Juni, P. o. V. (Tavle 14 i), Hyld. 96, 72; 1655, 11. Aug., P. o. V. (slet Aftryk), Hyld. 121 a, 19.

¹⁾ Maaske sidst 48 (o: 1648); udadstaaende Tal, paa Grund af usikkert Nedtryk over hinanden.

RAMSØ HERRED¹⁾

En af en fra Venstre fremrakt Arm holdt Fane med korsprydet Stang og højrevendt, vandret tredelt Dug, i hvis Midte Bogstaverne R H ²⁾.

○ RAMSØ HERRITZ SEIGEL || 1648³⁾.
— 27 mm.

1648, 12. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 33; 1655, 30. Juli, P. o. V. (Tavle 14 k), Hyld. 123, 2.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1584 og 1610 anvendtes kun private Bomærkesegl. ²⁾ Kan kun opfattes som betydende Ramsø Herred. ³⁾ Aarstallet graveret modsat.

REFS HERRED

En venstrevendt og pælvis stillet Ræv¹⁾, hvorom Bogstaverne R H²⁾.

|L|ODWIG MUNCK LOD MEG GIØR
TIL |R ØS| — og derefter indenfor —
HERET LOD MEG FØR |15|84³⁾.
— 37 mm.

1610, 17. Marts, P. o. V. (Tavle 14 l), Hyld. 74, 53; 1648, 10. Juni, grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 96, 88; 1655, 1. Sept., P. o. V., Hyld. 121 a, 52.

¹⁾ vistnok med noget i Flaben. ²⁾ o: Refs Herred. ³⁾ Ved Hyldingen dette Aar anvendtes kun private Bomærkesegl. Jvfr. Hassing Herred II, Hillerslev Herred II og Hundborg Herred II.

RINDS HERRED

I. En Fisk, bjælkevis. Feltet udfyldt med smaa Prikker.

Ulæselige Rester af Omskrift med Kapitæler. — ca. 33 mm.

1610, 12. Marts, grønt V. (Tavle 14 m), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 34.

II. Fisken venstrevendt.

○ RINS H — [16]48. — 31 mm.

1648, 19. Juni, P. o. V. (Tavle 14 n), Hyld. 96, 9; 1655, 3. Sept., P. o. V. (svage Rester), Hyld. 121 a, 10.

RINGSTED HERRED¹⁾

I. Bogstaverne R A H²⁾, sammenføjede, derover en aaben Krone; Seglfeltet krydsvis afstribet.

RINGSTED HERRITZ SEGEL. — 29 mm.

1610, 17. Marts, grønt V. i Trækapsel (Tavle 14 o), Hyld. 80, 6.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 benyttedes kun private Bomærkesegl. ²⁾ utvivlsomt betydende Ringsted Alsted Herreder.

II. En Ring „lagt paa“ en korsprydet Kirkekuppel (?) med ikke forklarlige Aabninger (Vinduer?).

[SIGIL]LUM NOMARCHIAE RINGO —
— 35 mm.

1648, 22. Juni, P. o. V. (Tavle 14 p), Hyld. 102, 11¹⁾.

¹⁾ Ved Hyldingen 1655 anvendtes kun private Bomærkesegl.

ROUGSØ HERRED

En i Bølger stillet bladlignende Figur, over hvis Rand forneden „lagt“ en Rose og „belagt med“ fem ens Smaafigurer (3, 2)¹⁾.

SIGILLUM ROSSENØ HERRET.
— 32 mm.

1584, 4. Juni, P. o. V. (Tavle 14 q), Hyld. 38, 17; 1610, 8. Marts, P. o. V., Hyld. 74, 20; 1648, 22. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 74; 1655, 30. Aug., P. o. V., Hyld. 121 a, 18.

¹⁾ I D. B. og H. V. betragtede som Rugkerner (sic), ssts. afbildede paa en Maade, som ikke kan godkendes. Figurenes Art er iøvrig ikke klarlagt.

RØDDING HERRED

I. Bogstaverne R H, sammenføjede; positivt graverede, altsaa staaende omvendte i Seglet.

fegillum (!) rødding h[er]et. — Spidsovalt Segl, 25 mm bredt, 36 mm højt.

1556, 7. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., grønt V. (Tavle

15 a), trykt paa Papiret med ombøjet Plica, I. t. R. & h. S.

II. To over hinanden i Bølger svømmende Fisk, den øverste venstrevendt. Skjoldagtig Indfatning.

SIGILUM DE RØDING¹⁾ HÆRIT 1610.
— Ovalt Segl, 41 mm bredt, 44 mm højt.

1610, 17. Marts, P. o. V. (Tavle 15 b), Hyld. 74, 8.

¹⁾ Gravøren har ved en Fejltagelse forbundet I og N med en skraa Streg.

III. Tre (?) Fisk.

RØDENG (!) [HE]RRED I SALENG (!).
— ca. 30 mm.

1648, 17. Juni, P. o. V. (Tavle 15 c), Hyld. 96, 12;
1655, 25. Aug., P. o. V. (meget slet Aftryk), Hyld. 121 a, 2.

SABRO HERRED¹⁾

I. Bogstaverne S H, sammensatte.

SAVB . . HERRED [15]84²⁾. — Svagt ovalt Segl, 30 mm bredt, 32 mm højt³⁾.

1610, 15. Marts, P. o. V. (meget slet Aftryk, Tavle 15 d), Hyld. 74, 51.

¹⁾ Ved Hyldingen 1535 anvendtes kun private Bomærkesegl. ²⁾ De to første Tal trykt paa samme Sted ved gentaget Nedtryk. ³⁾ Maaske skyldes Forskellen kun en Strækning af Papiret.

II. Ligeledes.

SAVBRU HERED |S|EGEL¹⁾. — 37 mm.

1648, 15. Juni, P. o. V. (Tavle 15 e), Hyld. 96, 61;
1655, 16. Aug., P. o. V., Hyld. 121 a, 30.

¹⁾ Ordet forvandsket ved usikkert Nedtryk.

SALLING HERRED

I. Bogstaverne I H S, sammenstillede¹⁾.

Q SALING HERRIT. — 29 mm.

1556, 3. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V. (Tavle 15 f), I. t. R. & h. S.²⁾.

¹⁾ kan kun opfattes som Christi Monogram, ikke mindst naar henses til den fra dette sædvanlig kendte og særligt formede Kontraktionsstreg over Bogstaverne, ogsaa benyttet her. Se iøvrigt Sønder Herred Dyrs II og Hovlbjerg Herred II. ²⁾ Ved Hyldingen 1584 anvendtes kun private Bomærkesegl.

II. En oprakt Haand. Skjold.

SALLING HERRITZ INDSEGEL.
— 36 mm.

1610, 27. Febr., P. o. V. (Tavle 15 g), Hyld. 77, 5.

III. En af en Sky fremrakt, harnisket Arm, holdende et Sværd, skraat mod Venstre.

SALING HER — — L ANNO 1648.
— 40 mm.

1648, 6. Juni, P. o. V. (Tavle 15 h), Hyld. 99, 22¹⁾.

¹⁾ Ved Hyldingen 1655 benyttedes kun private Bomærkesegl.

SALLINGS NØRRE HERRED

I. En liggende Gren med et opstaaende Agern.

(Q [f]igillum — nøre [h]erret?). — Spids-ovalt Segl, ca. 26 mm bredt, ca. 42 mm højt.

1556, 3. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., grønt V. (Tavle 15 i), trykt paa Papiret, I. t. R. & h. S.¹⁾.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 benyttedes kun private Bomærkesegl.

II. Tre over hverandre i Bølger svømmende Fisk, den øverste og den nederste venstrevendt. Skjoldagtig Indfatning.

SIGILUM DE NØRRE HÆRIT 1610. —
Ovalt Segl, 32 mm bredt, 37 mm højt.

1610, 13. Marts, P. o. V. (Tavle 15 k), Hyld. 74, 4.

III. Lignende, ganske utydelig Fremstilling.

N|O|RRE¹⁾ HERRED I SALLING.
— 29 mm.

1648, 20. Juni, P. o. V., (Tavle 15 l), Hyld. 96, 13; 1655, 21. Aug., P. o. V., Hyld. 121 a, 4.

¹⁾ Maaske en lille Streg eller et Punkt inde i O (altsaa Ø).

SAMSØ

To opadvendte Aarer, krydslagte.

SAMSØ HERRIT SEIL 1584. — 39 mm.

1584, 1. Juli, P. o. V., Hyld. 44, 38; 1610, 14. Febr., rødt V. i uf. (Tavle 15 m), Hyld. 80, 7; 1648, 28. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 42¹⁾.

¹⁾ Ved Hyldingen 1655 anvendtes kun private Bø-mærkesegl.

SKADS HERRED

Et oprevet Træ.

SICRETUM (!) SCAS(STADT) HZ.¹⁾
— 54 mm.

1556, 24. Nov., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1584, 5. Maj, P. o. V., Hyld. 38, 58; 1610, 13. Marts, P. o. V. (Tavle 15 n), Hyld. 74, 48; 1648, 30. Maj, P. o. V., Hyld. 96, 24; 1655, 4. Sept., P. o. V., Hyld. 121 a, 92.

¹⁾ Medens Stednavnets første fire Bogstaver er disponerede paa samme Maade som det foregaaende Ord, har Gravøren derefter tilsyneladende søgt at faa Pladsen til at slaa til. Efter disse Bogstaver følger en Ligatur, der lige saa vel eller vel endog snarere kunde tydes som T S end som S T, hvorefter vistnok A og — spejlvendt — D i Ligatur og sidst T. Det efterfølgende Tegn, maaske et kunstfærdigt H, kan tænkes som ren dekorativ Adskillelse. Slutningen kan sikkert kun opfattes som H—Z, altsaa H(erret)z i Kontraktion. Den i D. B. og H. V. givne Læsning: SICRETVM SCASST IUTIE THHZ kan absolut ikke godkendes.

SKAM HERRED

I. En med Kapital forsynet, paa en Grund staaende Søjle¹⁾ mellem to liggende rektangulære Figurer.

S' SKAMME HERRITZ. — 37 mm.

1584, 20. Febr., P. o. V. (Tavle 16 a), Hyld. 41, 3.

¹⁾ Maaske en Skampæl; med et Spørgsmaalstegn og—

saa saaledes opfattet i D.B. og H.V., hvor Formodning fremsættes om, at den „fremrager“ over „nogle Huse“, en helt usandsynlig Forklaring. Der er vistnok Tale om en Slags Siddepladser.

II. To Torturretskaber (?¹⁾), krydslagte. Skjold.

SKAM HERRIS ENSIGEL (!) 1610.
— 36 mm.

1610, 24. Marts, grønt V. i uf. (Tavle 16 b), Hyld. 77, 13.

¹⁾ Disse skulde i saa Fald vise en Symbolik, der svarede til Fremstillingen i I.

III. En Stilk med tre Blade og to udadvendte Blomster.

Ω SCHAM HERRIT ANNO 1648.
— 35 mm.

1648, 22. Juni, P. o. V. (Tavle 16 c), Hyld. 99, 18; 1655, 23. Aug., P. o. V., Hyld. 122, 4.

SKIPPINGE HERRED

Et venstrevendt, paa Bølger staaende, tremastet Skib med beslaaede Sejl.

SKIPPINGS HERRITZ INDSEGEL I
KALUNDBORGE L.¹⁾ — 38 mm.

1584, 3. Juli, P. o. V., Hyld. 44, 15; 1610, 26. Jan., grønt V. i Trækapsel (Tavle 16 d), Hyld. 80, 5; 1648, 30. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 12; 1655, 3. Aug., P. o. V., Hyld. 123, 21.

¹⁾ o: Len.

SKOVBORG HERRED

Den med det kronede Barn paa venstre Arm staaende, gloriesmykkede Hellige Jomfru; Seglfeltet strøet med smaa femoddede Stjerner, smaa Kryds og enkelte Ibskaller.

§ theta ar ther infegla af fodborg som bigga oc bo i fodborg her — og indenfor — rid. — Spidsovalt Segl, 37 mm bredt, 74 mm højt.

Stampen, forarbejdet i Bronze og med en, med et Øje forsynet, profileret Kam paa Bagsiden, findes i Na-

tionalmuseet, 2. Afd., Nr. 5218; Købt 1839 paa Auktion efter Biskop Münter, se Museum Münterianum [1836—39], Additamentum 65¹).

1584, 24. Febr., grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 38, 66; 1610, 12. Febr., grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 74, 39; 1648, 12. Febr., P. o. V., Hyld. 96, 40; Aftryk i Gibs (**Tavle 16 e**) og i rødt Lak, Seglsamlingen.

¹) Her findes følgende, af en latinsk Forklaring efterfulgt, næsten utrolige Læsning af Omskriften: *sihela . elher . inciqla . de ffoborg (sub insigla ?). otho. i . ffoborgh rib. id est: sigillum sive insigle (arcis) Skodborg sub insigle Othonis in Skodborg equitis.*

SKOVBY HERRED¹)

En pælvis stillet, med Klamperne venstrevendt Træsko, hvorom 15||84.

SKOBY || HERRET |S|IL (!). — 32 mm.

1584, 6. Maj, P. o. V. (**Tavle 16 f**), Hyld. 41, 13; 1610, 21. April, grønt V. i uf., Hyld. 77, 12; 1648, 3. Juni, P. o. V., Hyld. 99, 20; 1655, 25. Aug., P. o. V., Hyld. 122, 6.

¹) I Teksten til Hyldingsbrevet 1535 (Nr. 17) anføres, at dette besegles med „vort Indsegl“. Der er dog kun Tale om et privat Bomærkesegl.

SLAGELSE HERRED¹)

En af to Mænd roet, enmastet Baad uden Sejl, foroven ledsaget af to seksoddede Stjerner. Kartoucheskjold.

SLAVELSE HERRIDT. — 32 mm.

1610, 12. Febr., P. o. V., Hyld. 80, 18; 1655, 16. Juli, P. o. V. (**Tavle 16 g**), Hyld. 123, 5.

¹) Ved Hyldingerne 1584 og 1648 benyttedes kun private Bomærkesegl.

SLAVS HERRED¹)

En af en Sky fremrakt Arm, holdende en Krum-sabel.

SLAVGS HERRITZ SECRET 1648.
— ca. 36 mm.

Signetet skal være fundet i 1887 paa Løvlund Mark²).

1648, 15. Juni, P. o. V. (**Tavle 16 h**), Hyld. 96, 31; 1655, 30. Aug., P. o. V. (**Tavle 16 i**), Hyld. 121 a, 73; Afstøbning i Gibs (**Tavle 16 k**) af Aftryk i rødt Lak, Seglsamlingen.

¹) Ved Hyldingerne 1584 og 1610 anvendtes kun private Bomærkesegl. ²) Jvfr. Henry Petersen's Seglnotater 4, Rigsarkivet.

SLET HERRED¹)

I. Blankt²) Seglfelt³) med en Række fra den nederste Del af Randen opstaaende smaa Spidser (Græs?).

SLET HERRIT 1584. — 28 mm.

1584, 11. Juni, grønt V. (**Tavle 17 a**), trykt paa Papiret, Hyld. 38, 5.

¹) Seglene under Brev af 1504, 12. Dec., Repert. II [10209, var ifølge Vidisse af 1572, 30. Aug., paa Grund af Vangemme frakomme, „dog findes met hoffuitzeglenn (formodentlig Herredets) og itt anditt zegill forzegliith“. ²) „Slet“?. ³) I Feltets Midte ses Mærke af Gravørens Passer.

II. Ligeledes¹).

SLET HRRIT (!) 1610. — 30 mm.

1610, 22. Marts, P. o. V. (**Tavle 17 b**), Hyld. 74, 44.

¹) Mærkeligt nok ses ogsaa her et Punkt i Feltets Midte; jvfr. I.

III. To krydslagte Fisk¹).

○ SLET HERRET 1648²). — Ottekantet Segl ca. 13 mm³).

1655, 6. Sept., rødt Lak (**Tavle 17 c**), Hyld. 121 a, 12.

¹) Arten „Slette“? ²) Aarstallet graveret omvendt. Ved Hyldingen d. A. anvendtes kun private Bomærkesegl. ³) Uskarpt Nedtryk.

SMØRUM HERRED

I. Brev af 1453, uden Dag, paa Pergament, var beseglet med »worth inseel«, nu affaldet, Repert. II [311.

II.¹⁾ Et af fire smaa Rosetter kantonneret Kors²⁾ under en Bøjlekrone.

SMØRUM || HERRIT — og herimellem —
1648³⁾. — 24 mm.

1648, 5. Juni, P. o. V. (Tavle 17 d), Hyld. 102, 19;
1655, 9. Juli, P. o. V. Hyld. 123, 11.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1584 og 1610 anvendtes kun private Bomærkesegl. ²⁾ Det med smaa Prikker udfyldte Kors er ikke af en regulær heraldisk Form; dets Arme skraaner indad mod Midten, hvori en lille, ligeledes prikket Kugle eller Roset. ³⁾ Aarstallet graveret omvendt.

SOKKELUNDS HERRED¹⁾

Tre voksende Træer.

SACELUNS || HERRIT — og herimellem —
1648²⁾. — 26 mm.

1648, 15. Juni, P. o. V. (Tavle 17 e), Hyld. 102, 15;
1655, 12. Juli, P. o. V., Hyld. 123, 10.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1584 og 1610 anvendtes kun private Bomærkesegl. ²⁾ Aarstallet graveret omvendt.

SORØ BIRK

Bogstavet S, hvorover en Bøjlekrone¹⁾.

[S]OERØE BIRCK (S)IG[N]ETT 16—
— 34 mm.

1648, 15. Juni, P. o. V. (Tavle 17 f), Hyld. 102, 7.

¹⁾ Birkefogeden Peder Selgensen har først trykt sit private Signet ned i Papiret; af dette delvis overdækkede Nedtryk læses PEDER —N[S]ØN(?).

STEVNS HERRED

I. Den staaende Sankt Laurentius med Risten til Højre for Hovedet; i Seglfeltet Helgenens Initialer S L.

STEFVENS || HERRIDT. — 30 mm.

1584, 18. Juni, grønt V. i uf. (Tavle 17 g), Hyld. 44, 37.

II. Et paa Bølger staaende venstrevendt Skib uden Master¹⁾.

Q |STEF|VENS HERREDT. — 28 mm.

1610, 27. Febr., P. o. V. (Tavle 17 h), Hyld. 80, 32;
1648, 13. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 14²⁾.

¹⁾ I D.B. og H.V. opfattet som et Vrag. ²⁾ Ved Hyldingen 1655 anvendtes kun private Bomærkesegl.

STOKKEMARKE-RAVNSBORG BIRK

Et Anker, hvorom S. KL||EM — og derunder mellem to Kugler —IE||N¹⁾; under Ankeret Initialerne C. I.²⁾.

— ARC B.³⁾ I L.⁴⁾ ANNO 16. .⁵⁾. — 27 mm.

1648, 12. Juni, P. o. V. (Tavle 30 e), »worriss Soggens Indseigle«, saaledes benævnt i Modstrid med Omskriften, Hyld. 99, 17⁶⁾.

¹⁾ c: Sankt Klemens. ²⁾ Formodentlig Birkefogedens Initialer, i D.B. og H.V. læst: C. L. Tingbog ikke bevaret fra 1648. ³⁾ c: Birk. ⁴⁾ c: Laaland. ⁵⁾ maaske 1648. ⁶⁾ Ved Hyldingen 1655 benyttedes et Segl, visende en i en Portal siddende Helgen, holdende et Anker (?), c: St. Klemens, samt Omskriften Stochemarcke Sogns Insegle 1556; jvfr. Hyld. 122, 19.

STØVRING HERRED

I. Et højre- og nedadvendt, liggende Seglblad og et oprejst Forkjern, korslagt.¹⁾ Skjold.

STØRIN(G) (!) HERES S.²⁾ M. —³⁾
— ca. 27 mm.

1584, 10. Juni, P. o. V. (Tavle 17 i), Hyld. 38, 41.

¹⁾ Mærket forvandsket ved gentaget Nedtryk. Betragtes i D. B. og H. V. som „Bladet af et Vaaben, dannet af en Fork og en Hammer“ (sic). ²⁾ c: Segl. ³⁾ Se Galten Herred I, Note 2.

II. Ligeledes¹⁾.

Q STØVERING HERETS S. 1610.
— 27 mm.

1610, 7. Marts, P. o. V. (Tavle 17 k), Hyld. 74, 15;
1648, 21. Juni, P. o. V. (Tavle 17 l), Hyld. 96, 69; 1655, 8. Aug., P. o. V. (Tavle 17 m), Hyld. 121 a, 22.

¹⁾ Hosstaaende Gengivelse af en Afbildning i Trap's III. Udgave viser vistnok kun, at Tegneren har tegnet et urigtigt Aarstal. Et Segl med dette er i hvert Fald ikke fundet.

SUNDS HERRED

I. Agnus Dei, holdende en korsrydet Stang med vajende, fliget Sejrsfane.

S' (S U) — HER(EDT). — ca. 43 mm.

1556, 28. Okt., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V. (Tavle 17 n), I. t. R. & h. S.¹⁾

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 anvendtes kun private Bomærkesegl.

II. Venstrevendt.

| S' S | U N D Z H E R E D T. — 32 mm.

1610, 14. Marts, P. o. V., Hyld. 77, 4; 1648, 14. Juni, P. o. V., Hyld. 99, 23; 1655, 1. Aug., P. o. V. (Tavle 17 o), Hyld. 122, 9.

SØMME HERRED¹⁾

Et med en venstrevendt Slange omvundet Kors²⁾, hvorom foroven to Roser og ved hvis Sider $\begin{matrix} 1 & 6 \\ 4 & 8 \end{matrix}$

SØMME HERRITZ SIGNET I SIELLAND.
— Ovalt Segl, 32 mm bredt, 37 mm højt.

1648, 26. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 13; 1655, 30. Juli, P. o. V. (Tavle 17 p), Hyld. 123, 9.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1584 og 1610 anvendtes kun private Bomærkesegl. ²⁾ Kobberslangen i Ørkenen — Menneskesønnen ophøjes, se Johs. Evang., 3. Kap., 14. Vers.

SØNDERHALD HERRED

Et liggende Økseblad, hvorom 15||84.

SØNDER HALD HERIT. — 33 mm.

1584, 4. Maj, P. o. V. (Tavle 17 q), Hyld. 38, 9; 1596, 5. April, brunt V., Gammel Estrup's Godsarkiv; 1599, 29. Jan., grønt V. i uf., Ssts.; s. A., 17. Dec., grønt V. i

uf., Ssts.; 1600, 31. Marts, grønt V. i uf., Ssts.; 1603, 31. Jan., grønt V. i uf., Ssts.; 1610, 7. Maj, grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 74, 28; 1648, 26. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 46; 1655, 17. Sept., P. o. V., Hyld. 121 a, 44.

SØNDERLYNG HERRED

I. Rester af en Plante¹⁾.

Rest af Omskrift med Versalier. — ca. 30 mm.

1556, 17. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., grønt V. (Rest, Tavle 18 a), trykt paa Papiret, I. t. R. & h. S.

¹⁾ Jvfr. II.

II. En Lyngbusk, hvorom 15||84 og hvorunder S.S.¹⁾

SØNDERLING HEREDT. — 33 mm.

1610, 27. Febr., grønt V. (Tavle 18 b), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 13.

¹⁾ Betydningen ikke fastsat.

III. Bogstaverne L H¹⁾, sammensatte. Skjold.

Ω S' SØND | ERL | ØNG HERRET | 1648²⁾.
— Ovalt Segl, 22 mm bredt, 25 mm højt.

1648, 30. Maj, P. o. V. (Tavle 18 c), Hyld. 96, 8; 1655, 21. Aug., P. o. V., Hyld. 121 a, 7.

¹⁾ o: Lyng Herred. ²⁾ Aarstallet graveret omvendt.

TAASINGE

I. Bogstavet T, omgivet af en Krans, bestaaende af seks med Lænkeled forbundne Roser.

T Ø S I N G S I N G N E T E 84¹⁾. — 26 mm.

1584, 4. Juni, P. o. V. (Tavle 18 d), Hyld. 41, 9.

¹⁾ o: 1584.

II. Tre over hverandre stillede, langnæbbede Fisk. Skjold.

INSULÆ TOSSINGENSIS SIGILLUM
1610. — 36 mm.

1610, 12. April, P. o. V. (Tavle 18 e), trykt paa Pergament, Hyld. 77, 6.

THORSAGER (KALØ) BIRK

Tre Strømme („Bølger“¹⁾).

ṡ' th̄or(ṡag)er berf. — 35 mm.

1610, 8. Maj, P. o. V. (Tavle 18 f), Hyld. 74, 27.

¹⁾ I Feltets Midte Mærke af Gravørens Passer.

TUDSE HERRED

Tre Skrubtudser (1, 2).

THUDSE HERRET SEYL. — 38 mm.

1584, 23. Maj, P. o. V. (Tavle 18 g), Hyld. 44, 22;¹⁾
1648, 17. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 17; 1655, 28. Juli,
P. o. V., Hyld. 123, 30.

¹⁾ Ved Hyldingen 1610 anvendtes kun private Bomærkesegl.

TUNE HERRED¹⁾

Et Anker, hvorom: CHRIST||I CR|U|[X] (i ny Linie) EST AN||C|HOR|[A] (i ny Linie) VI||TÆ og hvorunder Initialerne M. I.²⁾, sammensatte.

Q TUNE HERRETZ SEGINET (!)
ANNO 1648. — 31 mm.

1648, 13. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 16; 1655, 31. Juli,
P. o. V. (Tavle 18 h), Hyld. 123, 8.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1584 og 1610 anvendtes kun private Bomærkesegl. ²⁾ Mads Jensen var 1648 Herredsfoged her.

TYBJERG HERRED

I. Den med det gloriesmykkede (?) Barn paa venstre Arm staaende, kronede Hellige Jomfru, hvorom Bogstaverne V F¹⁾.

TYBIERES || HERRIDT. — 28 mm.

1584, 25. Juni, P. o. V. (Tavle 18 i), Hyld. 44, 17;
1610, 15. Febr., grønt V. i Trækapsel, Hyld. 80, 1.

¹⁾ o: Vor Frue.

II. Bogstaverne T B¹⁾ H, sammenføjede.

C TYBIER HERRID 1648. — 36 mm.

1648, 29. Juni, P. o. V. (Tavle 18 k), Hyld. 102, 10;
1655, 2. Aug., P. o. V., Hyld. 123, 6.

¹⁾ begge Stednavnets Stavelser markerede.

TYRSTING HERRED

I. Tre som et nedadvendt Gaffelkors¹⁾ stillede, med Stilkene samlede Agern.

ṡ' |th̄irṡ|tingis²⁾ herreth̄. — 33 mm.

1530, 24. Maj, grønt V., Privatarkiver, Kronologisk Række; 1535, 23. Febr., brunt V., Ssts.; s. A., 30. Marts, grønt V. (ubetydelige Rester³⁾, Tavle 18 l), trykt paa Papiret med ombøjet Plica, Hyld. 18, 10; 1544, 29. April, brunt V., Privatarkiver, Kronologisk Række; 1579, 19. Maj, grønt V. i uf., Erik Hardenberg's Arkiv; s. A., 6. Okt., grønt V. i uf., Sammes Arkiv; 1581, 11. Juli, grønt V. i uf., Sammes Arkiv; 1610, 13. Febr., P. o. V. (Tavle 18 m), Hyld. 74, 31.

(Klevenfeldt: uden Datering, farvelagt Tegning, grønt V. i uf., mindre korrekt udført og med urigtigt gengivet Omskrift).

¹⁾ Denne Betegnelse angiver kun Stillingen tilnærmelsesvis, jvfr. „Dansk Heraldik“. ²⁾ ikke th̄yrstingis. ³⁾ Omtales i D. B. og H. V. som et ældre Segl end det derpaa nævnte „brugt 1610“, idet det beskrives som visende de tre Agern „nedvendt hver for sig, to foroven, et fornedet“ med Bemærkning om, at disse to Segl „dog synes at hidrøre fra samme Graveur“. I 1894 har Seglets Tilstand formentlig været bedre. Thiset's Angivelse af Agernes Stilling (2,1) maa ikke des mindre alligevel være urigtig. De nu tiloversblevne Rester viser — og heri samstemmer den fremragende Gravør Fr. Britze — en fuldkommen sikker Identitet med de andre her nævnte Eksemplarer i Voks, der — om end ellers ringere — afgiver et bedre Sammenligningsmateriale end det gengivne Papirssegl (Tavle 18 m). Iøvrigt synes Affarvninger paa den indvendige Side af 1535-Hyldingsbrevets Plica netop at vise Agernes „nedadvendte Gaffelkorsstilling“.

II. Agerne, uden Stilke med indadvendte Spider, stillede som et Gaffelkors¹⁾, derunder 16||48; øverst i Feltet en lille bladformet Figur.

Q DETE SIG|NET| ER TIL TØRSTING
HERRET. — 32 mm.

1648, 13. Juni, P. o. V. (Tavle 18 n), Hyld. 96, 57;
s. A., 20. Juni, P. o. V., Hyld. 96, 58; 1655, 7. Aug., P. o. V., Hyld. 121 a, 34.

¹⁾ Jvfr. I, Note 1.

TØLLØSE BIRK

Den med Barnet paa højre Arm siddende Hel-
lige Jomfru, begge gloriesmykkede og omgivne af
spidse udadgaaende Straaler.

TØLLØSE B — — 84¹⁾. — ca. 36 mm.

1584, 3. Juli, P o. V. (Tavle 18 o), Hyld. 44, 13.

¹⁾ o: 1584.

TØRRILD HERRED

I. En oprejst rektangulær Figur mellem to Kug-
ler, alt i kraftigt Relief, sikkert markerende Jelling
Kirke mellem de to Gravhøje; Rankemotiver i Segl-
feltet.

TØ(R)RIL HERRIT ANNO DOMINI M[D]
— derefter vandret over Figurerne — XXXV —
og under — I DIMELUG¹⁾. — 47 mm.

1584, 6. Juni, P. o. V., Hyld. 38, 43; 1610, 24. Marts,
P. o. V. (Tavle 19 a), Hyld. 74, 82.

¹⁾ o: Ugen før Paaskedag.

II. En mellem to Høje staaende, perspektivisk
set kort Bygning med glat Trekantgavl, hvori to
over hinanden anbragte rundbuede Vinduer¹⁾; ved
højre Hjørne en Afvisersten (?). Samme Betydning
som Figurerne under I. Renæssanceskjold, udfyldt
med smaa draabeformede Figurer.

TØRRILD HERRITZ ZIGNET 1630.
— 34 mm.

1648, 10. Juni, P. o. V. (Tavle 19 b), Hyld. 96, 29;
1655, 1. Sept., P. o. V., Hyld. 121 a, 71.

¹⁾ I Traps Tegning er det nederste opfattet som en
Dør. Faktisk skimtes Vinduets Sider forlængede ned til
Jorden. Der maa dog vist her snarere være Tale om en
Blænding, i hvis øverste Del Vinduet er anbragt, idet
dettets Underkant utvivlsomt er aldeles tydelig.

ULVBORG HERRED

I. En „svævende“ smal Bjælke eller Stav, besat
foroven med et nedad-, forneden med et opadvendt
Hjerte (Søblad?)¹⁾.

ULBORE HERET. — ca. 43 mm.

1556, 14. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V. (Tavle
19 c), I. t. R. & h. S.

¹⁾ En noget lignende Figur ses i et Segl, ført af Povel-
sker Kirke paa Bornholm, Brev af 1622, 5. Juni, I. t. R.
& h. S.

II. Ligeledes.

WULBORE HERETS SEGIEL (!).
— 42 mm.

1584, 11. April, grønt V. (Tavle 19 d), trykt paa Pa-
piret, Hyld. 38, 42.

III. En Bygning med bred, kvadreret Under-
del, derover et Mellemstokværk, hvori et rektangu-
lært Vindu, og øverst en smal Overbygning.

Q ULDBORGE¹⁾ HERRIT 1610²⁾.
— 33 mm.

1610, 10. Marts, P. o. V. (Tavle 19 e), Hyld. 74, 46.

¹⁾ Usikkert Nedtryk. ²⁾ Aarstallet graveret omvendt.

IV. En mod Venstre løbende Ulv.

UL|BORIG HERRET S|EGEL. — 35 mm.

1648, 17. Juni, P. o. V. (Tavle 19 f), Hyld. 96, 21;
1655, 8. Sept., P. o. V., Hyld. 121 a, 85.

VANDFULD HERRED

I. En seksodded Stjerne over to Bølger.

SIGILLUM WONFOL(D HE)RID.
— ca. 42 mm.

1535, 27. Febr., grønt V., trykt paa Papiret, Hyld.
18, 6; 1584, 29. Febr., grønt V. (Tavle 19 g), trykt paa
Papiret, Hyld. 38, 47; 1610, 10. Febr., grønt V. (Tavle
19 h), trykt paa Papiret, Hyld. 74, 78.

II. Et i Bølger svømmende Dyr med kløftet
Hale¹⁾.

WANDFULD HERRET 1634. — 39 mm.

1648, 17. Juni, grønt V. (slet Aftryk), trykt paa Pa-
piret, Hyld. 96, 22; 1655, 15. Sept., P. o. V. (Tavle 19 i),
Hyld. 121 a, 84.

¹⁾ Benævnt Havuhyre i D. B. og H. V.

VENDS HERRED¹⁾

I. Bogstavet W. Renæssanceskjold.

Q VENS HERRET 1610. — 26 mm.

1610, 30. Jan., grønt V. i Trækapsel (Tavle 19 k), Hyld. 77, 14.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 anvendtes kun private Bomærkesegl.

II. En venstrevendt, mellem Siv svømmende Svane, holdende en Ring i sit Næb.

Q SIGIL|LUM TERRITORY¹⁾
W|ENDT(Z)²⁾ HERRET. — ca. 33 mm.

1648, 20. Juni, P. o. V. (Tavle 20 a), Hyld. 99, 21; 1655, 21. Aug., P. o. V., Hyld. 122, 7.

¹⁾ Y = IJ o: II. ²⁾ Sikkert ikke S.

VENNEBJERG HERRED¹⁾

En Kirkebygning, bestaaende af Skib²⁾ med korsprydte Tagrytter over Koret³⁾ og Taarn med korsprydte, glatte Trekantgavl, hvori tre rundbuede Blændinger, den midterste højst, over et stort rundbuet Vindu.

Q VINNEBERRIG⁴⁾ HERRIDS
|SECRÆT ANNO| 1648. — 30 mm.

1648, 12. Juni, uf. V., trykt paa Papiret, Hyld. 96, 78; 1655, 3. Sept., grønt V. (Tavle 20 b), trykt paa Papiret, Hyld. 121 a, 60.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1535, 1584 og 1610 anvendtes kun private Bomærkesegl. ²⁾ En enkelt vandret og flere lodrette Streger opfattes i D. B. og H. V. som Bindingsværk. ³⁾ med Absis? ⁴⁾ Det andet Bogstav kan — jvfr. Aftrykket fra 1648 — sikkert ikke opfattes som et E.

VINDINGE HERRED

I. En Plov. Skjold.

WINDING HERETZ INSEGEL 1584¹⁾.
— 35 mm.

1610, 7. Marts, P. o. V. (Tavle 20 e), Hyld. 77, 2.

¹⁾ Ved Hyldingen d. A. anvendtes kun private Bomærkesegl.

II. Ploven venstrevendt. Halvrundt Skjold med Kartouche, derover Initialerne A. I.¹⁾.

[WIN]DINGH HERITZ SEGEL 1631.
— 37 mm.

1648, 14. Juni, P. o. V., Hyld. 99, 25; 1655, 29. Aug., P. o. V. (Tavle 20 d), Hyld. 122, 11.

¹⁾ Anders Jørgensen i Ullerslev var Herredsfoged her (jvfr. Bilag til Nyborg Lens Ekstraskattemandtal 1631 f).

VOLDBORG HERRED

I. En staaende Skikkelse i folderig Dragt, holdende en Krumstav¹⁾ i venstre Arm og støttende sig med højre til en Stav (?); herom Initialerne S V²⁾.

VALBORS || HERRID. — 28 mm.

1610, 27. Jan., P. o. V. (Tavle 20 e), Hyld. 80, 13.

¹⁾ Abbedissestav? ²⁾ Sankt Valborg?

II. Monogram, bestaaende af tre sammensatte

Tal: 1, 2 og 8¹⁾, hvorom $\frac{1}{48} \frac{6}{48}$.

VALDBORRIGS HERRIDTS SIGNET.
— 35 mm.

1648, 17. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 9; 1655, 28. Juli, P. o. V. (Tavle 20 f), Hyld. 123, 18.

¹⁾ I D. B. og H. V. udtales, at Monogrammet „synes dannet af Bogstaverne I N S“; dets Betydning iøvrigt ikke klarlagt.

VOR HERRED¹⁾

I. Bogstaverne W H, sammenføjede. Renæssanceskjold.

WOR [H]ERRITZ INDZEGEL. — 27 mm.

1610, 14. Marts, P. o. V. (Tavle 20 g), Hyld. 74, 45.

¹⁾ Ved Hyldingen 1584 anvendtes kun private Bomærkesegl.

II. Et flammende Hjerte.

Q WOR HERRIT ANNO 1648.
— ca. 34 mm.

1648, 14. Juni, P. o. V. (Tavle 20 h), Hyld. 96, 56;
1655, 31. Aug., P. o. V. (Tavle 20 i), Hyld. 121 a, 35.

VRADS HERRED

I. En opadventt Armbørst¹⁾; i Seglfeltet, langs
Randen en Række smaa Kryds.

C WRADS HERREDT SØREN
NELSEN²⁾. — 36 mm.

1610, 7. Marts, P. o. V. (Tavle 20 k), Hyld. 74, 67.

¹⁾ Samme Figur ses i Fogeden Anders Jude's Segl
under Brev af 1469, 7. Aug., paa Pergament, Repert. II
[2622, og i den senere Tinghører Per Jepsen's under
Brev af 1503, 20. Nov., paa Pergament, Repert. II
[9952 a. ²⁾ o: Herredsfogeden.

II. En Arm, holdende et Sværd.

— ¹⁾ WRAS HERRET. — 38 mm.

1648, 14. Juni, P. o. V. (Tavle 20 l), Hyld. 96, 64;
1655, 22. Aug., P. o. V, Hyld. 121 a, 27

¹⁾ Det meget slette Eksempel fra 1655 viser utvivl-
somt paa dette Sted kun et Rankeornament; jvfr. Teg-
ningen i Trap.

ØLSTYKKE HERRED¹⁾

En kronet Fisk, hvorover og -under en lille fem-
oddet Stjerne eller Roset mellem to Smaakugler.

| ØLSTØC | KE HERRIT — og derimellem —
1648²⁾.

1648, 6. Juni, P. o. V., Hyld. 102, 20; 1655, 10. Juli,
P. o. V. (Tavle 20 m), Hyld. 123, 12.

¹⁾ Ved Hyldingerne 1584 og 1610 anvendtes kun pri-
vate Bomærkesegl. ²⁾ Aarstallet graveret omvendt.

Skaane:

Albo, Nørre og Sønder Asbo, Bare, Bjerger, Fers, Froste, Gers, Vester og Øster Gønge, Harager, Herrestad, Ingelstad, Jerrestad, Ljunits, Luggude, Oksie, Onse, Rønnebjerg, Skyts, Torne, Vemmenhøj og Villands Herreder.

Halland:

Aarstad, Fauraas, Fjære, Halmstad, Himle, Høgs, Tøndersø og Viske Herreder.

Bleking:

Landet samt Bregne, Lister, Medelstad og Øster Herreder.

LANDET ØST FOR SUNDET SAMT GULLAND

AARSTAD HERRED

To krydslagte, opadvendte Aarer; Feltet uregelmæssigt udfyldt med smaa Kugler.

AARSTAD HERIS INSEGL. — 36 mm.

1584, 2 Juni, P o.V. (Tavle 21 a), Hyld. 48, 9; 1610, 6. Marts, P. o. V., Hyld. 83, 5.

ALBO HERRED

I. Tre jævnsides og pælvis stillede, nederst tilspidsede stavformede Figurer (Aal?), hvorover en fra Højre fremragende Økse med opadvendt Blad. Skjold med udadbuede Sider.

albo her — — — . — 35 ? mm.

Breve af 1470, 27. Nov., og af 1472, 15. Sept., begge paa Pergament, Repert. II [2849 og 3133, var besejlede med Herredets „Indsegl“, nu affaldne.

(Klevenfeldt: 1470 l. c. (Tavle 21 b)).

II. Udslidt¹⁾,

Ulæselige Rester af Omskrift med Minuskler. — ca. 35 mm.

1535, 16. Marts, Aftryk i ombøjet Papir (Tavle 21 e) over grønt V., Hyld. 16, 8.

¹⁾ Hverken Papirets to Sider eller selve Vokskagen viser Spor, som kan identificeres.

III. En oprejst Økse, med venstrevendt Blad, „lagt paa“ tre over hverandre stillede, for Enderne svagt henholdsvis op- og nedadbøjede, smalle, stavformede Figurer (Aal?)¹⁾, skraat fra Højre.

S' Aalboo |her| — — ²⁾. — 27 mm.

1584, 17. Marts, P. o. V., Hyld. 48, 150; 1610, 13. Febr., P. o. V. (Tavle 21 d), Hyld. 83, 24.

¹⁾ „Sværdklinger (?)“, jvfr. Sk. B. og H.V. — I nyere Segl førte dette Herred tre Aal i Skjold. ²⁾ Delvis en Slags Minuskler.

IV. Øksen ornamentalt omdannet til det ukendelige.

ALBO HER|RI|T SEIL. — ca. 30 mm.

Stampen, forarbejdet i Messing, opbevares i Lunds Universitets historiske Museum¹⁾.

1648, 20. Juni, P. o. V. (Tavle 21 e), Hyld. 106, 24; 1658, 10. April (syv Breve af s. D.), P. o. V., Skånska Kommissionen, Full makter 2 (Riksarkivet, Stockholm).

¹⁾ Krister Hanell: Äldre sigillstampar, K. Humanistiska Vetenskapssamfundets i Lund Årsberättelse 1934 — 35, V, Side 26, jvfr. Pl. II, 10.

NØRRE ASBO HERRED¹⁾

I. Et halvt Dyr. Jvfr. II.

○ figi — — jbo — . — 27 mm.

1524, 25. Juni, brunt V.²⁾ (slet Aftryk, Tavle 29 h), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder.

¹⁾ Jvfr. Hammer Herred I. Se Brunius: Skånes Konsthistoria för Medeltiden, Lund 1850, 8vo, Side 650, hvor uforklarlig Redegørelse for dette og følgende Herreds Mærke. ²⁾ Paa Remmen læses ? — bøs, idet Begyndelsen af Navnet skjules i Vokset, og derefter Forkortelse for Herred. Seglet hænger efter Sønder Asbo Herreds, dog adskilt fra dette ved to Privatsegl. I Teksten nævnes de to Herreder netop i denne Orden. Gengives her i rigtig Stilling, men er hængt paa Remmen, drejet en kvart Omgang.

II. Et venstrevendt, halvt Æsel.

SIGILUM NØR ASBO HERRED.
— 31 mm.

1584, 6. Maj, grønt V. (Rester, **Tavle 21 f**), trykt paa Papiret, Hyld. 48, 8; 1610, 14. Febr., grønt V¹⁾ (næsten affaldet, **Tavle 21 g**), trykt paa Papiret, Hyld. 83, 20; 1648, 14. Juni, P. o. V. (**Tavle 21 h**), Hyld. 106, 2²⁾.

¹⁾ Seglet er paatrykt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling. ²⁾ Disse tre Aftryk af samme Signet betragtes i Sk. B. og H. V. som tre forskellige Segl, vi- sende henholdsvis: „et gaaende Dyr, der vistnok skal være en Los“, „samme Mærke“ og „et helt nyt Mærke, nemlig en halv, til Venstre vendt Hest“. Identiteten er imidlertid utvivlsom; sikkert „talende“ Mærke (Asenets Bo), ligesom Sønder Asbo's. Hyldingen 1655 besegles blot af to Herredsmænd.

SØNDER ASBO HERRED¹⁾

Et paa Jord gaaende²⁾ Æsel³⁾.

○ sigillum fundr|e af|bo herret. — 31 mm.

1524, 25. Juni, brunt V., Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder; 1610, 15. Febr., grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 83, 13; 1648, 22. Juni, P. o. V., Hyld. 106, 7; 1655, 19. Juli, P. o. V. (**Tavle 21 i**), Hyld. 127, 9

¹⁾ Se forrige Herred I, Note 1. ²⁾ Seglet er 1524 og 1648 saaledes anbragt, at Dyret gaar, 1610 og 1655 derimod med dette i lodret Stilling. ³⁾ Sikkert „talende“ Mærke, ligesom Nørre Asbo's; i Sk. B. og H. V. fejl- agtigt opfattet som en oprejst Bjørn (sic).

BARE HERRED

I. En gaaende¹⁾ hovedløs²⁾ Løve.

sigillum commun|ita|tiš b|e|r h|e|r d.
— 32 mm.

1524, 25. Juni, brunt V., Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder; 1584, 26. Marts, P. o. V. (**Tavle 21 k**), Hyld. 48, 28.

(Henry Petersen: 1584 (**Tavle 21 l**)).

¹⁾ Medens Seglet 1524 er anbragt med Løven i gaaende Stilling, er det 1584 paatrykt fejltagtigt, saaledes at Dyret staar lodret, en Fejl der dog er rettet paa Tavlen. ²⁾ I Sk. B. og H. V. fremsættes fejltagtigt Formodningen om, at Dyrets Hoved (sic.) vises i Profil. Se II, Note 1.

II. Dyret venstrevendt¹⁾.

BA.. H—S — [16]1[0]²⁾. — ca. 25 mm.

1610, 1. Marts, P. o. V. (**Tavle 21 m**), Hyld. 83, 16.

¹⁾ Betragtes i Sk. B. og H. V. fejltagtigt som Leopard, o: med et Hoved en face. At Hovedet virkelig skal mangle, fremgaar med fuld Tydelighed af et senere Segl, i hvis Omskrift læses Aarstallet 1688; det er her ganske glat afskaaret (Afstøbning i Gibs, **Tavle 21 n**, af Segl i rødt Lak, Seglsamling i Statens hist. Museum, Stock- holm). Som Baggrund ses nu (jvfr. III) svagt kendelige Træer eller Buske, tydeligere i et Aftryk i rødt Lak under Brev af 1713, 6. Juni, ad 15. s. M., Innel. handl. t. Rådstuvurättens och Magistratens i Malmö domböcker (Stadsarkiet, Malmö). Denne Baggrundsdekoration er kun uklart skitseret paa en Tegning hos Peringskiöld, Lagmän och häradshöfdingar, Genealogica m.m. 71, pag. 157 (Riksarkivet, Stockholm). ²⁾ Jvfr. Sk. B. og H. V.

III. En opspringende, hovedløs Løve¹⁾ paa en med Planter bevokset Grund; over Dyret 1648.

BARRE HERRIET (!) SEIL. — 34 mm.

1648, 15. Juni, P. o. V., Hyld. 106, 16; 1655, 28. Juni, P. o. V. (**Tavle 21 o**), Hyld. 127, 18; 1658, 1. April, P. o. V., Skånska Kommissionen, Fullmakter 3 (Riksarki- vet, Stockholm).

¹⁾ Betragtes i Sk. B. og H. V. fejltagtigt som Leopard (jvfr. II, Note 1), idet Haartjavserne i Manken skuffende synes at vise Øjne og Mund, saaledes at man kunde tro at have et Hoved en face for sig. Ved nøjere Eftersyn ses dog tydeligt, at Hovedet ogsaa her er „afskaaret“.

BJERGE HERRED

En staaende kronet Kvindeskikkelse, holdende en Bog (?) i højre, en Palmekvist i venstre Haand; Feltet udfyldt med Ranker.

sigillum |p|rovinci|e ber|ghe heri|t|.
— 47 mm.

1524, 23. Juni, P. o. V. (**Tavle 22 a**), I. t. R. & h. S.; s. A., 25. Juni, brunt V., Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder; 1550, 11. Nov.?, uf. V., Privatarkiver, Krono- logisk Række; 1556, 3. Nov., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1584, 16. Maj, grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 48, 20; 1592, 11. Juni, uf. V. (udslidt), Privatarkiver, Krono- logisk Række; 1610, 24. Febr., uf. V., Hyld. 83, 32; 1648, 10. Juni, P. o. V., Hyld. 106, 6; 1655, 21. Juli, P. o. V.,

Hyld. 127, 11; 1658, 9. April, P. o. V., Skånska Kommissionen, Fullmakter 3 (Riksarkivet, Stockholm); udateret Attestation af Kopi af Tingsvidne, udstedt 1639, 16. Marts, P. o. V., Pakken: »Div. Tingsrättsprotokoller för 1560—1657« (Landsarkivet, Lund).

(Henry Petersen: 1524, 23. Juni, se ovenfor (Tavle 22 b)).

BLEKING

En af Bølger opstaaende, med Planter bevokset kronet Høj¹⁾.

S' TERRE BLECUNGICENSIS.

— 63 mm.

1445, 16. Jan., grønt V. i uf. (Tavle 22 c), Pergamentsbreve (Riksarkivet, Stockholm)²⁾; 1525, 22. Maj, brunt V. (stærkt skadet) E. Sverige; 1542, 27. Aug., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1543, 27. Marts, grønt V., trykt paa Papiret, I. t. R. & h. S.; 1553, 18. Marts, ad 23. Marts, to Breve, P. o. V., I. t. R. & h. S.

(Langebek: 1445 med Anmærkningen: „Efter en anden Ritning i Antiquitets Archivo udi Stockholm 1754“).

¹⁾ Se N. H. Sjöborg: Samlingar för Nordens fornälskare, II, Stockholm 1824, 4to, Side 119, Pl. 55, Nr. 204.
²⁾ Jvfr. Repert. II [8557, Brev af 1498, 22. Marts.

BREGNE HERRED

En voksende Bregne.

bregne herrith 1531. — 37 mm.

1535, 8. Marts, grønt V. (Rester), trykt paa Papiret, Hyld. 16, 10 f.; 1542, 27. Aug., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1553, 20. Marts, ad 23. s. M., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1584, 8. Maj, P. o. V. (Tavle 22 d), Hyld. 48, 16; 1610, 14. Marts, P. o. V., Hyld. 83, 22; 1648, 14. Juni, P. o. V., Hyld. 106, 13; 1655, 25. Juli, P. o. V., Hyld. 127, 15; 1658, 7. April, P. o. V., Skånska Kommissionen, Fullmakter 2 (Riksarkivet, Stockholm).

FAURAAS HERRED

I. En smal Bjælke; Feltet udfyldt med Ranker.

— — her — . — ca. 40 mm.

Brev af 1484, 9. Febr., paa Pergament, var beseglet med Herredets »Indsegl«, nu affaldet, Repert. II [5403, maaske identisk med Seglet her; 1556, 23. Dec., ad 27. Okt.—23. Dec., grønt V. (stærkt udslidt), trykt paa Papiret; I. t. R. & h. S.; 1557, 25. Nov., P. o. V. (Tavle 22 e), I. t. R. & h. S.

II. Ligeledes.

Q INSEL TIL FARIT(Z?) HERIT.

— 25 mm.

1559, 4. Sept., P. o. V. (udslidt), Topogr. Saml. Papir, Vinbjerg Sogn, dette Herred; 1560, 28. Aug., P. o. V. (Tavle 22 f), I. t. R. & h. S.

III.¹⁾ Over Bjælken MDL, under XX²⁾.

— — R.³⁾ (HERE?)D SEGE[L].

— ca. 28 mm.

1570, 2. Okt., P. o. V. (Tavle 22 g), Hak Ulfstand's Arkiv.

¹⁾ I Sk. B. og H. V. fejlagtigt henført til Fers Herred. ²⁾ c: 1570. ³⁾ I Brevet: Faritz Herredsting.

IV. Over Bjælken 1578.

FARA|AS HE|RRITZ INDSEGEL.

— 23 mm.

1584, 18. Maj, P. o. V. (Tavle 22 h), Hyld. 48, 22; 1610, 26. Febr., grønt V. i Trækapsel, Hyld. 83, 31; 1610—16, udat., P. o. V., I. t. R. & h. S.

FERS HERRED¹⁾

I. En gaaende Bjørn, paa sin Ryg bærende et Skjold, hvori en Krone.

S' Versø heritt. — 40 mm.

Brev af 1478, 20. Maj, paa Pergament, beseglet med tre Segl, af hvilke det tredie, nu helt udslidt, maaske er identisk med Seglet her, jvfr. Repert. II [4214; 1524, 25. Juni, brunt V. (Tavle 22 i), Forskelligt vedrørende Rigsraad og Stænder; 1535, 18. Marts, ombøjet Papir over grønt V. (Rester), Hyld. 16, 9.

(Henry Petersen: 1524 (Tavle 23 a)).

¹⁾ Hertil er i Sk. B. og H. V. fejlagtigt henført Segl III under Fauraas Herred.

II. En mod Venstre skraat opstigende Bjørn. Renæssanceskjold¹⁾.

FE(RS) HERRIT ANNO DOMINI (48)²⁾.
— 28 mm.

1648, 21. Juni, P. o. V. (Tavle 23 b), Hyld. 106, 1;
1655, 25. Juli, P. o. V., Hyld. 127, 26.

¹⁾ Et Segl med Aarstallet 1683 i Omskriften viser Bjørnen gaaende i nederste Halvdel af et Skjold, hvis øverste blanke Halvdel forekommer umotiveret. Der kan maaske være Tale om en misforstaaet Opfattelse af det oprindelig paa Dyrets Ryg hvilende Skjold (se I), tydeligt Eksemplar ved 1733, 24. Maj, Kännärsrättens i Malmö dombok (Stadsarkivet, Malmö). ²⁾ c: 1648.

FJÆRE HERRED

I. To som et Andreakors stillede Stave, hvorfra opstaar tre Fjer.

SIGILLUM PROVINCIJE FIERE
HE¹⁾. — 28 mm.

1560, 28. Aug., P. o. V. (Tavle 23 c), I. t. R. & h. S.;
1563, 29. Jan., P. o. V. (Tavle 23 d), I. t. R. & h. S.

¹⁾ c: Herred; herefter vistnok kun et utydeligt Begyndelsestegn foran Sigillum.

II. Ligeledes.

Q IN PROVINCIA FIARE HERRIT
1573. — 27 mm.

1584, 23. Jan., grønt V., trykt paa Papiret, Hyld. 48, 5; s. A., 16. Marts, P. o. V., Hyld. 50, 27 (Gejstligheden¹⁾); 1610, 22. Marts, P. o. V., Hyld. 83, 26; 1658, 7. April, P. o. V. (Tavle 23 e), Skånska Kommissionen, Fullmakter 3 (Riksarkivet, Stockholm).

¹⁾ „ . . . . . begiere vij vordt Herritz Insegle hoeß vore Signetter“.

FROSTE HERRED

En trefliget Fane, hvori et af fire femoddede Stjerner omsat Kors.

š' fonnigh cristiernn | thel f|roste høreth —
og derefter indenfor i Halvbue — thette | iln|en|le
— 37 mm.

1524, 25. Juni, brunt V., Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder; 1584, 20. Maj, P. o. V., Hyld. 48, 24; 1610, 28. Febr., P. o. V., Hyld. 83, 2; 1648, 14. Juni, P. o. V. (Tavle 23 f), Hyld. 106, 27; 1655, 11. Juli, P. o. V., Hyld. 127, 21.

(Henry Petersen: 1524).

GERS HERRED¹⁾

I. Maaske Rester af et g, øverst til Højre i Seglfeltet.

Intet Spor af Omskrift. — ca. 40 mm.

1535, 11. Marts, Aftryk i ombøjet Papir over grønt V., kun Papirets udvendige Side viser Spor af Stemplet (Tavle 23 g), Hyld. 16, 7.

¹⁾ Jvfr. Gønge Herred II.

II. Et Kornaks og et omvendt stillet g.

gersø herret. — 43 mm.

1584, 26. Febr., P. o. V. (Tavle 23 h), Hyld. 48, 11;
1610, 28. Febr., grønt V. i Trækapsel, Hyld. 83, 33.
(Henry Petersen: 1584).

III. En smal Pæl, hvorom to Kornaks og de sammensatte Bogstaver G H.

Q GIERTZ HER|RI|D|Z| SEIGEL
—¹⁾. — 37 mm.

1648, 14. Juni, P. o. V. (andet Ord forvandsket paa Grund af usikkert Nedtryk, Tavle 23 i), Hyld. 106, 25; 1655, 18. Juli, P. o. V., Hyld. 127, 5; 1658, 10. April (ti Breve af s. D.), P. o. V., Skånska Kommissionen, Fullmakter 2 (Riksarkivet, Stockholm).

¹⁾ Ulæseligt Aarstal, 1648? — Et Segl med samme Fremstilling i Skjold og med 1613 i Omskriften stammer først fra 1758, hvilket Aarstal, diminutivt graveret, staar til Højre under Skjoldet. Eksemplarer findes i Domböcker, diverse år (Kungl. Hovrättens över Skåne och Blekinge Arkiv, Malmö).

GULLAND¹⁾

I.²⁾ En venstrevendt gaaende Vædder³⁾, holdende en fra en korsprydet Stang vajende, krydsvis afstribet Fane med fem flagrende Flige.

GUTENSES SIGNO XPISTUS⁴)
SIGNATUR IN AGNO. — 82 mm.

Sigilstampen, udført i Kobber, Jordfund fra Duss Gaard, Bro Sogn, „hwarest i gamla tider bodt en Landsdomare; Qwinfolken dersammastädes hafva i många år bruket at stempla eller pryda Jul - kakor och hwet - bullar dermed“ (Wallin), fundet af Stadskapellanen i Visby Petrus Klingwall og af ham skænket til Superintendenten Göran Wallin, i 1787 af Professor Johan Lidén overgivet til Statens historiska Museum, Inv. 267 : 1, Stockholm⁵).

1412, 10. Maj, brunt V., D. 13 Gotland. — Benyttes første Gang 1280 og endnu i Slutningen af det 16. Aarhundrede. Aftryk i Gibs (**Tavle 23 k**)

(Langebek: uden Datering, Omskrift fejlagtigt givet).

¹) Jvfr. Professor Nils Lithberg's under 4. April 1932 til Styrelsen for Föreningen Gotlands Fornvänner afgivne Betænkning angaaende „Gotlands vapen och dess historia“, Meddelanden från Riksheraldikerämbetet V, 1936, Side 5 ff, samt Wallin: Gothländska Samlingar I (1747), S. 98 ff. ²) Lindström: Anteckningar om Gotlands medeltid II (1895), S. 8 f, Björkander: Till Visby stads äldsta historia (1898), Side 124 ff. ³) G. Demay: Le costume au moyen âge d'après les sceaux, Paris 1880, Side 341—44, Les symboles du Christ. ⁴) c: Christus. ⁵) Velvillig Meddelelse fra Antikvarie, Fil. dr., Friherre C. R. af Ugglas.

II. Ligeledes. Lilliekors paa Fanestangen, Dugen ender i seks Flige.

Større Brudstykke af Stampen, ca. 61 mm i Diameter, udført i Bronze, Omskriften omhyggeligt bortmejslet. Jordfund ved Udgravning i 1937 af en Grund til en (Dommer?)gaard, beliggende paa den saakaldte Hellvigsängen, fordum tilhørende Stora Hellvigs, Fole Sogn; Gaarden blev rimeligvis ødelagt under den danske Invasion 1361. Statens historiska Museum, Inv. 21993 : 1, Stockholm¹).

Aftryk i Plastelina (**Tavle 23 l**)

¹) Velvillig Meddelelse fra Friherre af Ugglas. Jvfr. Redegørelse af Undersøgningslederen, Fil. lic. Erik Bohrn, Visby 2. Jan. 1938, Antikvariskt-topografiska arkivet.

III.¹) Jvfr. IV. Ingen Kors i Fanedugen.

SECRETUM GOTHLANDIE. — 39 mm.

1561, St. Gregorii Dag, Voks²), ikke fundet. (Afbildning hos Wallin, Tab. I, 5, Bergquist sculpsit (**Tavle 23 m**)).

¹) Maa efter Bogstavformerne være ældre end det følgende. ²) Jvfr. Wallin.

IV. Et gaaende, opad- og tilbageende Lam, holdende en fra en korsprydet Stang vajende Fane, hvori et Kors.

S' SECRETUM TERRE GOTHLANDIE.
— 35 mm.

1402, 24. Juni, grønt V. i uf., Visby Stads Arkiv (Arkivdepån, Visby)¹); 1535, 9. Febr., brunt V., D. 13 Gotland; 1538, 22. Juni ?, brunt V., Ssts; s. A., 22. Juli, P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1553, 25. April, P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1584, 3. Juni, P. o. V. (**Tavle 23 n**), Hyld. 51, 2; 1596, 11. Nov., uf. V., Visby Stads Arkiv (Arkivdepån, Visby)²); 1610, 16. Marts, P. o. V., Hyld. 83, 39; 1637, 31. Juli, grønt V., trykt paa Papiret (kun ubetydeligt Fragment, kraftige, men ganske uklare Mærker i Arkets andet Blad), vistnok dette Segl, I. t. R. & h. S.

¹)—²) Velvillig Meddelelse fra Fil. dr. R. Steffen.

V. Lammet krydsvis afstribet, kun tilbageende; Fanestangen stærkt skraatstillet fra Venstre.

SECRETUM TERRÆ (GOTHLANDIÆ).
— ca. 34 mm.

1651, 4. Dec., P. o. V. (**Tavle 24 a**), Dombocken för Gefleborgs m. fl. län 1651—52, fol. 746 (Riksarkivet, Stockholm¹).

¹) Velvillig Meddelelse fra Riksheraldikeren, Friherre Fleetwood.

GØNGE HERRED¹)

I. Et kronet g, omgivet af Arabesker.

[figi]llum g(?)thinge²) herreth. — 40 mm.

1492, 30. Juli, grønt V. (**Tavle 24 b**), trykt paa Papiret, Bent Torbernsen Bille's Arkiv; 1535, 8. Marts, ombojet Papir over grønt V. (Rester), Hyld. 16, 10 e.

¹) Brev af 1446, 31. Okt., kun kendt i Afskrift, var beseglet med dette Herreds „Indsegl“, Repert. [7628].
²) I Brevet: Gydhinga.

II.¹⁾ Ligeledes.

Ulæselig Omskrift i Minuskler (?). — 36 mm.

1524, 25. Juni, brunt V. (**Tavle 24 c**)²⁾, Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder.

¹⁾ I Sk. B. og H. V. henført til Gers Herred (jvfr. dette I). Synes dog at maatte betragtes som tilhørende Gønge Herred, der — jvfr. I — i saa Fald samtidig har ejet to Sigilstamper. Det bemærkes, at Thisets Angivelse sikkert grundes paa den Omstændighed, at Seglet hænger paa den Plads, som Gers Herreds efter Brevets Tekst vilde indtage, mellem Froste og Villands Herreders, medens Gønge Herreds Segl burde have været anbragt før Froste Herreds. ²⁾ Seglet hængt paa Hovedet, men her gengivet i rigtig Stilling.

III. Ligeledes.

sigillum —¹⁾ [h]ret. — 36 mm.

1610, 26. Marts, brunt V. i Trækapsel (**Tavle 24 d**), Hyld. 83, 28.

¹⁾ Vistnok ikke muligt at tyde Navnet med Sikkerhed. Det tilsyneladende Begyndelsesbogstav kan snarere opfattes som et Ornament end som et G af en Slags Antikva-Type, der heller ikke vilde svare til Minuskelskriften, det næste Tegn som Bogstavet r (eller e?). Maaske skal disse to Tegn, der synes forbundne, i Virkeligheden danne et ornamentalt g. Derefter skimtes nederste Del af Bogstaverne ø og n.

VESTER GØNGE HERRED¹⁾

I. En venstrevendt gaaende Okse.

WESTER GIØNGE HERRETS SEIGEL
1648. — 30 mm.

1648, 12. Juni, P. o. V. (**Tavle 24 e**), Hyld. 106, 23.

¹⁾ Gønge Herred deltes i Henhold til aabent Brev af 22. Febr. 1637, Skaanske Registre 1631—48, fol. 192.

II. Frederik 3.s kronede Navnetræk; Feltet udfyldt med Arabesker.

WESTER GIØNGE HERR (IT)
SIGULUM (!). — 42 mm.

1655, 30. Juli, P. o. V. (**Tavle 24 f**), Hyld. 127, 6; 1658, 7. April, P. o. V. (**Tavle 24 g**), Skånska Kommissionen, Fullmakter 2 (Riksarkivet, Stockholm).

ØSTER GØNGE HERRED

En fra Venstre fremrakt Underarm, holdende en Fane med højrevendt Dug, hvori L. I.¹⁾ og hvorunder en Række Palisader.

GIØNGE HERE|T| OSTERE 1648.
— 30 mm.

1648, 15. Juni, P. o. V., Hyld. 106, 22; 1655, 19. Juli, P. o. V. (**Tavle 24 h**), Hyld. 127, 4; 1658, 7. April, P. o. V., Skånska Kommissionen, Fullmakter 2 (Riksarkivet, Stockholm).

¹⁾ Lauritz Joensen i Boalt var Herredsfoged her (jvfr. Bilag til Kristiansstads Lens Ekstraskattemandtal 1647 f.). I Sk. B. og H. V. læses Initialerne: L L. Tværstaven forneden i det første Bogstav er — delvis utydelig — absolut længere end den forneden afsluttende Tværstav i det andet Bogstav, dog her saa lang, at man ved første Øjekast vilde regne med to L'er.

HALMSTAD HERRED

I. Et stiliseret Halmknippe.

HA[LMST]A (!) [HER]RIT. — ca. 30 mm.

1551, 19. Jan., P. o. V. (**Tavle 24 i**), Eske Pedersen Bille's Arkiv VIII A.

II. Et Halmknippe.

Q HALMSTA (!) HERRITS ZIGNNIT (!).
— 29 mm.

1584, 15. Juni, P. o. V. (**Tavle 24 k**), Hyld. 48, 3.

III. Ligeledes, hvorom 9¹⁾.

Q HALMSTA (!) HERRITS SIGENIT.²⁾
— 29 mm.

1610, 5. Marts, P. o. V. (**Tavle 24 l**), Hyld. 83, 3.

¹⁾ o: 1599; Aarstallet helt tydeligt paa en Tegning hos Peringskiöld, Lagmän och häradshöfdingar, Genealogica m. m. 71, pag. 163 (Riksarkivet, Stockholm). ²⁾ Suppleret efter samme Tegning, paa hvilken det andet Ord er urigtigt gengivet: HEERITS.

HARAGER HERRED

I. En i en Ager springende Hare.

⊕ harrage[r]herret¹⁾. — 36 mm.

Brev af 1471, 7. Jan. eller 10. Juli, paa Pergament, var beseglet med Herredets »Indsegl«, nu affaldet, Repert. II [2888, maaske identisk med Seglet her; 1524, 25. Juni, brunt V. (Tavle 24 m), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder.²⁾

¹⁾ Ordet delt ved Roset. ²⁾ Hyldingen 1584 besegles med et Kirkesegl, 1610 kun med private Bomærkesegl.

II. Ligeledes.

⊙ HARAGERS HERR|ED|. — 40 mm.

1648, 15. Juni, P. o. V. (Tavle 25 a), Hyld. 106, 4; 1655, 12. Juli, P. o. V., Hyld. 127, 23.

HERRESTAD HERRED

I. Et paa en Harve hvilende Skjold, hvori en Krone.

S' hermitf|te| (herret). — 36 mm.

1524, 25. Juni, brunt V.¹⁾ (Tavle 25 b), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder; 1556, 9. Dec., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V.²⁾, I. t. R. & h. S.
(Henry Petersen: 1524).

¹⁾—²⁾ Sikkert to noget uens Aftryk af samme Signet.

II. En Krone. Skjold.

HERVESTED HERRIT 1580. — 32 mm.

1584, 1. Juli, P. o. V., Hyld. 48, 10; 1610, 31. Jan., P. o. V., Hyld. 83, 7; 1648, 16. Juni, P. o. V., Hyld. 106, 20; 1655, 27. Juli, P. o. V. (Tavle 25 c), Hyld. 127, 28.

HIMLE HERRED

I. Stiliserede Skyer.

S' hymle herr|i|t¹⁾. — ca. 29 mm.

1556, 22. Dec., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V. (Tavle 25 d), I. t. R. & h. S.; 1557, 25. Nov., P. o. V., I. t. R. & h. S.

¹⁾ Herefter tre smaa Ringe, næppe et ?.

II.¹⁾ Ligeledes; forenklet Fremstilling.

HIMMEL HERRE (!). — 26 mm.

1560, 28. Aug., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1584, 31. (!) April, P. o. V. (Tavle 25 e), Hyld. 48, 1; 1610, 27. Febr., grønt V. i Trækapsel²⁾ (Tavle 25 f), Hyld. 83, 30; 1617, 29. Juli, ad 1634, 4. Aug., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1658, 6. April, P. o. V., Skånska Kommissionen, Fullmakter 3 (Riksarkivet, Stockholm).

(Henry Petersen: 1584).

¹⁾ Jvfr. Kancelliets Brevbøger 1621—23, Side 437.

²⁾ Fuldstændig forstyrret Omskrift paa Grund af gentaget Nedtryk efter en halv Omdrejning. Der kan — ogsaa efter Gravør Britze's Mening — kun være Tale om et og samme Signet.

HØGS HERRED

I. En siddende Høg.

¹⁾ [h]øg[s] herret. — 28 mm.

1509, 2. Jan., grønt V. (Rester), trykt paa Papiret, Henrik Krummedige's Arkiv D; 1524, 25. Juni, brunt V. (Tavle 25 g), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder.

¹⁾ her maaske Spor af j.

II. Ligeledes.

hø.g¹⁾ herrit. — 31 mm.

1543, 8. Maj, P. o. V.²⁾ (Tavle 25 h), Esge Pedersen Bille's Arkiv VIII A.

¹⁾ Paa det tredie Bogstavs Plads ses maaske Rudimenter af c eller e, eventuelt blot af Ornament. ²⁾ Seglet paatrykt saaledes, at Fuglen staar lodret; her gengivet i normal Stilling.

III. Fuglen venstrevendt.

HØGS HÆRRETS INSEGLE 1576.
— 36 mm.

1584, 7. Juni, P. o. V. (**Tavle 25 i**), Hyld. 48, 151; 1597, 11. Okt., brunt V. (meget udslidt), Perg. Nr. 90 (Stadsarkivet, Halmstad); 1603, 27. Sept., brunt V., Perg. Nr. 93 (Ssts); 1610, 13. Marts, P. o. V., Hyld. 83, 12.

INGELSTAD HERRED

I. En Stormhat mellem to pælvis stillede Hellebarder.

sigillum ingelstadi herit. — 41 mm.

1524, 25. Juni, brunt V. (**Tavle 25 k**), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder; 1535, 22. Marts, grønt V. (Rester), trykt paa Papiret, Hyld. 16, 11; 1556, 14. Dec., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1564, 21. Febr. P. o. V., Jørgen Thygesen Brahe's Arkiv E; 1584, 25. Maj, P. o. V., Hyld. 48, 23; 1610, 29. Jan., P. o. V., Hyld. 83, 19.

II. En Hat i Stedet for Stormhatten.

INGGIELSTED |HERRET| SEGEL.
— 33 mm.

1648, 12. Juni, P. o. V. (**Tavle 25 l**), Hyld. 106, 19; 1652, 18. Aug., ad 28. Okt., P. o. V., K. & I. t. Sk. T., fol. 270.

JERRESTAD HERRED

En pælvis stillet Nøgle med op- og højrevendt Kam. Symmetrisk Turnérskjold.

FREDERIK UDVALT KONG
IERRESTE (!) HR|ED|(!) S.¹⁾
— ca. 40 mm.

1524, 25. Juni, brunt V., Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder; 1535, 24. Marts, ombøjet Papir o. grønt V. (Rester), Hyld. 16, 10, Nr. 2; 1556, 16. Dec., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1584, 27. Maj, P. o. V. (**Tavle 26 a**), Hyld. 48, 12; 1610, 24. Jan., P. o. V., Hyld. 83, 11; 1648, 23. Juni, P. o. V., Hyld. 106, 18.

(Henry Petersen: 1524 (**Tavle 25 m**)).

¹⁾ Det særlig kraftigt graverede S, der ender eller begynder Omskriften og som tydeligt ses i Eksemplarerne fra 1556 og 1648, maa opfattes som den sædvanlige

Forkortelse henholdsvis af Segl eller af Sigillum og ikke — jvfr. Sk. B. og H. V. — som sidste Ords Genitivendelse. Flere Bogstaver i Ligatur.

LISTER HERRED

En mellem to femoddede Stjerner pælvis stillet Hellebard med venstrevendt Blad.

str |o|llo lifter herit inficel. — 31 mm.

1535, 6. Marts, ombøjet P. o. grønt V., Hyld. 16, 10 d; 1563, 6. Febr., uf. V., Privatarkiver, Kronologisk Række; 1584, 30. April, P. o. V., Hyld. 48, 21; 1610, 9. April, P. o. V., Hyld. 83, 25; 1648, 15. Juni, P. o. V. (**Tavle 26 b**), Hyld. 106, 14; 1655, 12. Juli, P. o. V., Hyld. 127, 14.

(Henry Petersen: 1563 (**Tavle 26 c**)).

LJUNITS HERRED

I. En Krone, hvorunder ?¹⁾.

LIUN(EDS) HARRIT. — ca. 30 mm.

1524, 25. Juni, brunt V. (**Tavle 26 d**), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder; 1556, 15. Dec., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V. (**Tavle 26 e**), I. t. R. & h. S.

(Henry Petersen: 1556).

¹⁾ Det synes som om en Figur skimtes. Kronen staar i hvert Fald saa højt i Feltet, at en Figur forneden maa antages at være til Stede. Begge Eksemplarer yderst slette.

II. En oprejst, kronet Løve. Nederst til Højre i Seglfeltet en Roset, der kun tør betragtes som Udfyldning.

LIUNNIDS HERIIT (!). — 39 mm.

1610, 30. Jan., P. o. V. (**Tavle 26 f**), Hyld. 83, 17; 1648, 17. Juni, P. o. V. (**Tavle 26 g**), Hyld. 106, 15; 1655, 28. Juli, P. o. V., Hyld. 127, 20.

LUGGUDE HERRED

I. To krydsvis stillede Stave. Turnérskjold, svagt hældende mod Højre og ophængt i en Rem over Omskriftsbaandet.

Utydelig Omskrift med Minuskler. — 30 mm.

1524, 25. Juni, brunt V. (Tavle 26 h), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder.

II. Ligeledes. Renæssanceskjold, hvorover 84¹⁾. Det ene Stykke af den under I omtalte Ophængningsrem fremtræder her som en meningsløs og misforstaaet, fra Skjoldets Overrand mod Venstre skraatstillet Stav (!).

THETE || ER LUGE HERRITS
INDSEGLE.²⁾ — 35 mm.

1584, 6. Maj, P. o. V. (Tavle 26 i), Hyld. 48, 15.

¹⁾ o: 1584. ²⁾ Omskriften urigtig læst i Sk. B. og H. V.

III. Ligeledes. Renæssanceskjold, hvorover 1584¹⁾. Den under II nævnte „Stav“ er udeladt.

|T|HETE ER LUGE HERIS
IND|SE|G|LE|. — 35 mm.

1610, 24. Jan., grønt V. i Trækapsel, Hyld. 83, 29; 1648, 31. Maj, P. o. V. (Tavle 26 k), Hyld. 106, 8; 1655, 18. Juli, P. o. V., Hyld. 127. 2.

¹⁾ ikke 1594 som angivet i Sk. B. og H. V.

MEDELSTAD HERRED

I. Et M, hvorover en aaben Krone og hvorom 52¹⁾.

S' MIELSTA (!) HERRITH. — 33 mm.

1556, 18. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1561, o. 10. Aug., P. o. V., Knud Pedersen Gyldestierne's Arkiv E; 1584, 10. Marts, P. o. V., Hyld. 50, 29 (Gejstligheden); s. A., 5. Maj, P. o. V., Hyld. 48, 2; 1610, 20. Marts, P. o. V., Hyld. 83, 23; 1648, 6. Juni, P. o. V. (Tavle 26 l), Hyld. 106, 12; 1649, 8. Maj II, P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1655, 24. Juli, P. o. V., Hyld. 127, 13.

(Henry Petersen: 1556).

¹⁾ o: 1552.

II. Ligeledes. Bøjlekrone.

— — HEERIT . — ca. 37 mm.

1658, 6. April, P. o. V. (Tavle 26 m), Skånska Kommissionen, Fullmakter 2 (Riksarkivet, Stockholm).

OXSIE HERRED

I. To gaaende, udadvendte Okser, den højre delvis skjulende den venstre.

sigillum com|m|unitate(!) tthørrit(!)¹⁾. —
35 mm.

1524, 25. Juni, brunt V., Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder; 1556, 9. Dec., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V. (Tavle 26 n), I. t. R. & h. S.; 1584, 18. Marts, P. o. V. (Tavle 27 a), Hyld. 48, 27.

(Henry Petersen: 1584).

¹⁾ her foreligger sikkert en Gravørfejl; i Sk. B. og H. V. er læst: |thørrit.

II. Ligeledes.

OXI HERRITS SEGL 1607. — 36 mm.

1610, 28. Febr., P. o. V. (Tavle 27 b), Hyld. 83, 15.

III. En gaaende Okse.

Q OCSI¹⁾ HERIT SEGEL ANNO
164(8?)²⁾. — 32 mm.

1648, 5. Juni, P. o. V. (Tavle 27 c), Hyld. 106, 10.

¹⁾ ikke OSSI, som angivet i Sk. B. og H. V. ²⁾ det sidste Tal er vistnok 8, af hvilket nederste Del vel skimtes; jvfr. iøvrigt Sk. B. og H. V.

IV. Ligeledes, gaaende paa en Grund, bevokset med Planter; over Dyret 1648.

OXSE HERRIET (!) SEIL. — 35 mm.

1655, 9. Juli, P. o. V. (Tavle 27 d), Hyld. 127, 27; 1658, 5. April, P. o. V., Skånska Kommissionen, Fullmakter 2 (Riksarkivet, Stockholm).

ONSE HERRED

I. En venstrevendt siddende Fugl (Due).

sigillum odens høret. — ca. 32 mm.

1524, 25. Juni, brunt V. (Tavle 27 e), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder.

II. Ligeledes.

ONS HERI(DS) INGS (1)¹⁾. — 28 mm.

1610, 13. Febr., P. o. V., Hyld. 83, 8; 1648, 21. Juni, P. o. V. (Tavle 27 f), Hyld. 106, 9.

¹⁾ o: Indsegl. Omskriften urigtigt læst i Sk. B. og H. V.

III. Ligeledes.

ONS (HERIS) —¹⁾ INGS (!)²⁾. — 34 mm.

1655, 4. Juli, P. o. V. (Tavle 27 g), Hyld. 127, 17.

¹⁾ udslidt Plads, der dog sikkert kun vilde vise Ornamenter. ²⁾ o: Indsegl. Større Spatium forefindes mellem de viste fire Bogstaver.

RØNNEBJERG HERRED

I. Affaldet Segl. En ringe Rest viser en eller to Minuskler, meget smukt skaarne, og en ydre, ret kraftig glat (?) Ring. Cirkelrund, mørk Plet paa Papiret angiver tydeligt Seglets Størrelse, godt 36 mm, idet Ringen ligger en mm indenfor Plettens Rand. Kan neppe være identisk med II, af omtrentlig samme Størrelse, naar dette sidste Segls Ring anses som ligeledes liggende en mm indenfor Signetranden.

1473, 25. Maj, paatrykt grønt V., Indk. handlingar ang. Kapitelsgodset 1473—1653, Domkapitlets i Lund Arkiv (Landsarkivet, Lund).

II. En venstrevendt, gaaende Hest med et Træ som Baggrund.

Næsten udslidt Omskrifter med Minuskler. — 34 mm.

1524, 25. Juni, brunt V. (Tavle 27 h), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder.¹⁾

¹⁾ Ved Hyldingen 1610 benyttedes kun private Bømarkesegl.

III. Ligeledes.

RØNEBERS HERRET¹⁾ MEN (!)
DE|RE|S INSEGIL. — 34 mm.

1648, 13. Juni, P. o. V. (Tavle 27 i), Hyld. 106, 5; 1655, 3. Juli, P. o. V., Hyld. 127, 7.

¹⁾ Det kunde se ud, som om et svagt S skimtes efter dette Ord, der i saa Fald danner et med det følgende. Ses ikke i det senere Eksemplar. Flere Fejlæsninger i Sk. B. og H. V.

SKYTS HERRED

I. En Fane med en enkelt Flig øverst. Feltet damaseret med krydsvisse Streger og smaa Kugler.

ᛚᛚᛚᛚᛚᛚ [h]eret. — 30 mm.

1584, 31. Marts, P. o. V., Hyld. 48, 149; 1610, 27. Febr., P. o. V. (Tavle 27 k), Hyld. 83, 27.

¹⁾ Vokalen maa vistnok opfattes saaledes; angives ved v med Streg over.

II. En fra højre Side fremstrakt Arm, holdende en dobbeltfliget Fane.

SKYTZ HERRIDTZ SEIL 1620. — 27 mm.

ca. 1625—48, udat., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1648, 13. Juni, P. o. V. (Tavle 27 l), Hyld. 106, 28; 1655, 3. Juli, P. o. V., Hyld. 127, 25; 1658, 10. April, P. o. V., Skånska Kommissionen, Fullmakter 2 (Riksarkivet, Stockholm).

TORNE HERRED

I. Et oprevet Træ.

ᛚᛚᛚᛚᛚᛚ torne herit. — 30 mm.

1524, 25. Juni, brunt V. (Tavle 27 m), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder¹⁾; 1584, 1. Juli, P. o. V. Hyld. 48, 13; 1610, 28. Febr., P. o. V. (Tavle 27 n), Hyld. 83, 10.

¹⁾ Vistnok Aftryk af samme Signet som de følgende.

II. En opreven Busk uden Blade.

TORNE HERRIDITS SEGEL ANNO
164|7|. — 37 mm.

Stampen, forarbejdet i Jern (**Tavle 28 a**), findes i Torna og Bara härads domsagas Besiddelse.

1648, 20. Juni, P. o. V. (**Tavle 28 b**), Hyld. 106, 17; 1655, 17. Juli, P. o. V., Hyld. 127, 8; 1658, 6. April, P. o. V., Skånska Kommissionen, Fullmakter 2 (Riksarkivet, Stockholm); Aftryk i Gibs (**Tavle 28 c**)

TØNDERSØ HERRED

I. En Tønde. Feltet uregelmæssigt afstribet.

tøner(ſe) heras — — eſta (!).¹⁾ — 47 mm.

1524, 25. Juni, brunt V. (**Tavle 28 d**), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder; 1541, 2. Juni, P. o. V., Esge Pedersen Bille's Arkiv VIII A; s. A., 24. Nov., P. o. V., Sammes Arkiv.

(Henry Petersen: 1524 (**Tavle 28 e**)).

¹⁾ det tredie Ord synes at begynde med inſe (altsaa inſegl)?

II. Ligeledes, hvorom 84¹⁾.

TØNDERSØE HERRIDS SEGEL.
— 34 mm.

1584, 16. Juli, P. o. V., Hyld. 48, 7; 1610, 15. Marts, P. o. V. (**Tavle 28 f**), Hyld. 83, 4.

¹⁾ o: 1584.

VEMMENHØG HERRED

I. En opvoksende Mand¹⁾, betragtede et udfor Ansigtet staaende v. Forneden afrundet Skjold med svagt indadbuget højre Side.

ſigillum (væ)mindehøvf hære (!). — 35 mm.

1524, 25. Juni, brunt V. (**Tavle 28 g**), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder; 1556, 7. Dec., ad 27. Okt.— 23. Dec., P. o. V. (ubetydelige Rester)²⁾ (**Tavle 28 i**), I. t. R. & h. S.³⁾.

(Henry Petersen: 1524 (**Tavle 28 h**)).

¹⁾ Figuren forekommer næsten utvivlsom, men rigtignok saa utydelig, at den i Sk. B. og H. V. antages for „en Klippe (?)“. ²⁾ Absolut identiske med Eksemplaret fra 1524, ikke des mindre i Sk. B., og H. V. omtalt som „et nyt Sigil“, hvori „man kun usikkert kan skimte et Skjold med en Blomst i“ (sic!). ³⁾ Ved Hyldingerne 1584

og 1610 forseglers Herredet med et Kirkesegl, der begge Aar i Teksten kaldes „vort Herreds Indsegle“, en Betegnelse, som samtidig benyttes af Gejstligheden, gældende et Segl med et Skjold, hvori en venstrevendt Due med Oliekvist og følgende Omskrift: SIGILLUM PASTORUM PROVINCIÆ VÆMENDEHØ(Y), Hyld. 48, 18 og 83, 18 samt 50, 3 og 85, 9.

II. Tre Kugler (1, 2)¹⁾, adskilt ved y-lignende Figurer af ornamental Karakter.

VEMMENDEHØYS HERREDT.
— 39 mm.

ca. 1625—48, udat., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1648, 12. Juni, P. o. V., Hyld. 106, 21; 1655, 23. Juli, P. o. V. (**Tavle 28 k**), Hyld. 127, 19; 1658, 10. April, P. o. V., Skånska Kommissionen, Fullmakter 3 (Riksarkivet, Stockholm).

¹⁾ „der vel maa opfattes som Høie, seet i Fugleperspektiv“ (Sk. B. og H. V.).

VILLANDS HERRED

I. En Tang og en Hammer¹⁾ jævnsides, begge pælvis.

S[I]GILLUM W(IL)L(A)NSZ
(HERET).²⁾ — 35 mm.

1524, 25. Juni, brunt V. (**Tavle 29 a**), Forskelligt vedr. Rigsraad og Stænder; 1535, 10. Marts, ombøjet P. o. brunt V.³⁾ (ubetydelige Rester), Hyld. 16, 10 b; 1544, 28. Okt., P. o. V.⁴⁾ (**Tavle 29 b**), Knud Pedersen Gyldestjerne's Arkiv.

¹⁾ disse Redskaber antoges tidligere som optagne til Minde om en bekendt Smed der paa Stedet i forhistorisk Tid, se Petrus Munck: De Willandia, Londini Gothorum 1751, 4to, Side 1 ff. ²⁾ Læsningen SIGNLVM, med et (!), i Sk. B. og H. V. kan ikke godkendes, idet et Punkt mellem I og L ikke tør betragtes som Substitution for den skraa Streg i et N (jvfr. dette Bogstav i Stednavnet) og saa meget mindre, som den anden vertikale Stav nederst er givet nøjagtig samme rundbuede Tilføjelse som det næste L. Den anden Vokal i Stednavnet kan maaske læses som et sammentrykt A, mindre godt som E (saaledes i Sk. B. og H. V.); for dette sidste Bogstavs Vedkommende er der i „Heret“ valgt en afrundet Type. ³⁾ og ⁴⁾ identificeres i Sk. B. og H. V. fejlagtigt med II.

II. Ligeledes; mellem Figurerne en seksoddede Stjerne, Feltet udfyldt med smaa firoddede Stjerner eller Kors.

sigillum villands heritz. — 35 mm.

1556, 10. Nov., ad 27. Okt.—23. Dec., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1610, 27. Marts, grønt V. i uf., Hyld. 83, 34; 1648, 27. Juni, P. o. V., Hyld. 106, 26; 1655, 24. Juli, P. o. V. (**Tavle 29 e**), Hyld. 127, 24; 1658, 10. April, P. o. V., Skånska Kommissionen, Fullmakter 3 (Riksarkivet, Stockholm).

VISKE HERRED

I. Ubestemmelig Figur.¹⁾

[fi]gillum (vif?) . e hereth. — ca. 45 mm.

1557, 25. Nov., P. o. V. (**Tavle 29 d**), I. t. R. & h. S.; 1560, 28. Aug., P. o. V. (**Tavle 29 e**), I. t. R. & h. S.

¹⁾ I Sk. B. og H. V. er Figuren i II (I er ikke omtalt) betragtet som „en nedadvendt Rist eller maaske en stiliseret Halmvisk“.

II. Lignende Figur, ledsaget foroven af en seksoddede Stjerne og Bogstavet D med en Tværstav¹⁾.

|W|ISSKE HERRIS INSECEL.
— 33 mm.

1584, 16. Marts, P. o. V., Hyld. 50, 27 (Gejstlighe-

den)²⁾; 1610, 27. Febr., P. o. V. (**Tavle 29 f**), Hyld. 83, 21.

¹⁾ Fremstillet som almindeligt D i et senere Segl hos Peringskiöld, Lagmän och härads höfdingar, Genealogica m. m. 71, pag. 164 (Riksarkivet, Stockholm). ²⁾ Jvfr. Fjære Herred II, Note 1. Almuen forseglar da kun med en Række Bomærkesegl.

ØSTER HERRED¹⁾

En Sankt Laurentius-Rist.

Q s' fancti lav|rencii| o(st)er her(ret?).
— 37 mm.

1542, 27. Aug., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1584, 23. Febr., P. o. V., Hyld. 48, 19; 1610, 26. Marts, P. o. V., Hyld. 83, 14; 1636, 3. Okt., P. o. V. (to Breve)²⁾, I. t. R. & h. S.; 1648, 12. Juni, P. o. V. (**Tavle 29 g**), Hyld. 106, 11; 1655, 23. Juli, P. o. V., Hyld. 127, 16; s. A. og D., ad 12. Aug., P. o. V., K. & I. t. Sk. T., fol. 453; 1657, 9. Nov., ad 12. Dec., P. o. V., K. & I. t. Sk. T., fol. 112; 1658, 5. April, P. o. V., Skånska Kommissionen, Fullmakter 2 (Riksarkivet, Stockholm).

¹⁾ Se Indledningen. Jvfr. Kancelliets Brevbøger 1584—88, S. 339. ²⁾ paa begge er Seglet paatrykt saaledes, at Risten er nedadvendt o: med Haandtaget opad.

EFTERSKRIFT

For at undgaa Misforstaaelser bør det maaske fremhæves, at jeg, naar jeg under Omtalen af mine Regler for Gengivelse af Omskrifter i Teksten anfører Tilsættelsen af (!) som et Udtryk for, at en virkelig Fejl forefindes, for visse Tilfældes Vedkommende har udtalt mig noget for rigoristisk. Meningen har været at vise, at det forefundne, saaledes anmærkede Led, ofte utydeligt i det originale Segl og følgelig paa Afbildningen, faktisk er i Overensstemmelse med Udgavens Tekst, og at en i denne af den mindre kyndige Læser ellers eventuelt som Trykfejl opfattet Form maa skrives paa Gravørens, undtagelsesvis paa lokal Sprogbrugs Regning. Udgiveren kan ikke forvente almindeligt Kendskab til den lejlighedsvis forekommende Form Halmsta uden d, om ingen egentlig Fejl, dog en Anomali, kendetegnet som saadan ved det omtalte (!). Her — og hvad Formen „Mielsta“ angaar — var den kritiske Anmærkning ikke absolut nødvendig. Grændsetilfælde vil altid kunne diskuteres. Iøvrigt henvises til Redegørelsen for Brug af Ponçon'er, se „Dansk Sigillografi“, Side 211 ff. Undertiden maa besynderlige Stavemaader betragtes som „Sætterfejl“, begaaede af Gravøren.

STÆNDERNES BESEGLING 1524

Samtlige Stænders Troskabsforpligtelse overfor Kong Frederik, dateret 25. Juni 1524 (Forskelligt vedrørende Rigsraad og Stænder) besegledes med 104 Segl, af hvilke 7 nu mangler, idet Seglene er affaldne af de tiloversblevne Remme, hvortil kommer en Klump uden Seglflade. Man har anvendt ufarvet Voks eller brunt Voks, oversmurt med en brun Fernisart, der slører Seglbilledet og i mange Tilfælde er helt eller delvis afsprunget. I det Store og Hele er Seglene i en særdeles daarlig Forfatning. Blandt Udstederne nævnes i Teksten følgende Herreder, her anførte med moderne Retskrivning og med Tilføjelse af den Plads, i Nummerorden, som Seglet indtager, eventuelt med Henvisning til Tavle her i Værket. Øst for Sundet, af Skaane: Oksie (4), Bare (9), Torne (13, Tavle 27 m), Skyts, Harager (15, Tavle 24 m), Rønnebjerg (23, Tavle 27 h), Luggude (27, Tavle 26 h), Sønder Asbo (29), Nørre Asbo (32, Tavle 29 h), Bjerger (35), Onse (37, Tavle 27 e), Gønge (45, Tavle 24 c), Froste (42), Gers, Villands (47, Tavle 29 a), Albo, Fers (56, Tavle 22 i), Ingelstad (58, Tavle 25 k), Jerrestad (19), Herrestad (64, Tavle 25 b), Vemmenhøg (66, Tavle 28 g), Ljunits (70, Tavle 26 d), af Halland: Høgs (74, Tavle 25 g), Tøndersø (79, Tavle 28 d), Halmstad, Aarstad, Lister¹⁾. Derefter af Sjælland: Sokkelund, Smørum, Lille, Tune, Sømme, Voldborg, Ramsø, Ringsted, Bjeverskov, Stevns, Fakse, Baarse, Hammer (48, Tavle 6 k), Tybjerg, Alsted, Flakkebjerg, Slagelse, Løve, Arts, Skippinge, Ods, Tudse, Merløse, Horns, Try, Holbo, af Møen: Vester, Øster, af Falster: Sønder, Nørre, af Laaland: Sønder, Nørre, Musse, Fuglse. Ialt 61 Herreder. Af Seglene ses 23 at være Herredssegl. Hertil kommer de manglende samt et stort Segl med ganske udslidt Fremstilling (Nr. 24), ikke identificeret.

Seglet Nr. 45 i Rækken er af Thiset²⁾ betragtet som Gers og ikke som Gønge Herreds (se under dette), maaske fordi Gers Herred i Teksten nævnes mellem Froste (Segl 42) og Villands Herred (Segl 47). Det bemærkes, at en tom Rem ses som Nr. 43 i Rækken, saaledes at Gers Herreds Segl k a n have haft Plads der, hvilket dog ikke forklarer, at Gønge Herreds Segl, saaledes altsaa identificeret her i Værket, hænger som Nr. 45, idet det i Overensstemmelse med Teksten burde have været anbragt før Froste Herreds. Da Seglet Nr. 45 for Omskriftens Vedkommende er aldeles udslidt, er dets Identitet tvivlsom. Mellem Onse (Segl 37) og Froste (Segl 42) Herreders Segl, hvor Gønge Herreds efter Teksten burde have sin Plads, hænger et Segl (39), hvis Fremstilling er ganske udslidt (Tavle 29 i), men hvis Omskrift i hvert Fald ikke kan læses Gydinge eller Gønge, hvilket Herred iøvrigt er det eneste, som i Teksten nævnes mellem Onse og Froste, idet Rækkefølgen af Seglene bliver: Onse 37, Privatsegl 38, det ikke identificerede 39, Privatsegl 40 og 41, Froste 42. — En Del af de private Segl under Dokumentet er maaske anvendt af Herredsfogder paa Herredets Vegne.

Helt nøjagtig er Tekstens Rækkefølge, som det vil ses, ikke overholdt ved Beseglingen, hvor Jerrestad Herreds Segl hænger langt før sin Tur, og hvor det Segl, som utvivlsomt er ført af Hammer Herred (48), har faaet Plads mellem de skaanske Herreders.

¹⁾ Hører til Bleking. ²⁾ Jvfr. Sk. B. og H. V.

FORTEGNELSE OVER TAVLERNES INDHOLD

(H. = Herred, B. = Birk).

Tavle 1. Aars H. a og b, Aasum H. c—e, Amager f, Andst H. g, Antvorskov B. h og i, Arts H. k og l, Baag H. m og n, Baarse H. o og p. — 2. Bjeverskov H. a—c, Bjærge H. (Fyen) d og e, Bjærge H. (Jylland) f, Bornholms Nørre H. g, Sønder H. h, Vester H. i, Øster H. k og l, Brusik H. m—p. — 3. Bølling H. a og b, Børglum H. c og d, Nørre H. Dyrs e og f, Sønder H. Dyrs g og h, Elbo H. i—l, Fakse H. m og n. — 4. Falsters Nørre H. a, Sønder H. b og c, Fejø og Fæmø d, Fjends H. e—h, Flakkebjerg H. I i. — 5. Flakkebjerg H. II a, Fleskum H. b og c, Framlev H. d og e, Frederiksborg B. f, Fuglse H. g, Galten H. h—l, Ginding H. m—o, Gislum H. p—r. — 6. Gisselfeldt B. a, Gjerlev H. b, Gjern H. c og d, Gjording H. e og f, Gudme H. g og h, Hads H. i, Hammer H. k—m, Hammerum H. n—p. — 7. Han H. a—d, Harre H. e—h, Hasle H. i og k, Hassing H. l—n, Hatting H. o—q. — 8. Hellum H. a og b, Hids H. c—e, Hillerslev H. f—h, Hind H. i og k, Hindborg H. l og m, Hindsholm B. n og o, Hindsted H. I p. — 9. Hindsted H. II a, Hjelmlev H. b, Hjerm H. c—f, Holbo H. g, Holmans H. h, Nørre Horne H. i og k, Vester Horne H. l, Øster Horne H. m og n, Horns H. (Sjælland) o, Horns H. (Jylland) p, Hornum H. q og r. — 10. Hovlbjerg H. a og b, Hundborg H. c—e, Hvetbo H. f, Jerlev H. g og h, Jerslev H. i, Kjær H. k—m, Kregome B. n, Kronborg B. o, Laaland p. — 11. Laaland a, Laalands Nørre H. b—d, Sønder H. e, Langelands Nørre H. f og g, Sønder H. h og i, Vester Lisbjerg H. k og l, Øster Lisbjerg H. I m. — 12. Øster Lisbjerg H. II a, Lunde H. b—d, Lysgaard H. e og f, Løve H. g, Malt H. h, Merløse H. i, Middelsom H. k—m, Mols H. n. — 13. Mors Nørre H. a og b, Sønder H. c, Musse H. d, Møen I e (se Tavle 30), Nim H. f og g, Ning H. h—k, Nørhald H. l og m, Nørlyng H. n—p. — 14. Nørvang H. a og b, Odense H. c, Ods H. d og e, Onsild H. f—i, Ramsø H. k, Refs H. l, Rinds H. m og n, Ringsted H. o og p, Rougsø H. q.	Tavle 15. Rødding H. a—c, Sabro H. d og e, Salling H. f—h, Sallings Nørre H. i—l, Samsø m, Skads H. n. — 16. Skam H. a—c, Skippinge H. d, Skodborg H. e, Skovby H. f, Slagelse H. g, Slavs H. h—k. — 17. Slet H. a—c, Smørum H. d, Sokkelund H. e, Sorø B. f, Stevns H. g og h, (Stokkemærke-Ravnsborg B. se Tavle 30), Støvring H. i—m, Sunds H. n og o, Sømme H. p, Sønderhald H. q. — 18. Sønderlyng H. a—c, Taasinge B. d og e, Thorsager B. f, Tudse H. g, Tune H. h, Tybjerg H. i og k, Tyrsting H. l—n, Tølløse B. o. — 19. Tørrild H. a og b, Ulvborg H. c—f, Vandfuld H. g—i, Vends H. I k. — 20. Vends H. II a, Vennebjerg H. b, Vindinge H. c og d, Voldborg H. e og f, Vor H. g—i, Vrads H. k og l, Ølstykke H. m. — 21. Aarstad H. a, Albo H. b—e, Nørre Asbo H. II f—h (se Tavle 29), Sønder Asbo H. i, Bare H. k—o. — 22. Bjærge H. a og b, Bleking c, Bregne H. d, Fauraas H. e—h, Fers H. I i. — 23. Fers H. I og II a og b, Fjære H. c—e, Froste H. f, Gers H. g—i, Gulland I—IV k—n. — 24. Gulland V a, Gønge H. b—d, Vester Gønge H. e—g, Øster Gønge H. h, Halmstad H. i—l, Harager H. I m. — 25. Harager H. II a, Herrestad H. b og c, Himle H. d—f, Høgs H. g—i, Ingelstad H. k og l, Jerrestad H. m. — 26. Jerrestad H. a, Lister H. b og c, Ljunits H. d—g, Luggude H. h—k, Medelstad H. l og m, Oksie H. I n. — 27. Oksie H. I—IV a—d, Onse H. e—g, Rønnebjerg H. h og i, Skyts H. k og l, Torne H. I m og n. — 28. Torne H. II a—c, Tøndersø H. d—f, Vemmenhøg H. g—k. — 29. Villands H. a—c, Viske H. d—f, Øster H. (Blekinge) g, Nørre Asbo H. I h (se Tavle 21), ikke identificeret Herredssegel i (se Stændernes Besegling 1524, Side 67), Odense Købstad (Supplement) k, Nakskov Købstad (Supplement) l, Varbjerg Købstad (Supplement) m. — 30. Møen II a og b (se Tavle 13), Stokkemærke-Ravnsborg B. c, Odense H. d, Kjøbenhavn (Supplement) e.

Rettelse Side 54, 1. Stykke, sidste Linie: Vemmeuhøj læs Vemmenhøg.

RÉSUMÉ EN FRANÇAIS

Depuis un temps immémorial, le territoire danois a été divisé en unités administratives et judiciaires; aussi, le terme «Herred» (pl. «Herreder») désignait toujours la juridiction. Sous la présidence d'un «Foged» («Herredsfoged»), les représentants de la population locale — les «Herredsmænd» — se réunissaient aux jours fixés sur le lieu traditionnel, nommé «Ting» («Herredsting»), pour y prononcer leur jugement après les délibérations précédentes. La désignation «Birk» — et par conséquent «Birkefoged», «Birketing» — est employée pour les juridictions moins grandes. Le «Landsting» était la cour d'appel. Nous connaissons quelques sceaux de ces cours: Møen (13 e), Laaland (10 p), Bleking (22 c). Le sceau très beau de Gulland (23 k) est à remarquer. — Les sceaux de toutes ces juridictions sont le but de cet ouvrage.

Il va de soi que les spécimens présentés de l'art sigillographique ne seront point comparables aux sceaux souvent grandioses des villes riches et puissantes. Néanmoins, nous sommes à même de soumettre quelques - uns — assez remarquables — au lecteur bienveillant.

Bien que nous ayons l'occasion de regarder certains sceaux à initiales — juxtaposées, en ligature ou entrelacées d'une manière plus ou moins artistique, initiales faciles à comprendre, comme par exemple S. H. pour Sønder Herred (2 h), H. H. pour Hads Herred (6 i), G. H. pour Gjern Herred (6 c et d), tandis qu'on a marqué bien souvent les deux syllabes du nom comme H. L. H. pour Hasle Herred (7 i) — plusieurs des planches montrent de beaux types, quelquefois pas très différents des figurations dans les sceaux en général.

Les types religieux ou hagiologiques, si chers aux mortels, même après la réformation luthérienne, se trouvent dans quelques sceaux purement laïques. On voit le Crucifié dans le sceau de Hellum Herred (I, 8 a), la Sainte Vierge, portant l'Enfant dans ceux de Fakse (I, 3 m), Tybjerg (I, 18 i), Skodborg (16 e) et de Tølløse Herred (18 o), ces deux personnages, accompagnés d'autres figures bibliques (Bornholms Øster Herred II, 12 l), et puis quelques Saints: Clément avec l'ancre traditionnelle (Bornholms Nørre Herred (2 g), Saint Laurent, tenant la grille de son supplice (Stevns Herred I, 17 g), et enfin un évêque ou abbé, portant la crosse et désigné par les initiales S. N. (Bjeverskov Herred, I, 2 a), peut-être Saint Nicolas, quoique ce personnage pieux ait été ordinairement représenté portant un navire. Antérieurement, Saint Matthieu se voit dans le grand sceau de Laaland (10 p); il est indiqué dans la légende. — Un symbole sublime, l'Agneau pascal, se trouve dans quelques sceaux (Nim Herred II, 13 g, Sunds Herred I et II, 17 n et o, l'île de Gulland I—IV, 23 k—n, 24 a).

Tandis que le laboureur dans le sceau de Nørre Herred, à Laaland (II et III, 11 c et d) est censé faire partie d'une représentation combinée, tout à fait comme les deux rameurs de Slagelse Herred (16 g), l'homme à cheval de Gjørting Herred (I et II, 6 e et f) reste un exemplaire unique. Nous ne parlons pas de la tête de mort de Galtén Herred (III, 5 k et l), de la main «appaumée» de Salling Herred (II, 15 g), du cœur d'une troisième juridiction — Hind Herred (I et II, 8 i et k), ni des bras armés, si bien connus dans les armoiries (10 g et h, 15 h, 16 h—k, 20 l).

En ce qui concerne les animaux, ils ne sont pas rares. Voici le lion, élégamment exécuté dans le sceau de Løve Herred (12 g), et puis, sans tête, passant, dans celui de Bare Herred (I, 21 k), le bœuf mouvant (Aars I, 1 a), deux bœufs, chacun tourné vers l'extérieur (Oksie I et II, 26 n, 27 b), le cheval (Flakkebjerg I, 4 i) etc. etc. Inutile de prolonger cette liste à l'infini; il ne sera pas nécessaire d'énumérer des oiseaux, des poissons et enfin des reptiles. — Les plantes ne sont pas si nombreuses. Signalons les trois fleurs de lis (Holmans Herred, 9 h), l'arbre «arraché» (Baag et Skads Herreder, 1 m, 15 n), créations vrai-

ment du domaine du blason, ainsi que les trois glands (Tyrsting, I et II, 8 m et n) et les grains d'orge (Malt, 12 h) mis «en paire».

Tandis qu'une seule ville de Danemark (Nykjøbing en Sélande) avait choisi la lune et des étoiles comme emblème sigillographique, plusieurs «Herreder» ont préféré ces figures (Ods I et II, 14 d et e, Bølling I, 3 a, Vandfuld I, 19 g et h, Nørre Dyrs I et II, 3 e et f, etc.).

Quant aux représentations architecturales, elles ne jouent qu'un rôle modeste. On peut citer quelques exemples, plus ou moins réaliste (voyez 1 c, e et f, 3 c, d et n, 5 f, 10 i et n, 12 i, 13 o, 19 a, b et e, 20 b). Les types maritimes sont encore plus rares (voyez 11 e et i, 13 a, b et i, 16 d et g, 17 h, 18 h, 21 a). Nous signalons avec plaisir les deux rames de Samsø (15 m) et d'Aarstad (21 a). Le plus grand groupe est composé d'outils appartenant à l'agriculture, aux métiers etc., très faciles à reconnaître. Des types topographiques sont souvent assez naturalistes (2 d, 5 a, 8 n, 10 b et k, 13 d, 18 f). Dans ce genre, le sceau de Bleking (22 c) est à préférer, vraiment un petit chef-d'œuvre. — Il sera impossible de citer de bons exemples du plus pur blason. Toutefois, quelques - uns ne sont pas trop mauvais (6 g et h, 17 d, 22 e—h, 26 h—k, 28 k), sûrement une maigre récolte qu'on peut à la rigueur suppléer par quelques autres (14 q, 19 c et d, 29 d—f).

Une partie considérable des emblèmes choisis se base sur une étymologie plus ou moins correcte. On n'a pas eu grand souci à cet égard. Un marteau — par exemple — se nomme en danois «Hammer». Il va sans dire qu'on a pris cet outil si connu pour désigner le «Hammer Herred». Ces figures parlantes, ces emblèmes «qui chantent» sont très souvent de vrais rébus, bien amusants. Inutile de parler davantage des phénomènes en question, tout à fait incompréhensibles pour le lecteur ne sachant pas le danois. — Il faut souligner qu'un nombre très remarquable de toutes ces juridictions rustiques a changé l'emblème fixé, même à plusieurs reprises. Nous ne parlons point de petites modifications sans valeur véritable.

Les passations ont été scellées le plus souvent par le «Foged» et par son greffier, sans emploi du sceau officiel qui ne fut apposé que sur l'acte solennel. On ne trouve pas ce témoin du pouvoir joint à la lettre peu signifiante.

Les légendes latines sont rares. D'ordinaire, on a employé l'idiome des indigènes ou un mélange barbare latino-danois. C'est surtout le mot *sigillum* qui se présente en tête d'une telle anomalie. Avec l'emploi d'une préposition avant le nom propre, une légende de la sorte n'est pas trop vide de sens, par exemple: *Sigillum de Nørre Hærit*. On a quelquefois augmenté le terme «Herred» («Herret, Heret, Herid, Herit, Hærit, Haryt») d'un mod latin: *Sigillum territorii Wendts Herret*, *Sigillum provincie Berghe Herit*, vraiment des pléonasmes inutiles. Au contraire, les rédactions suivantes: *S' terre Blecungicensis*, *S' secretum terre Gothlandie*, *Sigillum de terra Møn* (le nom propre de l'île, sans déclinaison) nous montrent qu'il s'agit d'un pouvoir plus étendu. Dans les légendes *Sigillum placiti Bierig Herret* (Nim Heret, Hatting Herret), le mot *placitum* est ajouté spécialement, pour désigner le mot «Ting». Quelques rédactions sont des plus curieuses, par exemple: *Hic* (sous-ent. un sceau) *Hare Herid inhabitantibus*; nous aurions préféré un *hoc*, la forme neutre du pronom démonstratif, donc: *hoc sigillum*. Parmi les légendes danoises, on trouve celle-ci: *Thete er Luge* (Luggude) *Herrits Indsegle*, c'est-à-dire: celui-ci est le sceau de — ou, en bon français, «voici le sceau de Luge Herrit». Le vers léonin: *Gutenses signo Christus signatur in agno* (Gulland I, 23 k), gravé sur le pourtour du sceau le plus important de toute cette édition, n'y a point de pendant. — Dans le champ de certains sceaux, on remarque les initiales des Saints, même des sentences pieuses: *Christi crux anchora vitae* (Tune Herred, 18 h) et puis — en version: *Le Christ restera la lumière éternelle* (Lysgaard II, 12 f). Comme les figurations en question — une ancre et un bras tenant une chandelle allumée — correspondent très bien à ces inscriptions, nous sommes en face de vraies devises, d'après la définition du docte: chacune devise composée de l'âme et du corps. — Nous citons enfin les légendes qui — légèrement variées — se trouvent sur les sceaux des juridictions suivantes: *Hassing*, *Hillerslev*, *Hundborg* et *Refs Herred* (7 m, 8 g, 10 d, 14 l), toutes les quatre situées en Jutland. Traduites en français elle disent à peu près: *Ludvig Munk* (c'est-à-dire le bailli) *me faisait faire*, pour — «Herred» *il me faisait employer* 1584. En effet, il s'agit en danois de rimes qui ne sont pas de la haute poésie.

La position géographique d'un grand nombre de nos «Herreder» est indiquée dans les légendes, par exemple «in insula Bornholm» et — en version — «en Sélande», «à Langeland» ou — d'une manière plus exacte — «dans Salling» (le nom d'une contrée), «dans le bailliage de Kalundborg» etc. De même, l'année

se voit très souvent. La plus ancienne des indications de la sorte, le «millésime» 1531, termine la légende du sceau de Bregne Herred (22 d). À l'occasion des élections réitérées — on se rappelle que le Danemark était jusqu'à l'année 1660 un royaume électif — et surtout avant les élections de 1584 et 1648, de nombreux «Ting» faisaient faire une toute nouvelle matrice de sceau, l'antérieure étant ou censée trop modeste ou simplement perdue. Environ une centaine de nos sceaux portent l'une ou l'autre des dates déjà indiquées, parfois abrégées: 84, 48. Les sceaux datés sont toujours d'une certaine importance au point de vue historique. Mais, il faut souligner que les graveurs, de temps à autre, reproduisaient minutieusement le sceau précédent, même une date qui — en ce moment-là — fut tout à fait sans signification réelle. — Avant de terminer, arrêtons nous à quelques détails. Les nommés Jacob Jensen et Sten Nielsen, respectivement «Foged» au Gjørding Herred (II, 6 f) et au Vrads Herred (I, 20 k), font voir leurs noms à la fin des légendes nonobstant que les sceaux eussent une portée officielle. D'autres de leurs collègues, plus humbles, se contentèrent de faire graver seulement leurs initiales soit à la légende soit au champ. Enfin, les trois initiales dans les légendes de cinq sceaux (Galten Herred I, 5 h, Gjerlev, 6 b, Nørhald I, 13 l, Støvring I, 17 i, Hovlbjerg I, 10 a) — sans aucun doute les produits du même graveur habile, dont le nom nous est inconnu — sont à considérer comme une signature.

Dans le résumé en français de notre ouvrage «Danske Købstæders Segl indtil 1660» (Les sceaux des villes danoises jusqu'à l'année 1660), nous avons fixé les règles principales pour ce qui concerne la publication des légendes dans le texte. Il nous sera peut-être permis de répéter brièvement nos principes. — Comme règle fondamentale, nous proposons seulement les caractères ordinaires de la fonte: les romains et les gothiques (allemands). Point d'imitation typographique. Déjà D e m a y a signalé les inconvénients d'un tel procédé, autrefois si souvent employé dans les éditions. Évitant ces imitations, il sera bien pratique d'ignorer quelque lettre tournée à gauche, comme N pour N; ce n'est là qu'une négligence de graveur. Par contre, on doit signaler les erreurs véritables, indiquées par un point d'exclamation entre parenthèses. Nous approuvons l'orthographe le plus largement possible. Une remarque critique ne sera point à sa place après les mots plus ou moins défigurés orthographiquement. Quant à la lettre V, nous l'avons remplacée, le cas échéant, par U: SIGILLUM, pas SIGILLVM. D'autre part, nous n'employons pas V pour W. Nous proposons le déchiffrement de toute abréviation, en ajoutant les caractères supprimés au moyen des italiques. D'ailleurs, les abréviations sont rares dans cette édition. Nous ne proposons pas le déchiffrement de la lettre S au début de la légende, étant donné le sens différent qu'elle peut avoir: *Sigillum*, *Secretum*, *Signetum*. Il vaut mieux conserver l'apostrophe, telle qu'elle est figurée dans la lettre S', en l'ajoutant — par principe — même lorsqu'elle est inexistante. Enfin, quant aux «abréviations» faites par ligatures, il va sans dire que les lettres se présentent séparément. — Une partie de la légende, quelques mots, une syllabe ou une lettre seulement étant illisibles ou abîmés, nous proposons une reconstruction en ajoutant entre crochets [ ] ce qui manque indubitablement. On aura toujours encore recours au point d'interrogation. Pour la reconstruction faite d'après un autre exemplaire du même sceau, d'ailleurs plus abîmé en ce qui concerne les figures, nous proposons des traits verticaux | |. Si l'on ajoute un détail d'après une source secondaire, un dessin d'autrefois par exemple, nous représentons les caractères ajoutés au moyen d'un type moins grand, sans emploi des traits verticaux ou des crochets. Il va de soi qu'on peut appliquer simultanément ces règles. Selon notre méthode, un deux ou trois points etc. indiquent des lettres manquantes, dont le nombre est à considérer comme sûr mais qui ne sont point devinables. De la même manière, nous employons un trait horizontal pour un mot seul ou une certaine partie d'un mot, deux pour une partie tout à fait indéterminable et trois pour une partie assez grande allant jusqu'à la fin. Les explications libres, voire même hypothétiques, seront mises entre parenthèses ordinaires ( ). Quant aux minuscules, représentées par les caractères gothiques, on verra que des règles pareilles pourront leur être appliquées. Seulement, comme ces caractères n'existent pas à l'état cursif, s'il s'agit de déchiffrements, nous proposons l'emploi d'une sorte de minuscules cursives.

Nous ne tiendrons pas compte des croix au commencement des légendes, ni des ornements — points, étoiles, rosettes etc. — entre les mots ou, plus rarement, entre chaque lettre, ces petites figures étant sans importance véritable. — Bien que nous observions l'espace typographique ordinaire, nous proposons de marquer la division d'un mot, visiblement motivée, par deux traits verticaux ||. Quelquefois, une figure du champ coupe la légende pour produire une telle anomalie.

Après les dates données, nous citons toujours la matière du sceau en question en nous servant de l'abréviation du terme en danois: u f. V. (cire vierge), r ø d t, g r ø n t, b r u n t V. (cire rouge, verte, brun-âtre), r ø d t V. i u f. (cire rouge dans une cuvette de cire vierge). En effet, les couleurs n'ont pas eu de vraie signification chez les «Herredsmænd». — Au dessous de l'acte, émanant d'une de ces juridictions, le sceau en cire se trouve rarement, suspendu sur double queue de parchemin ou par un cordon. La boîte de bois, façonnée au tour («Trækapsel»), dans laquelle on a placé la cire, est encore plus rare. Nous ne voyons qu'une seule fois la boîte faite en argent (Hammer Herred, 6 m). Il a été inutile pour nous de nous occuper des attaches en ces cas-là. — On a surtout employé les «sceaux de papier», c'est-à-dire une empreinte de la matrice en papier plaqué sur l'acte lui-même à l'aide d'une mince couche de cire (P. o. V.). — Le diamètre du sceau est toujours indiqué, à la fin de la légende. À défaut d'indication spéciale, la charte ou la lettre citée se trouve aux Archives Royales, à Copenhague.

Pour quelques sceaux, il est à supposer que les matrices sont gravées par le même artiste. Nous citons les sceaux de Bjeverskov, de Fakse, de Stevns et de Tybjerg Herred (2 a, 3 m, 17 g et 18 i), tous les quatre avec la même date: 1584 et aussi le sceau de Voldborg Herred (20e), seulement daté de 1610. Les deux sceaux grandioses de Falster (4 a et b) s'égalent, et puis ceux de Rødding et de Sallings Nørre Herred (15 b et k), chacun encore de l'année 1610. Nous ne parlerons plus des sceaux jutlandais qui portent, selon toute probabilité, la signature de leur maître.

Au-dessous d'un parchemin vénérable, daté de l'an de grâce 1365, reste encore le sceau de Kalslund Herred, situé en Jutland méridional. C'est le plus ancien dans ce genre¹⁾. Néanmoins, le grand sceau de la terre de Møen (13 e), provenant de 1326, le surpasse en ancienneté. Le scellement de Laaland et de Falster au «Landsting» est textuellement connu de deux chartes, écrites en 1390 et en 1414; à présent les deux sceaux sont disparus. Il est à croire que le premier a été identique à l'exemplaire, trouvé beaucoup plus tard (10 p). Aussi, le sceau de Bleking (22 c), au-dessous d'une charte de 1445, date d'une époque antérieure. La place nous manque pour faire des remarques suffisantes sur le sceau de Gulland (23 k), le plus fameux entre tous. — Étudiant les textes des documents du XVe siècle, nous avons constaté la mention expresse du scellement, c'est-à-dire l'emploi du sceau officiel d'un «Herred». Ce procédé est par exemple connu des chartes de Horne Herred (1440), de Gønge et d'Øster Lisbjerg (1446), de Hindborg (1459), de Mols (1467), d'Albo (1470), d'Harager (1471), de Rønnebjerg (1473), de Fauraas (1484) et enfin de Nim Herred (1488). Il s'agit de localités du royaume proprement dit. Tous les sceaux, pendant au-dessous de ces chartes ou apposés sur les actes mêmes ne sont plus; il faut pourtant ajouter que quelques-unes de ces lettres ne se trouvent qu'en copie. En effet, comme on a pu employer d'anciennes matrices, les dates données ne nous disent pas tout. Nous nous permettons de rapporter un certain nombre de nos sceaux ou plutôt des matrices à la fin du moyen-âge: Andst (1 g), Fæmø (4 d), Gjørding (6 e), Hatting (7 o), Vester Horne (9 l), Øster Horns (9 m), Øster Lisbjerg (11 m), Mols (12 q), Nim (13 f), Skads (15 n), Skodborg (16 e), Tyrsting (18 m), Bjerger en Scanie (22 a), Fers (22 i), Gønge (24 b) et encore d'autres. Quelques-unes des matrices de ces localités, dont les empreintes se voient aux planches citées, ont peut-être été les mêmes qui — selon les chartes ci-dessus nommées — étaient en usage auparavant. Mais, comme plus d'un graveur a fait copier, sans doute, un sceau antérieur, il sera prudent de prendre tel ou tel sceau pour une simple imitation. — Malheureusement, très souvent nous n'avons eu la chance de dépister qu'un seul exemplaire du sceau en question. Même le plus abîmé fut une trouvaille en ce cas-là.

Nous avons reproduit des photographies de sceaux originaux, rarement de moulages en plâtre d'après des matrices encore existantes. Quelques dessins complètent la collection.

Pendant «les cinq années maudites» de la domination des boches, nous avons perdu l'habitude de nous exprimer dans la langue de nos ancêtres, même en style télégraphique. Qu'on nous pardonne.

¹⁾ Tous les sceaux de Slesvig seront rassemblés dans un tome spécial.

P.-B. G.
de l'Académie de Caen.

SUPPLEMENT
TIL
DANSKE KØBSTÆDERS SEGL
INDTIL 1660

INDLEDNINGEN

Dateringstavlen, Side 14, 1350: Ribe II, 14 e udgaar.

KØBSTÆDER VEST FOR SUNDET¹⁾

KOLDING

I Georg Bruun og Niels Jacobsen: Kolding Bys Segl og Vaaben (S. 11) gengives et Segl, visende Skjold, hvorover S. C. C. (Ϛ: Sigillum civitatis Col-dingensis), Aftryk i P. o. V. fra 1622 (Landsarki-vet, Viborg). Antages af Forfatterne som identisk med V, idet det første Bogstav over Skjoldet (jvfr. Tavle 7 e) dog her nærmest maa opfattes som I (Ϛ: Insignia).

KØBENHAVN

III. Se P. B. Grandjean: „Dansk Sigillografi“, Side 322 f.

VI. (Tavle 8 e).

fignetum ville hafnensis

Udateret, brunt Voks (Tavle 30 e), Rigsarkivets Segl-samling, Kasse 127, Nr. 30, afleveret 1944 fra Det kgl. danske Videnskabernes Selskab.

VIII. (Tavle 8 g).

1552, 23. Juli, P. o. V. (to Breve), Esge Pedersen Bille's Arkiv VIII A.

NAKSKOV

IV B. Et Træ og en Fuglefod, jævnsides. Skjold, hvorover udslidt Figur.

Ϛ NA . . CHO — — —. — 32 mm.

1631, 7. April, P. o. V. (Tavle 29 k), I. t. R. & h. S.

ODENSE

I B. En Lillie. Uden Omskrift. — 15 mm.

1519, 14. Juli, 2, P. o. V. (Tavle 29 l), I. t. R. & h. S.

II. (Tavle 13 a).

1521, 1. Aug., grønt V., trykt paa Papiret, Esge Pedersen Bille's Arkiv VIII A.

SAXKØBING

Naar det (Side 39) er anført, at denne Bys i nu afdøde Enkegrevinde Frijs' Besiddelse værende Stampe vistnok var fra Middelalderen, beror dette paa en Misforstaaelse. Det drejer sig blot om et simpelt lille Signet af Messing med Ring til manglende Træskaft, tidligst stammende fra Slutningen af det 17., snarere dog fra det 18. Aarhundrede. Signetet viser, at det er nøje graveret efter Byens tidligere Segl (Tavle 17 a); det er af Grevindens Arvinger skænket til Nationalmuseet.

¹⁾ Tavlehenviisning til Værket om Købstadsseglene er foretaget med ikke-fremhævet Skrift.

KØBSTÆDER ØST FOR SUNDET MED VISBY

AVASKÆR

I A.

S' CIVITATIS AVASKER.

1350, 14. Okt., brunt V., Varia Nr. 80 (Staatsarchiv, Lübeck). Fotografi ikke fremskaffet paa Grund af de særlige Omstændigheder.

CHRISTIANSSTAD

I. (Tavle 23 g).

Det omtalte Signet — forarbejdet i Sølv — findes paa Rosenborg. (Velvillig Meddelelse fra Dr. M. Mackeprang).

HELSINGBORG

II. (Tavle 25 d).

1548, 19. Nov., P. o. V., Peder Eskesen Bille's Arkiv V.

MALMØ

III. Se P. B. Grandjean: „Dansk Sigillografi“, Side 322 f.

V. (Tavle 28 d).

1552, 12. Maj, gulbrunt V., Mourids Olsen Krognos' Enkes Arkiv.

VIII. (Tavle 29 a og b).

„Den 20. Junij giffuit Lauritz Canter for en Budick aff søllff, som kom om stadzsegell paa det breff staddenn udgaff till den unge printzis Hertug Christian den femtis Election — 21 mark“, Kammermesterens rænskaper 1608. (Velvillig Meddelelse fra Kunstneren Einar Bager, Malmö).

SKANØR

I. (Tavle 30 i).

Antikvarie Nils Ludvig Rasmusson gør i en Anmeldelse i Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad (1938, November Nr. 9) opmærksom paa, at Stadskirken havde St. Olaf til Skytspatron, hvorfor ? udgaar.

VARBERG

III. Som II.

SIGILLUM CIVITATIS VARBERGÆ
F. A.¹⁾ 1624. — 38 mm.

Udateret Attestation (1669—70) af Brev af 1663, 29. Juni, P. o. V. (Tavle 29 m), Skånska Kommissionen, Akter Vol. C, fol. 879 (Riksarkivet, Stockholm).

¹⁾ Factum Anno?

VISBY

I A. Brudstykker, der viser, at Seglet ikke er ganske identisk med I; henligger som løse Partikler i Konvolutten og kan derfor vanskeligt gengives.

„Ende des 13. Jahrh.“, uf. V., trykt bag paa Brevet, Varia Nr. 18 (Staatsarchiv, Lübeck).

I. (Tavle 32 a).

1351, 26. Juni, gult V., trykt paa Bagsiden (stærkt læderet), Suecica Nr. 60 (Staatsarchiv, Lübeck), 1365, 24. Juni, uf. V., trykt paa Bagsiden (Rester), Suecica Nr. 115 (Ssts.); 1556, 13. Dec., grønt V., trykt paa Papiret (næsten helt udslidt), I. t. R. & h. S.

II. (Tavle 31 h).

1351, 23. Juli uf. V. (stærkt beskadiget), Suecica Nr. 61 (Staatsarchiv, Lübeck), 1367, 24. Marts, uf. V. (godt Eksemplar), Suecica Nr. 119 (Ssts); 1371, 27. Juni, uf. V. (beskadiget), Suecica Nr. 145 (Ssts); s. A., 29. Juli, uf. V., Suecica Nr. 146 (Ssts); 1372, 7. April, uf. V. (be-

skadiget), Suecica Nr. 147 (Ssts); 1445, 25. Marts, gult V. (godt Eksemplar), Suecica Nr. 216 (Ssts); s. A., 3. Maj, gult V. (godt Eksemplar), Suecica Nr. 217 (Ssts), alle disse Eksemplarer trykt paa Bagsiden; 1536, 28. Juli, P. o. V., Henrik Rosenkrantz Arkiv; 1619, 9. Aug., P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1624, 21. Okt., P. o. V., I. t. R. & h. S.

III. (Tavle 31 i).

1560, 27. Marts, P. o. V. (løst), I. t. R. & h. S.; 1582, 28. April, P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1622, 28. April, P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1634, 25. Juli, P. o. V., I. t. R. & h. S.; 1639, 3. April, P. o. V. (Seglbilledet meget skarpt og tydeligt), I. t. R. & h. S.

INDHOLDSFORTEGNELSE

FORORD	Side 7
FORKORTELSER	— 8
INDLEDNING	— 9
Billedlige Fremstillinger Side 9, Bogstaver Side 13, Talende Mærker Side 14, Samme Mærke — Ny Figurfremstilling Side 15, Skjolde Side 15, Beskrivelser Side 15, Omskrifter (Legender) Side 15, Gengivelsen af disse Side 17, Seglets Art Side 17, Anvendelse Side 18, Et enkelt Eksempel — Intet Eksempel Side 19, Datering Side 19, Materiale Side 20, Størrelse Side 20, Forekomst Side 20, Signeter Side 20, Gengivelse Side 20.	
LANDET VEST FOR SUNDET SAMT BORNHOLM	— 21
LANDET ØST FOR SUNDET SAMT GULLAND	— 55
EFTERSKRIFT	— 66
STÆNDERNES BESEGLING 1524	— 67
FORTEGNELSE OVER TAVLERNES INDHOLD	— 68
RÉSUMÉ EN FRANÇAIS	— 69
SUPPLEMENT TIL „DANSKE KØBSTÆDERS SEGL INDTIL 1660“	— 73

Tavle 1

Tavle 3

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

l

m

n

a

b

c

e

d

f

h

g

i

Tavle 5

Tavle 6

a

b

c

d

e

f

g

h

i

n

k

l

m

o

p

Tavle 7

a

b

c

d

e

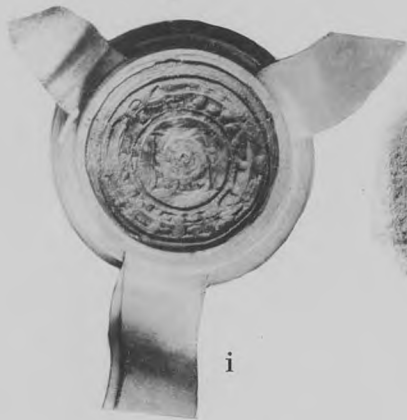
f

g

h

i

k

l

m

n

o

p

q

Tavle 8

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

l

m

n

o

p

Tavle 9

Tavle 10

b

a

c

d

e

g

f

h

i

l

k

m

Tavle 12

Tavle 13

Tavle 14

a

b

d

e

f

g

h

i

j

k

l

m

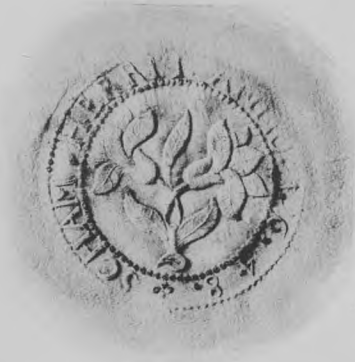
n

a

e

c

b

d

f

h

g

i

k

Tavle 17

a

b

c

d

e

g

f

h

i

k

l

m

n

o

a

b

c

d

e

f

i

g

h

k

a

b

c

e

d

g

h

f

i

k

m

l

Tavle 20

a

b

c

e

d

g

h

f

i

k

m

l

a

b

d

e

c

f

g

h

i

k

l

m

n

o

a

b

c

d

e

g

f

h

i

a

b

c

d

e

f

g

h

i

j

k

l

m

Tavle 24

a

c

b

d

e

f

h

g

i

k

l

m

a

b

c

d

f

e

g

h

i

k

l

m

Tavle 26

a

c

b

d

e

g

f

h

i

k

l

n

m

a

b

c

d

f

e

i

g

k

h

a

b

c

d

e

f

g

h

i

l

k

m

Tavle 30

a

b

c

d

e